

Ciències socials

Report elaborat sota la coordinació de Teresa Montagut,
amb la col·laboració de Lluís Calvo, Jaume Magre,
Josep M. Reniu i Gemma Vilà

SUMARI

Abreviacions	1313
Resum	1315
1. Presentació	1316
2. L'antropologia social i cultural	1317
3. La ciència política i de l'Administració	1335
4. La sociologia	1349
5. Una visió de conjunt a tall de conclusió	1367
Referències bibliogràfiques	1370
Annexos	1371

ABREVIACIONS

€	euro	IAUSA	Iniciatives de l'Alt Urgell, SA
abs.	absolut/a	ICA	Institut Català d'Antropologia
ANEP	Agència Nacional d'Avaluació i Prospectiva	ICPS	Institut de Ciències Polítiques i Socials
CED	Centre d'Estudis Demogràfics	ICREA	Institució Catalana de Recerca i Estudis Avançats
CEDEFOP	European Center for the Development of Vocational Training	IEC	Institut d'Estudis Catalans
CEP	Centre d'Estudis i Planificació	IERMB	Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona
CERC	Centre d'Estudis i Recursos Culturals	IET	Institut d'Estudis Territorials
CICYT	Comissió Interministerial de la Ciència i la Tecnologia	IGOP	Institut de Govern i Polítiques Públiques
CIDOB	Centre d'Informació i Documentació Internacionals de Barcelona	IPEC	Inventari del Patrimoni Etnològic de Catalunya
CIRIT	Comissió Interdepartamental de Recerca i Innovació Tecnològica	ISI	Institute for Scientific Information
CONACIT	Consell d'Avaluació Científicotècnica de la CIRIT	ISOR	Investigacions en Sociologia de la Religió
CONC	Comissió Obrera Nacional de Catalunya	MCT	Ministeri de Ciència i Tecnologia
coord.	coordinador/a	MECE	Ministeri d'Educació, Cultura i Esports
CPCPTC	Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana	núm.	número
CREA	Centre de Recerca Social i Educativa	PDI	personal docent i investigador
CSIC	Consell Superior d'Investigacions Científiques	PGC	Programa General de Coneixement
DEA	diploma d'estudis avançats	PM	programa marc
DGICYT	Direcció General d'Investigació de la Ciència i la Tecnologia	RECP	<i>Revista Española de Ciencia Política</i>
DURSI	Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació	SI	suficiència investigadora
EAP	Equip d'Anàlisi Política	SOC.VELL	Sociologia i Velleja
ESADE	Escola Superior d'Administració i Direcció d'Empreses	UAB	Universitat Autònoma de Barcelona
<i>et al.</i>	i altres	UAM	Universitat Autònoma de Madrid
EUROFOUND	European Foundation for the Improvement of Life Working Conditions	UB	Universitat de Barcelona
FI	formació d'investigadors	UdG	Universitat de Girona
		UdL	Universitat de Lleida
		UE	Unió Europea
		UNED	Universitat Nacional d'Educació a Distància
		UNESCO	Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura
		UOC	Universitat Oberta de Catalunya
		UPF	Universitat Pompeu Fabra
		URL	Universitat Ramon Llull
		URV	Universitat Rovira i Virgili

RESUM

El report de la recerca en ciències socials recull el desenvolupament de la recerca a Catalunya entre el 1996 i el 2002 en matèria d'antropologia, de ciència política i de sociologia. L'informe ha considerat tots els treballs que han dut a terme investigadors catalans i també els d'aquells investigadors que són d'altres indrets però que han realitzat la seva feina en algun moment d'aquest període en institucions a Catalunya.

Com a continuació del primer informe, les tres disciplines han estat tractades en un mateix report, el de les ciències socials. Les diferències entre les tres matèries obliguen, no obstant això, a tractar-les d'una manera diferenciada, que configuren, de fet, tres subreports. Cadascun dels tres informes segueix el mateix disseny. S'analitzen primer les institucions de recerca a Catalunya, ja siguin públiques, semipúbliques o privades; en segon lloc, els projectes, els objectes d'estudi i el finançament, i, en tercer lloc, allò que s'ha produït veient quina ha estat la difusió que s'ha fet de la recerca duta a terme.

Per a cada un dels informes i amb l'objectiu de donar coherència i unitat al report final, s'ha seguit la mateixa metodologia: *a)* recollida d'informació de les fons primàries, *b)* anàlisi de la informació obtinguda, *c)* contacte amb els centres de recerca per contrastar les informacions i *d)* redacció dels informes. Les reunions de l'equip en cada una de les fases del treball han permès decidir uns mínims metodològics i uns objectius comuns sense que això hagi significat una pèrdua d'autonomia en l'estudi de l'evolució de cada disciplina. S'ha elaborat un report de les ciències socials en el qual es pot trobar, d'una banda, la informació particular sobre cada una de les tres matèries i, de l'altra, una anàlisi comparativa sobre les tendències comunes o diferencials que afecten la recerca en ciències socials.

L'informe constata que, si bé les ciències socials han estat conreades a Catalunya amb un cert retard històric, sis anys més tard del primer informe, i malgrat que es tracta de tres disciplines una mica més joves que altres ciències, cadascuna ha seguit un procés evolutiu significatiu. Al mateix temps, el procés d'institucionalització de cada matèria ha estat ben diferenciat.

Pel que fa als recursos de què disposa cada matèria per a la recerca, també hi ha diferències força importants, tant en el nombre de departaments universitaris, com en el de professors que hi estan vinculats. L'antropologia continua sent un estudi de segon cicle, situació insatisfactòria segons els seus investigadors, tant per la seva curta durada com pels plans d'estudi. La ciència política és una llicenciatura de primer i segon cicle (excepte a la Universitat de Barcelona (UB), que és tan sols de segon cicle). La sociologia és una llicenciatura, amb primer i segon cicle.

Per això es fa difícil tractar les tres disciplines com una unitat. L'anàlisi del seu desenvolupament fa pensar que, en propers reports, caldria plantejar-se la possibilitat d'un tractament individualitzat d'alguna d'aquestes disciplines.

Durant el període estudiat cal destacar la consolidació d'importants grups de recerca. No és encara una situació generalitzada, però hi ha hagut especialitzacions dins les universitats i és fàcil trobar avui dia on adreçar-se per trobar especialistes en determinats camps de la recerca. Els informes precedents en donen una panoràmica exhaustiva d'aquesta dispersió/concentració de l'especialització. Una tendència que es detecta, també, és l'increment del nombre de professionals de les ciències socials que treballen i fan recerca fora dels centres clàssics universitaris —com ara consultories, periodisme, fundacions o museus etnològics. Això significa una normalització i l'entrada de científics d'aquestes disciplines en la vida del país.

De l'informe també es pot treure la conclusió de l'estreta relació que hi ha entre el finançament i la productivitat. Tot sembla indicar que el volum de finançament de la recerca en totes les ciències socials a Catalunya és alarmantment baix i insuficient. Comparat amb allò que s'inverteix i esmerça en altres ciències, la diferència entre les unes i les altres sempre és notable a favor de les segones. En aquesta línia cal assenyalar que l'esforç financer de les institucions europees ha estat superior al de les espanyoles i catalanes. Aquest fet contrasta amb la forta demanda informativa que es planteja al país sobre els diversos —vells i nous—, problemes socials.

1. PRESENTACIÓ

1.1. La recerca en ciències socials

Aquest report de la recerca en ciències socials té com a objecte la recerca en matèria d'antropologia, de ciència política i de sociologia duta a terme pels centres de recerca a Catalunya durant el període 1996-2002. S'ha considerat tot aquell treball de recerca que s'hagi realitzat per investigadors i també per investigadors que són d'altres indrets, però que han realitzat la seva feina en algun moment d'aquest període en institucions —tant universitats com centres privats—, de Catalunya.

L'any 1997 l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) publicà el primer report de les ciències socials dirigit pel professor Salvador Giner i que abraçava el període 1990-1995. Aquest és, per tant, el segon informe sobre l'estat de la recerca en aquestes disciplines. Com allà es feia constar, les ciències socials han estat conreades a Catalunya amb un cert retard històric. Sis anys més tard d'aquell primer informe, podem dir que malgrat que es tracta de tres disciplines una mica més joves a casa nostra que d'altres ciències, cadascuna ha anat seguint un procés evolutiu significatiu. Ara bé, el procés d'institucionalització ha estat ben diferenciat. Ens trobem avui que és pràcticament impossible tractar-les com una unitat. L'anàlisi del desenvolupament que han seguit aquestes matèries fa pensar que —almenys alguna— ha fet ja el pas de la joventut a la maduresa i té prou consistència per tenir un tractament individualitzat en propers reports.

Aquesta diferenciació, tant pel que fa a les característiques de les mateixes disciplines com al procés de consolidació que han tingut particularment, ha obligat a encarregar el seu estudi de manera individualitzada a experts de cada un dels àmbits. En Lluís Calvo ha confeccionat l'informe sobre l'antropologia. En Jaume Magre i en Josep M. Renui el de la ciència política i en Gemma Vilà el de la sociologia. En les properes planes s'han recollit els resultats de cadascun dels treballs.

Tres són els grans apartats que analitzen cada un dels informes. Primerament, les institucions de recerca. Podem conèixer els recursos de què es disposa per estudiar les ciències socials a Catalunya pel nombre d'investigadors i els centres existents. La part més important es realitza a les universitats, on cadascuna d'aquestes disciplines té un espai determinat. El pes dels di-

ferents departaments dins la comunitat universitària permet una primera aproximació a la importància relativa de cada una. Si ho comparem, a més, amb el nombre de professors ordinaris, becaris i doctorands que hi ha, podem completar el panorama de la capacitat potencial per a la recerca en les institucions universitàries. Ara bé, també hi ha recerca social en institucions privades o semipúbliques. Fundacions, instituts i centres privats ocupen també un espai significatiu, de manera especial en l'àmbit de la recerca sociològica, però també en el de la ciència política. Sempre que hem disposat de dades suficients, es diferencia la recerca en institucions públiques i en institucions privades. Així com també els centres, els instituts i els grups de recerca de cada una de les universitats.

Els projectes, els objectes d'estudi i el seu finançament són analitzats en el segon apartat. Quins són els grans temes que s'estan estudiant a Catalunya i quina institució els està finançant és una informació molt valuosa per a una perspectiva global. Diverses són les fonts de finançament. Les tres fonts públiques bàsiques provenen de la Comissió Interministerial de la Ciència i la Tecnologia (CICYT) (Ministeri d'Educació i/o de Ciència i Tecnologia), la Comissió Interdepartamental de Recerca i Innovació Tecnològica (CIRIT) (Generalitat de Catalunya) i la Unió Europea (UE). En l'àmbit de la sociologia, com veurem, hi ha també una part important que prové d'ajuntaments o ens comarcals.

En darrer lloc s'estudia què és el que s'ha produït. És a dir, quina ha estat la difusió de la recerca realitzada. Hi ha diferents mitjans per donar a conèixer la producció científica. Poden ser articles en revistes especialitzades, nacionals o estrangeres. Poden ser documents de treball o poden ser llibres. Hem donat molta importància a aquest apartat, ja que sembla la millor via per avaluar la recerca que s'està fent. Per analitzar els articles en revistes s'ha tingut en compte la valoració que fa el Consell d'Avaluació Científicotècnica de la CIRIT (CONACIT) i els criteris fets per l'Institute for Scientific Information (ISI) *Journal Citation Social Sciences*. Hem trobat dificultats a l'hora de mesurar la publicació de llibres. Es fa molt difícil destriar quins llibres han estat fruit d'una recerca i quins són traduccions; quins són manuals i quins llibres de text. Una via per trobar quines publicacions han estat fruit de la recerca ha es-

tat analitzar els currículums dels investigadors i dels grups de recerca. Ens hem basat en les dades que hi consten. S'ha intentat actualitzar al màxim la informació i, tot i que tal vegada no estiguin correctament posats al dia, ens ha semblat una bona aproximació. El nombre d'articles i les temàtiques de què tracten també han estat analitzats.

Aquestes dades que aquí es presenten permeten seguir l'evolució de l'antropologia, la ciència política i la sociologia entre el 1996 i el 2002. Hagués estat interessant poder disposar d'informació per contrastar la seva dinàmica amb períodes anteriors. La manca de dades anteriors, la no-sistematització de la informació i la dificultat d'accés a les dades han estat algunes de les dificultats importants a l'hora de la seva confecció. En els casos en què la informació no s'ha pogut obtenir de manera directa, o no s'ha pogut contrastar, s'ha optat per seguir les dades que facilita el Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació (DURSI). Poden haver-hi, per tant, diferències, ja que, d'una banda, cada universitat segueix els seus propis criteris a l'hora de facilitar la informació i, d'altra banda, no està suficientment actualitzada.

És per això que el present report es proposa posar les bases per a comprovacions posteriors. L'IEC podria ser un punt de referència a l'hora de sistematitzar les dades i construir indicadors que permetessin tant la comparació entre disciplines com veure l'evolució de cadascuna. Hem de fer notar, no obstant això, que sembla que aquest és el camí que s'ha iniciat. En Llorenç Arguimbau, documentalista de l'IEC, ha tingut un paper important en aquesta línia. Sense la seva col·laboració hagués estat encara més difícil la recollida de les dades que aquí s'analitzen.

2. L'ANTROPOLOGIA SOCIAL I CULTURAL

2.1. Presentació

Pel que fa a l'estat de la disciplina en aquest període, malgrat el pas del temps entre el primer report i aquest, a més d'altres circumstàncies com pot ser el fet de la mateixa extensió del text o —dins de les possibilitats, atesa la dificultat d'aconseguir tot un seguit de dades— d'una anàlisi més acurada pel que fa a professorat, projectes de recerca, publicacions, etc., els dos informes estan íntimament connectats, ja que algunes reflexions del primer report s'han pogut superar o, simplement, continuen encara pendents. A més, de la mateixa manera que vam fer en el primer, hem considerat adient tornar a copsar l'opinió dels professionals de l'antropologia social i cultural, per la qual cosa vam elaborar i trametre una enquesta, de caire obert, que po-

gués recollir les principals inquietuds i aspectes diversos de la realitat de l'antropologia social i cultural a la Catalunya de l'any 2003: les respostes han nodrit un bloc de reflexions en aquest report.

Volem expressar la nostra gratitud, sincerament, a les persones que han fet possible aquest report, ja sigui aportant dades o bé responent l'enquesta; en aquest sentit, volem fer esment especial i agrair la seva bonhomia i ajut a Maria Jesús Buxó, Xavier Roigé, Ferran Estrada i Joan Bestard (UB), José Luis Molina (Universitat Autònoma de Barcelona [UAB]) i Joan Prat (Universitat Rovira i Virgili [URV]). De la mateixa manera, volem remarcar l'inestimable ajut de Llorenç Arguimbau, de la Secretaria Científica de l'IEC, per la seva permanent disposició i la seva eficàcia en la recerca de dades.

2.2. Les institucions de recerca

2.2.1. Les universitats

Des de la creació del Departament d'Antropologia Cultural —avui d'Antropologia Social i d'Història d'Amèrica i Àfrica— de la UB el 1972, l'antropologia cultural, després social, s'ha estès a la resta de les institucions universitàries, en bona mesura també al ritme del mateix creixement universitari català.

A hores d'ara, a més d'aquest departament, se n'han constituït dos més en les universitats públiques: el Departament d'Antropologia Social i Prehistòria de la UAB i el Departament d'Antropologia, Filosofia i Treball Social de la URV. A més, l'antropologia social i cultural s'imparteix en altres centres universitaris públics catalans, generalment com a part de departaments universitaris més amplis; en aquesta situació es pot trobar en el Departament de Geografia i Sociologia (un professor titular) i en el d'Història de l'Art i Història Social (tres professors titulars) de la Universitat de Lleida (UdL), en el Departament de Geografia, Història i Història de l'Art de la Universitat de Girona (UdG) (un professor titular i un d'associat a temps complet), a la Universitat Oberta de Catalunya (UOC) (un professor amb dedicació exclusiva i d'altres amb col·laboració parcial) i al Departament d'Humanitats de la Universitat Pompeu Fabra (UPF) (dos professors titulars). A més, en algunes universitats privades, l'antropologia social i cultural és inclosa en algunes llicenciatures com a matèria optativa (per exemple, a la Universitat Ramon Llull [URL]).

En el darrer decenni, l'antropologia social i cultural ha vist com s'han incrementat les seves possibilitats en l'àmbit de la formació acadèmica en termes generals; així, per exemple, des de la Generalitat de Catalunya s'han possibilitat les estades en centres de recerca o universitats internacionals; per exemple,

en el període 1996-2002,¹ gràcies a les Beques Batista i Roca, s'han possibilitat deu estades a la Gran Bretanya i gràcies als ajuts a professors per fer estades curtes en centres estrangers s'han atorgat trenta-cinc ajuts. A més, en aquest mateix període, des de la Generalitat s'han atorgat trenta-tres beques predoctorals de formació d'investigadors (FI) (UB, catorze; URV, tretze; UdL, sis).

D'altra banda, aquesta formació s'ha vist nodrida mercès a la creació de programes específics de doctorat i de cursos de postgrau o màster.² D'aquesta manera, la UB ha dut a terme els programes de doctorat següents:³ «Antropologia social» i «Poder i societat a Amèrica» (bienni 1994-96), «La recerca de camp en antropologia social» i «Canvi i continuïtat en la història d'Amèrica» (bienni 1996-1998: vuitanta-cinc alumnes), «Antropologia social i cultural» (biennis 1998-2000, 2000-2001, 2001-2003, 2002-2004, 2003-2005)⁴ «Recuperació de la memòria a Amèrica Llatina»⁵ (bienni 1998-2000) i «Antropologia de l'espai i el territori» (bienni 1999-2001: setanta-set alumnes).

Els programes específics de l'àrea d'antropologia social d'aquest departament han donat com a resultat diverses lectures de tesis doctorals, que per cursos acadèmics han estat: 1998-1999, tres; 1999-2000, quatre; 2000-2001, quatre; 2001-2002, vuit; 2002-2003, set, i 2003-2004, una —a desembre de 2003— i està pendent una altra. A la vegada, la UB inicià el màster en Museologia i Gestió del Patrimoni que, en un principi, va néixer al Departament d'Antropologia Social i Història d'Amèrica i Àfrica i que, amb el temps, ha anat incorporant altres departaments (per exemple, el d'Història de l'Art); aquest màster ha comptat amb una participació notable: bienni 1994-1996, cent deu alumnes; bienni 1998-1999, cent dotze alumnes; bienni 1999-2000, cent vint-i-un alumnes.

Pel que fa a les tesis llegendes al Departament d'Antropologia Social i Història d'Amèrica i Àfrica de la UB des de l'any 1999, la

relació —s'hi inclouen les tres àrees de coneixement del Departament— és la següent:

— *Vida y muerte de una aventura en el Río de la Plata, Jaime Alsina i Verjés, 1770-1836. Historia, derecho y familia en la disolución del orden colonial.* Autora: Gabriela Dalla-Corte Caballero. Directora: Pilar García Jordán (febrer 1999).

— *Parentesco, género y colectivo de mujeres en contextos urbanos en Marruecos. Relaciones entre las ideologías y las prácticas sociales.* Autora: Yolanda Aixelá Cabré. Directora: Mary Nash. Tutora: Susana Narotzky Molleda (març 1999).

— *Gringos como en sueños. Diferenciación y conflicto campesino en el sur andino peruano ante el desarrollo de un nuevo recurso: el turismo. Isla de Amantani, Lago Titicaca.* Autor: Jorge Gascón Gutiérrez. Director: Jesús Contreras Hernández (abril 1999).

— *Ejército y sociedad en el mundo azteca: la crisis del sistema meritocrático y el final del Imperio Teenochca.* Autor: Antonio Suau Forés. Director: Jordi Gussinyer Alfonso (maig 1999).

— *Identidades lésbicas. Modelos e ideas que las fundamentan.* Autora: Olga Viñuelas Sarasa. Director: Joan Bestard Camps (setembre 1999).

— *Aproximación crítica al cimarronaje en Brasil.* Autor: Gabriel Izard Martínez. Director: Javier Laviña Gómez (març 2000).

— *Identidades de clase, género y de la raza en la construcción de la sociedad postcolonial rioplatense: la china.* Autora: Diana Elsa Marre. Directora: Mary Nash (març 2000).

— *Permanencias y cambios en mujeres participantes en el movimiento popular urbano, Xalapa, Méjico 1982-1990.* Autora: M. Eugenia Guadarrama Olivera. Directora: Lola G. Luna (març de 2000).

— *El Ombudsman. Expectativas de derechos en el poder con fuerza no vinculante.* Autora: Gabriela Dalla-Corte Caballero. Director: Ignasi Terradas Saborit (maig 2000).

— *Cerámica modelada y decorada de Magreb Al-Aqsa. Tradiciones y técnicas de una cultura alfarera que se extingue.* Autor: Carlos Manuel Borrás Querol. Director: Jaume Mascaró Pons (maig 2000).

— *Vascos en Barcelona. Una aproximación al estudio de la etnicidad desde la Antropología.* Autor: Francesc Xavier Medina Luque. Directora: Mercedes Fernández Martorell (juny 2000).

— *Los alcaldes mayores de la provincia de San Salvador en el siglo XVI.* Autor: Sigfredo Cabrera Rajo. Director: Javier Laviña Gómez (novembre 2000).

— *iKawsachun coca, wañuchun gringos! Colonización, cultivos de coca y sindicalismo campesino en el trópico de Cochabamba (Bolivia).* Autor: Andreu Viola Recasens. Director: Jesús Contreras Hernández (desembre 2000).

1. Font: DURSI, abril de 2004.

2. La UdL i la UdG no tenen programes de doctorat en antropologia social i cultural; amb tot, a la UdG s'ha llegit una tesi doctoral: Carles SERRA i SALAME, *Identitat, racisme i violència. Les relacions interètniques en un institut català*, Girona, Universitat de Girona, Facultat de Ciències de l'Educació, Departament de Pedagogia, 2001.

3. Font: Memòries UB. Cal advertir que les dades de participació d'alumnes són parcials, perquè aquestes memòries no diferencien entre els programes de doctorat específicament antropològics i els que s'han fet en el mateix Departament relacionats amb història d'Amèrica: incloc, doncs, els programes d'aquesta àrea de coneixement, donades les íntimes connexions amb l'antropologia social i cultural, com també per la participació d'alguns antropòlegs en aquests programes.

4. En les dues darreres convocatòries d'aquest programa, s'ha incrementat la presència d'estudiants estrangers i llicenciats d'altres universitats de Catalunya i d'Espanya. Segons informacions del Departament, entorn d'una tercera i una quarta part dels alumnes matriculats són d'arreu i específicament estrangers, de països com l'Argentina, el Brasil, Colòmbia, Costa Rica, França, Itàlia, el Marroc, Mèxic, el Japó, Romania, l'Uruguai i Xile.

5. En el bienni 1998-2000 els alumnes dels programes «Antropologia social i cultural» i «Recuperació de la memòria a Amèrica Llatina» van ser vuitanta-tres.

- *Etnosistemes i fronteres a les societats africanes amb referències complementàries a l'Europa oriental*. Autor: Juan Manuel Cabezas López. Director: Ferran Iniesta Vernet (desembre 2000).
  - *Producción cultural e instituciones públicas: el caso del Aula de Cultura de La Florida (l'Hospitalet de Llobregat)*. Autora: Juana Ibáñez Gambero. Director: Jesús Contreras Hernández (febrer 2001).
  - *Pervirtiendo el orden del santo matrimonio. Bigamas en México: siglos XVI-XVII*. Autora: Estrella Figueras Vallès. Director: Javier Laviña Gómez (març 2001).
  - *Niños de la calle en Brasil: representaciones y políticas*. Autor: Geovanio Ederaldo Rossato. Directora: Dolores Juliano Corregido (juny 2001).
  - *Una propuesta de lectura de María Zambrano*. Autora: Elena Laurenzi. Directora: Josefina Roma Riu. Tutora: Dolores Juliano Corregido (juny 2001).
  - *Resistencia y cimarronaje en Brasil. Mocambos del Trombetas*. Autor: José Luis Ruiz-Peinado Alonso. Director: Javier Laviña Gómez (setembre 2001).
  - *El impacto de la colonización franco-española en las tribus del Sahel atlántico (Sahara y Mauritania, 1884-1934). El caso de Ulad Delim*. Autor: Alberto López Bargados. Director: Pierre Bonte. Tutor: Joan Bestard Camps (setembre 2001).
  - *Souffle, cuerpo e imagen. Interculturalidad y práctica del Qi Jong en un jardín de París*. Autora: Isabel Calpe Rufat. Directora: M. Jesús Buxó Rey (octubre 2001).
  - *El papel de las organizaciones no gubernamentales y la crisis del desarrollo. Una crítica antropológica a las formas de cooperación*. Autor: Juan Picas Contreras. Director: Jesús Contreras Hernández (desembre 2001).
  - *La configuración de la frontera centro-oeste en el proceso de constitución del estado argentino 1850-1902*. Autora: María Cristina Hevilla Gallardo. Director: Horacio Capel Sáez (desembre 2001).
  - *Diversidad intracultural de los comportamientos alimentarios: el caso de los vegetarianos en la Catalunya urbana actual*. Autora: Carme García Gimeno. Director: Jesús Contreras Hernández (gener 2002).
  - *De la Gran Nicoya Precolombina a la provincia de Nicaragua, siglos XV-XVI*. Autora: Meritxell Tous Mata. Directora: Pilar García Jordán (febrer 2002).
  - *Sodomía e inquisición: el miedo al castigo*. Autora: Rocío Rodríguez Sánchez. Director: Miquel Izard Llorens (febrer 2002).
  - *Mapuches de Santiago de Chile: sus procesos de transformación y construcción de identidad*. Autor: Pablo Paño Yáñez. Directora: Dolores Juliano Corregido (febrer 2002).
  - *Transición demográfica y social en Rapa Nui (Isla de Pascua)*. Autora: Maria Eugènia Santa Coloma Costea. Director: Grant MacCall. Tutor: Joan Bestard Camps (febrer 2002).
  - *El matrimonio infantil a Europa. Dinàmica i raons d'uns casaments anòmals*. Autor: Santiago de Llobet Masachs. Director: Ignasi Terradas Saborit (febrer 2002).
  - *Proyecto de documentación per a museus etnològics. Bases de dades estàndards i control terminològic*. Autora: Maria Assumpció Saurí Pujol. Directora: Josefina Roma Riu (juny 2002).
  - *Catalanes en Costa Rica. Aportación política, social y económica, 1906-1994*. Autora: Maria Rosa Serrano Jarne. Director: Miquel Izard Llorens (novembre 2002).
  - *Percepción diferencial del riesgo y de la seguridad en el ámbito interno de la central nuclear Vandellòs II*. Autor: Marcelino Emilio Moreno Andueza. Director: M. Jesús Buxó Rey (desembre 2002).
  - *L'espíritisme català (1864-1899): paradoxes de la modernitat*. Autor: Gerard Horta Calleja. Director: Manuel Delgado Ruiz (gener 2003).
  - *La vivència del temps a l'Empordà. Una tesi sobre el valor etnogràfic de l'obra de Josep Pla*. Autor: Eliseu Carbonell Camós. Director: Ignasi Terradas Saborit (febrer 2003).
  - *El bosque político. Los avatares de la construcción de una comunidad modelo. San Juan Nuevo, Michoacán (1981-2001)*. Autora: Sílvia Bofill Poch. Director: Ignasi Terradas Saborit (abril 2003).
  - *La reestructuración del trabajo desde los años ochenta. Biografía del desempleo en Valencia -Venezuela. Un estudio de caso: la industria automotriz*. Autor: Armando José Álvarez Lugo. Director: Gonzalo Sanz Casas (juny 2003).
  - *La construcción d'un discurs alimentari: el cas dels productes de la terra*. Autora: Elena Espeitx Bernat. Director: Jesús Contreras Hernández (juny 2003).
  - *Ordre i conflicte en terres de frontera: antropologia històrica de les pràctiques juridico-socials en el dret penal al Vallespir (segle XIX)*. Autora: Sílvia Gómez Mestres. Director: Ignasi Terradas Saborit (juny 2003).
  - *Les campanyes del Marroc com a precedent de l'actuació dels militars africanistes en la Guerra Civil espanyola*. Autor: Gustau Nerín Abad. Director: Paul Preston. Tutor: Ferran Iniesta Vernet (juny 2003).
- Per la seva banda el programa de doctorat de la UAB dedicat a antropologia social es pot resumir tal com mostra la taula 1.
- Les tesis llegides en els darrers quatre anys han estat les que hi ha a la taula 2.
- En darrer terme, la URV ha dut a terme els seus estudis de doctorat a través de diversos programes: antropologia urbana (biennis 1994-1996, vint-i-cinc alumnes; 1995-1997, dotze alum-

TAULA 1
Doctorat en antropologia social i cultural (UAB)

	1997-1998	1998-1999	1999-2000	2000-2001	2001-2002	2002-2003
Nombre d'alumnes (percentatge no UAB)*	70 (37,1)	56 (32,1)	43 (22,3)	62 (33,9)	99 (37,4)	58 (29,3)
Alumnes amb DEA	9	12	3	3	17	—
Alumnes amb SI**	—	—	—	—	4	—
Tesis	1	2	3	3	2	1
Nombre de becaris***	1	4	4	4	6	6

* Percentatge dels titulats de fora de la UAB.

** Suficiència investigadora (solament aplicable al curs 2001-2002).

*** Nombre de becaris, professors i doctors visitants amb ajuts. Font: Departament d'Antropologia Social i Prehistòria de la UAB.

TAULA 2
Tesis doctorals llegides a la UAB (1997-2003)

Cognoms	Nom	Títol	Director/ directora	Data lectura
Tapada Berteli	M ^a Teresa	Aproximación antropológica al uso del espacio	T. San Román	25.5.1999
Ventura i Oller	Montserrat	El xamanisme Tsachila. Les xarxes d'intercanvi econòmic i la construcció d'identitats. Equador	V. Stolcke	13.9.1999
Fons Renaudon	Virginia	Los <i>ndowé</i> entre Guinea Ecuatorial y Cataluña: etnomedicina, salud maternoinfantil y procreación	T. San Román	30.11.1999
Soto Marata	Josefa	Desencontres a l'escola, encontres a la cultura. Els docents com a subjectes culturals i la transformació de les relacions socioeducatives	S. Carrasco	17.12.1999
Molina González	José Luis	El análisis de redes sociales. Aplicaciones al estudio de la cultura en las organizaciones	R. Valdés del Toro	12.4.2000
Grau Rebollo	Jordi	Los textos audiovisuales como documentos etnográficos: lectura desde el parentesco	A. González	18.10.2000
Aramburu Otazu	Miguel	Bajo el signo del gueto. Imágenes del «inmigrante» en Ciutat Vella	V. Stolcke	4.12.2000
Piella Vila	Anna	Canvis i continuïtats en l'organització de la procreació a l'Àustràlia aborigen. Jambun: la manera aborigen de construir el parentiu	A. González	21.9.2001
Rodríguez García	Dan	Endogamia, exogamia y relaciones interétnicas. Un estudio sobre la formación y dinámica de la pareja y la familia centrado en inmigrantes de Senegal y Gambia entre Cataluña y África	A. González	8.7.2002
Tovías Wesiea	Susana	Experiencias de intervención y formación del profesorado en contextos de desigualdad y multiculturalidad en Cataluña	S. Carrasco	3.9.2002
Suárez de Garay	M ^a Eugenia	De estómago, de cabeza y corazón. Un acercamiento antropológico a los mundos de vida de los policías en Guadalajara, México	C. Feixa	13.2.2003

nes; 1996-1998, setze alumnes), antropologia de la medicina (biennis 1996-1998, dotze alumnes; 2001-2002, vint-i-sis alumnes) i estudis urbans i moviments socials (bienni 2001-2002, disset alumnes). En aquest període, a la URV s'han llegit les tesis següents:

– *Las élites emergentes en las grandes empresas corporativas: estructura familiar y movilidad geográfica*. Autora: Cecilia Donnersmarck Berner. Directora: Dolors Comas d'Argemir Cendra (1996).

– *Discursos y prácticas sobre sexualidad y reproducción: los centros de planificación familiar*. Autora: Yolanda Bodoque Puerta. Directora: Dolors Comas d'Argemir Cendra (1996).

– *Estimat PSUC. Antropologia política del partit dels comunistes de Catalunya (1956-1984)*. Autora: Carme Cebrían i Serret. Directora: Dolors Comas d'Argemir Cendra (1996).

– *Medicinas alternativas en Cataluña: desarrollo y articulación de los modelos médicos subalternos*. Autor: Eduard Pardo Javega. Director: Josep Maria Comelles Esteban (1996).

– *Aprender a vivir: la construcción social de la identidad de las personas con discapacidades físicas*. Autora: Roser Colom Toldrà. Director: Josep Maria Comelles Esteban (1996).⁶

– *Implicaciones culturales de la comprensión de la sintomatología, su vivencia e interpretación por el/la demandante en el proceso de enfermar*. Autora: María-Josefa Valderrama Ponce. Director: Josep Maria Comelles Esteban (1996).

– *Aquí te pillo, aquí te mato. La construcción cultural de las relaciones sexuales en el mundo de la prostitución en Barcelona*. Autora: Regina de Paula Medeiros. Director: Josep Oriol Romaní Alfonso (1996).

– *Sanar o redimir. Los procesos asistenciales en VIH-Sida en el medio hospitalario*. Autor: José Fernández Rufete Gómez. Director: Josep Maria Comelles Esteban (1997). (*El moviment Hare Krisna a Espanya. Un estudi antropològic*. Autor: Jaume Vallverdú Vallverdú. Directors: Joan Prat Caròs i Josep Oriol Romaní Alfonso (1997).

– *Abierto de 0 a 24 h. Factores socioculturales en la oferta y la demanda de las urgencias pediátricas*. Autor: Xavier Allué Martínez. Director: Josep Maria Comelles Esteban (1997).

– *La naturaleza del consumo de los derivados de la coca: casos para una comparación*. Autor: Aurelio Díaz Fernández. Director: Josep Oriol Romaní Alfonso (1998).

– *Entender y atender la enfermedad. La construcción social materna de los padecimientos infantiles*. Autora: Rosa-María Osorio Carranza. Director: Josep Maria Comelles Esteban (1998).

– *La religiosidad de la comunidad católica de la favela del moquiço (Brasil): un estudio comparativo entre la religiosidad normativa y la religiosidad vivida*. Autor: Leopoldo-Jesús Fernández González. Director: Joan Prat Caròs (1998).

– *Modelar el cos. Treball i vida de les cotillaires de Barcelona*. Autora: Sílvia Ventosa Muñoz. Directors: Dolors Comas d'Argemir Cendra i Joan Prat Caròs (1998).

– *El pulso de la sobrevivencia. Estrategias de atención para la salud en un colectivo de mujeres del subproletariado urbano*. Autora: Lillian González Chévez. Director: Josep Maria Comelles Esteban (1998).

– *Plantas medicinales: relato de una posibilidad confiscada. El estatuto de la flora en la biomedicina mexicana*. Autor: Paul Hersch Martínez. Director: Josep Maria Comelles Esteban (1998).

– *Juegos de rol: experiencia en los mundos de lo imaginario*. Autora: Penélope Ranera Sánchez. Director: Joan Prat Caròs (1998).

– *Depressió i família: factors socials i ideològics en la vivència personal i familiar de la malaltia depressiva*. Autora: Carme Ferré i Grau. Director: Josep Maria Comelles Esteban (1999).

– *Del nacionalismo al exilio interior: el contraste de la experiencia modernista en Cataluña y los Andes americanos*. Autor: José-Antonio Figueroa Pérez. Director: Joan Josep Pujadas Muñoz (1999).

– *Los cambios en la red social y en la percepción de la salud durante la jubilación*. Autora: Milagros Piñón Payá. Director: Josep Maria Comelles Esteban (1999).

– *«Sangre y azúcar». Representaciones sobre la diabetes de los enfermos crónicos en un barrio de Guadalajara, México*. Autora: Teresa Margarita Torres López. Director: Josep Maria Comelles Esteban (1999).

– *Salud y enfermedad mental en ancianos de Guadalajara, Jalisco, México*. Autor: Manuel Pando Moreno. Director: Josep Maria Comelles Esteban (1999).

– *Locura y justicia en México. La psiquiatría, la familia y el individuo frente a la modernidad liberal: el caso Raygosa (1873-1877)*. Autora: María Cristina Sacristán Gómez. Director: Josep Maria Comelles Esteban (1999).

– *Angeles Rotos. Las imágenes culturales de los amputados y su gestión social*. Autora: Anna Capitán Camañes. Director: Josep Maria Comelles Esteban (1999).

– *Trajectòries de vida i migracions de dones d'origen marroquí al camp de Tarragona*. Autora: Marta Alonso Ortiz del Río. Directora: Dolors Comas d'Argemir Cendra (1999).

– *Fe en la palabra. Legitimación y conflicto en los procesos de conversión religiosa*. Autor: Juan M. García Jorba. Director: Joan Prat Caròs (1999).

6. Tesis dirigides per antropòlegs de la URV, però la lectura de les quals no es va fer a la facultat de lletres de la URV o es va dur a terme en altres universitats de Catalunya o d'arreu.

– *Producción, reproducción y cambios en la marginación urbana. La juventud del barrio del Raval de Barcelona*. Autor: Gaspar Maza Gutierrez. Directores: Gary McDonogh i Joan Josep Pujadas Muñoz (2000).

– *Factores socioculturales en la práctica de la planificación familiar: el caso de la contracepción hormonal oral*. Autora: María Angeles Castillo Cano. Director: Josep Maria Comelles Esteban (2000).

– *Educación y salud: una aproximación crítica a las políticas de salud escolar en Cataluña (1975-1995)*. Autora: Lourdes García Viñets. Director: Josep Maria Comelles Esteban (2000).

– *Viure de la mar. Canvis i continuïtats en el sistema de pesca a Cambrils*. Autora: Núria Alberich Forn. Directora: Dolors Comas d'Argemir i Cendra (2001).

– *Confini e identità etniche: una ricerca a Fraga (Spagna)*. Autor: Sívio Previtera. Director: Joan Josep Pujadas Muñoz (2001).

– *La inmigración africana en Zaragoza. Espacio, discurso y memoria de los procesos migratorios en Aragón*. Autora: Carmen Gallego Ranedo. Director: Joan Josep Pujadas Muñoz (2002).

– *Les polítiques de serveis socials a Catalunya (1979-1999)*. Autor: Xavier Pelegrí Vianya. Director: Josep Maria Comelles Esteban (2002).

– *El regreso de la reciprocidad*. Autor: Josep Canals Sala. Director: Josep Maria Comelles Esteban (2002).

– *La articulación de saberes populares y bio-médicos entre las comadronas de Rabinal, Baja Verapaz, Guatemala*. Autora: Teresa Mosquera Saravia. Director: Josep Maria Comelles Esteban (2002).

– *Meitat de França, meitat d'Espanya o Cerdanya catalana? Fronteres, identitats nacionals i espais de sociabilitat en una comarca del Pirineu*. Autor: Albert Moncusí Ferré. Director: Joan Josep Pujadas Muñoz (2002).

– *La Guelaguetza en Oaxaca. Fiesta, identidad y construcción simbólica en una ciudad mexicana*. Autor: Jesús Lizama Quijano. Director: Joan Josep Pujadas Muñoz (2002).

Pel que fa a la evolució del personal universitari dedicat a la docència i a la recerca en antropologia social i cultural en el període que comprèn aquest report ha estat, en termes generals, en una continuada tendència a l'alça, com es pot veure en la figura 1.

Les dades concretes per universitats públiques són les que es mostren a la taula 3.

A més de les diferents línies de recerca del professorat així com també de diversos grups de treball, sobretot nascuts arran de cursos de doctorat o seminaris, en el si d'algunes universitats s'han constituït diversos grups de recerca consolidats, amb reconeixement oficial per part de la Generalitat de Catalunya i, per tant, amb suport econòmic; aquests grups són: Grup d'Estudis Alimentaris (J. Contreras) (1995), Grup d'Estudis sobre Família i

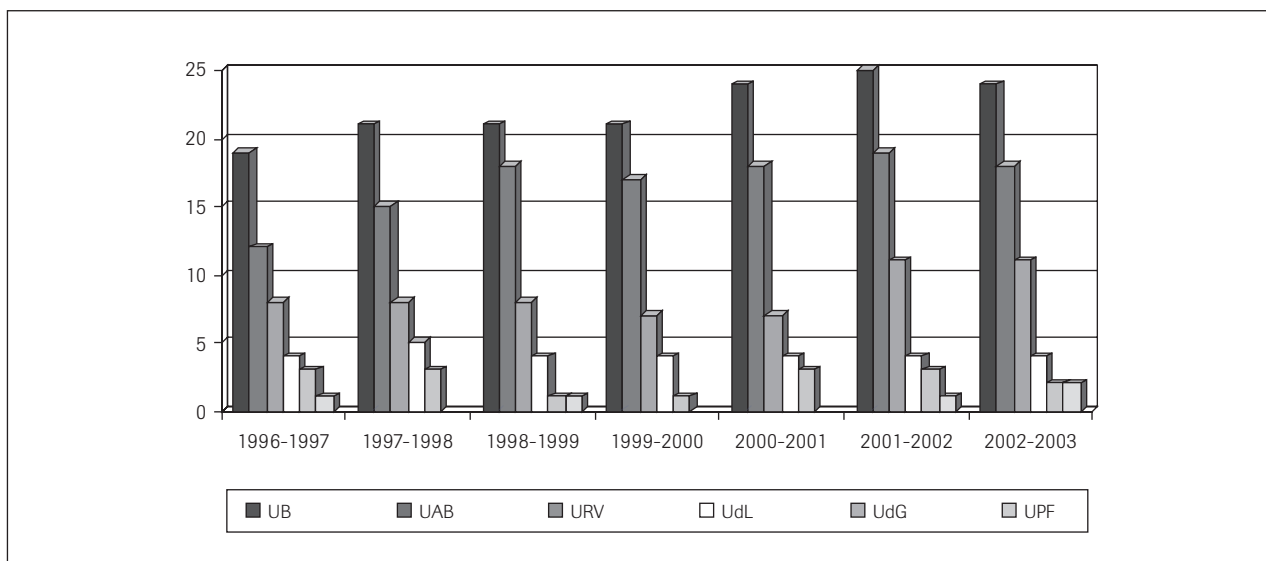

FIGURA 1. Evolució del professorat en antropologia social i cultural a les universitats catalanes en el període 1997-2003.

Font: DURSÍ: dades del professorat (titular) a 26 de novembre de 2003.

TAULA 3
Evolució del professorat en antropologia social i cultural a les universitats catalanes en el període 1997-2003

Universitats	Departaments	Àrea de coneixement	1996-1997	1997-1998	1998-1999	1999-2000	2000-2001	2001-2002	2002-2003
URV	Departament d'Antropologia, Filosofia i Treball Social	Antropologia social	8	8	8	7	7	11	11
UAB	Departament d'Antropologia Social i Prehistòria	Antropologia social	12	15	18	17	18	19	18
UPF	Departament d'Humanitats	Antropologia social	1		1			1	2
UB	Departament d'Antropologia Cultural i Història d'Amèrica i Àfrica	Antropologia social	19	21	21	21	24	25	24
UdL	Departament de Geografia i Sociologia	Antropologia social				1	1	1	1
UdL	Departament d'Història de l'art i Història Social	Antropologia social	4	5	4	3	3	3	3
UdG	Departament de Geografia, Història i Història de l'Art	Antropologia social	3	3	1	1	3	3	2

Font: DURSI: dades del professorat (titular) a 22 d'abril de 2004.

Parentiu (J. Frigolé, 1998), tots dos pertanyents a la UB, i el Grup d'Antropologia Social (D. Comas, 1996), de la URV, grups que han esdevingut un nucli de treball significatiu en les seves àrees de coneixement, tant perquè han aplegat un bon nombre d'investigadors (per exemple i respectivament, dinou, vint-i-dos i vint), com també eines per aconseguir projectes de recerca finançats. A tall de mostra, pel que fa a projectes vigents el 1998-1999, s'ha de dir que el Grup d'Estudis Alimentaris en tenia set nacionals i un internacional, el Grup sobre Família i Parentiu, dos nacionals i un internacional, i el Grup d'Antropologia Social, tres nacionals i tres internacionals, la qual cosa va donar en aquest mateix període resultats significatius en termes de publicacions generals, ponències o tesis doctorals.

D'altra banda, hi ha altres grups de recerca consolidats, en els quals participen antropòlegs com els de la UB: Grup de Recerca en Multiculturalisme i Gènere (Departament d'Història Contemporània, M. J. Nash, 1998) i Grup de Recerca en Bioètica i Dret (Facultat de Dret, Maria Casado). Així mateix, s'ha de destacar que la UB ha aconseguit consolidar també una «Xarxa Temàtica d'estudis sobre la família i el parentiu» (J. Frigolé, 1997).

D'altres línies de recerca són presents en el panorama de l'antropologia social i cultural a Catalunya, encara que, en bona mesura, hi ha una amplitud força significativa que coincideix en

molts casos amb les línies de treball de cada professional, algunes de les quals han tingut una més gran projecció si han aconseguit fonts de finançament, com ara per exemple els ajuts atorgats per la Generalitat de Catalunya en el marc del programa de l'Inventari del Patrimoni Etnològic de Catalunya (IPEC). En termes generals, es pot dir que l'àmbit d'interès ha anat capgirant-se cap les problemàtiques relacionades amb el món urbà i amb les dinàmiques contemporànies relacionades amb el canvi social (per exemple, tot allò relacionat amb la immigració i el multiculturalisme, el patrimoni i el turisme, l'impacte de la biotecnologia i les transformacions alimentàries, i les dimensions bio i tecnològiques).

2.2.2. Altres centres de recerca

L'antropologia social i cultural és present també en la Institució Milà i Fontanals, el centre de recerca en humanitats del Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC) a Catalunya, i és duta a terme per tres antropòlegs que han centrat els seus treballs en àmbits com ara la identitat, el patrimoni cultural, l'antropologia de la música o l'antropologia visual. Altres entitats properes als estudis de l'antropologia social i cultural són l'Institut Català d'Antropologia (ICA), el Centre d'Estudis Africans, l'Institut Europeu de la Mediterrània (antic Institut Català de la Mediterrània), el Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicio-

nal Catalana (CPCPTC, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya) o el conjunt de museus etnològics presents a Catalunya. Aquest seguit d'entitats o institucions el que fonamentalment duen a terme és una tasca de suport, patrocini i/o promoció de l'antropologia social i cultural, encara que, directament, no fan recerca, tret del cas d'alguns museus etnològics que es caracteritzen per la seva significativa dinàmica investigadora que, en molts casos, és reflectida en exposicions (per exemple, el Museu Etnològic de Barcelona, el Museu Etnològic del Montseny, el Museu de la Pesca de Palamós o l'Ecomuseu de les Valls d'Àneu). En aquest sentit, s'ha de fer esment de la sempre present polèmica sobre la recerca en els museus, que consideren que el seu treball també ha de ser considerat com a recerca antropològica, això sí, observada des d'altres punts de vista, especialment quan la tasca del museòleg va més enllà de la simple classificació de materials i promou estudis detallats de problemàtiques concretes, que, en molts casos, tenen com a resultat productes diversos, com poden ser les exposicions. A la vegada, en aquest punt, i atesa la particular història de l'antropologia social i cultural a Catalunya, no es pot deixar de fer esment especial també a una part del teixit associatiu que, des de fa aproximadament més de dues dècades, està impulsant projectes d'estudi, anàlisi i difusió del, considerat globalment, patrimoni etnològic. Pel que fa a personal és de difícil avaluació, perquè, en molts casos, tant en l'àmbit dels museus com en l'associatiu, els recursos humans són veritablement escassos.

En l'àmbit del patrocini, cal destacar la tasca que el CPCPTC està duent a terme a través de l'IPEC, el qual inicià el seu camí el 1994 i des d'aleshores ha anat patrocinant, a hores d'ara, un nombre significatiu de recerques en l'àmbit, globalment considerat, de l'antropologia social i cultural; actualment, l'IPEC està significativament oberta a nous assumptes i temes més vinculats a les problemàtiques específiques dels diversos territoris del país.

2.3. La Recerca

2.3.1. Els projectes de recerca

En el període que abasta aquest informe, s'han mantingut les fonts tradicionals de finançament —és a dir, amb fons públics—, bàsicament del Programa General de Coneixement (PGC) del Ministeri d'Educació, Cultura i Esports (MECE) i que després ha passat al Ministeri de Ciència i Tecnologia (MCT); el nombre de projectes de recerca s'ha mantingut amb tendència a l'alça en el període estudiat en l'àmbit universitari: així, els tres departaments universitaris constituïts (UB, UAB, URV) han acon-

seguit tretze projectes de recerca finançats, sobretot, a través del MECE/MCT; també s'han aconseguit recursos d'altres institucions com ara l'Institut Català de la Dona o el CPCPTC, al qual faig una referència concreta més avall. En l'àmbit del CSIC, a Barcelona s'han dut a terme en aquest període dos projectes de recerca finançats pel MECE/MCT.

Cal fer esment d'un tema que marca una diferència altament significativa amb el primer report publicat el 1998 i és el referit a l'obtenció de recursos per a fer recerca per part de la Unió Europea (UE), bàsicament a través del IV i del V Programa Marc (PM), com també d'altres actuacions més concretes referides a la participació en projectes pilot contra el racisme, la xenofòbia, l'antisemitisme i la integració dels immigrants. El valor d'aquesta participació rau en el fet que, com es pot intuir, un dels dèficits històrics de l'antropologia social i cultural a Catalunya era, possiblement, un desig de projecció arreu: aquestes dades, sense ser ni de bon tros definitives, sembla que comencen a marcar una tendència cap a una progressiva obertura. D'altra banda, és important assenyalar que el total d'aquestes aportacions europees ha estat altament important; així, en el cas de la UB i entre el 1996 i el 2002 s'han obtingut iguals o més recursos del IV i V PM (438.744,01 €) que dels projectes nacionals (333.089,74 €), encara que els fons europeus s'han concentrat en dos anys (el 2000 i el 2001) mentre que els del Pla Nacional estan més repartits (1996, 1998, 1999, 2000 i 2002). Aquesta dada es repeteix, en un altre ordre de magnituds, a la URV.

A continuació, es presenta una llista, no exhaustiva, dels principals projectes que s'han dut a terme a les universitats catalanes i al CSIC en el període estudiat en aquest report.

a) DEPARTAMENT D'ANTROPOLOGIA CULTURAL I HISTÒRIA D'AMÈRICA I D'ÀFRICA. UNIVERSITAT DE BARCELONA

Projectes europeus

— «Healthy ageing: how changes in sensory physiology, sensory psychology and socio-cognitive factors influence food choice». Participants i/o direcció: Jesús Contreras Hernández. V Programa Marc. 1999-2003. Data inici: 01/02/2000; durada: 3 anys.

— «VIth. Biennial EASA conference. Crossing categorical boundaries: Religion as Politics and Politics as Religion». Participants i/o direcció: Joan L. Bestard Camps. V Programa Marc. 1999-2003. Data inici: 01/07/2000; durada: 3 anys.

— «Public understanding of genetics: a cross-cultural and ethnographic study of the new genetics and social identity».

Participants i/o direcció: Joan Lluís Bestard Camps. V Programa Marc. 1999-2003. Data inici: 01/12/2001; durada: 3 anys.

*Projectes nacionals*⁷

– «Ordenación del territorio y desarrollo regional en la Amazonia andina (1850-1960)». Participants i/o direcció: Pilar García Jordán. Programa Sectorial de Promoción General del Conocimiento, Data inici: 01/11/1995; durada: 3 anys.

– «Nuevas familias y relaciones de parentesco. Estudio antropológico sobre la evolución de la residencia en el contexto urbano de Barcelona». Participants: F. X. Roigé, Joan Frigolé, Joan Lluís Bestard, Cristina Larrea, Oriol Beltran, Ferran Estrada, Carles Salazar. Pla Nacional de Recerca Científica i Desenvolupament Tecnològic. Data inici: 01/07/1996; durada: 3 anys.

– «Resistencia y reestructuración de sociedades afroamericanas». Participants: Francisco Javier Laviña, Miquel Izard, Julian Zubimendi, Ferran Iniesta.

Ricardo Piqueras. Programa Sectorial de Promoción General del Conocimiento. Data inici: 01/11/1996; durada: 3 anys.

– «La etnicidad en la distribución del alumnado por centros escolares en el cinturón metropolitano de Barcelona: ¿Hacia una segregación étnica?» Participants i/o direcció: M. Dolores Juliano Corregido. Proyectos de Investigación Educativa (MECE). Data inici: 07/03/1996; durada: 1 any.

– «Implicaciones socioculturales de los tratamientos de infertilidad en las mujeres». Participants: Joan Lluís Bestard, Gemma Orobitg, Júlia Ribot, Joan Frigolé, Carles Salazar. Pla Nacional de Recerca Científica i Desenvolupament Tecnològic. Data inici: 16/12/1998; durada: 3 anys.

– «Democracia, identidades, representaciones. Estudios comparativos africanos». Participants: Ferran Iniesta, Francisco Javier Laviña, Ricardo Piqueras, Albert López, Albert Roca, Alfred Bosch, Antoni Castel, M. Dolores Juliano. Programa Sectorial de Promoción General del Conocimiento. Data inici: 30/12/1999; durada: 3 anys.

– «La reciprocidad como recurso humano: el uso de relaciones informales abiertas en los ámbitos de la economía y de la política». Participants: Susana E. Narotzky, Gonzalo Sanz, Oriol Beltrán, Jesús Contreras, Ignasi Terrades, Cristina Larrea, Paz Sofía, Moreno, Juan Aranzadi, Sílvia Gómez, Sílvia Bofill. Programa Sectorial de Promoción General del Conocimiento. Data inici: 30/12/1999; durada: 3 anys.

– «La nacionalización de la Amazonia Andina: Perú y Bolivia, 1883-1929. Elites, política e ideología en la creación de un espacio nacional». Participants: Pilar García, M. Angels Solà, Meritxell Tous, Núria Sala. Programa Sectorial de Promoción General del Conocimiento. Data inici: 02/02/2000; durada: 3 anys.

– «El impacto de la biotecnología en España: la percepción social de las aplicaciones alimentarias». Participants: Jesús Contre-

ras, Maria Isabel Gracia. Pla Nacional de Recerca Científica, Desenvolupament i Innovació Tecnològica. Data inici: 28/12/2000; durada: 2 anys.

– «Procesos democratizadores en África. Modelos institucionales, prácticas políticas e idearios contemporáneos. La incidencia europea». Participants: Ferran Iniesta, Juan Manuel Cabezas, Albert López, Arcadio Rojo, Jacint Creus, Soledad Vieitez, Antonio Santamaría, Alicia Campos, Ramon Sarró, Albert Roca, Artur Colom, Maria Mercedes Jabardo, Alfred Bosch, Yolanda M. Aixelà, Antoni Castel, Itziar Ruiz-Giménez. Pla Nacional de Recerca Científica, Desenvolupament i Innovació Tecnològica. Data inici: 25/11/2002; durada: 3 anys.

– «Percepción social de las crisis alimentarias: análisis integrado de los mecanismos de gestión y de transmisión de la información». Participants: Jesús Contreras, Andreu Viola, Elena Espeitx, Sandra Antitua, Alicia Guidonet, Juan José Cáceres, Cecília Díaz, Maria Isabel Gracia, Amado Millán, Luis Cantarero. Pla Nacional de Recerca Científica, Desenvolupament i Innovació Tecnològica. Data inici: 19/12/2002; durada: 3 anys.

b) DEPARTAMENT D'ANTROPOLOGIA SOCIAL I PREHISTÒRIA.
UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA

Projectes nacionals

– «Cap a una antropologia de la procreació». Participants: Aurora González Echevarria, Jorge Grau Rebollo, Anna M. Piella Villa. Direcció General d'Investigació Científica i Tècnica (MCT). Període: 1995-1998.

– «El domini teòric transcultural de la procreació. Concepció de la persona, control de la sexualitat, organització de la reproducció, criança i configuració de models». Participants: Aurora González, Teresa San-Roman, Virginia Fons, Jorge Grau, Anna M. Piella, Alfonso Valenzuela. MCT. Data inici: 2000.

– «Exclusió social i minories ètniques. A mig camí en la construcció d'una teoria». Participants: Teresa San-Roman, Aurelio Díaz, Aurora González, Virginia Fons, José Luis Molina. MCT. Data inici: 2000.

– «Educació i immigració a Barcelona». Participants: Sílvia Carrasco, Marta Bertran, Eva Bretones, Josefa Soto, María Teresa Tapada, Cris Molins, Xavier Ballestín. MCT. Data inici: 2002.

c) DEPARTAMENT D'ANTROPOLOGIA SOCIAL, FILOSOFIA
I TREBALL SOCIAL. UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

Projectes europeus

– «L'economie de bazar dans les metropoles Euromediterraneennes». Participants i/o direcció: Oriol Romaní. IV Programa Marc. 1994-1998. Data inici: 31.12.1998; durada: 3 anys.

7. S'inclouen també els projectes d'història d'Amèrica i Àfrica, atesa la vinculació amb la disciplina o bé la participació d'antropòlegs en les seves recerques.

– «Salute per tutti, tutti in salute. Esperienze e strategie di riduzione dell'esclusione dai servizi sanitari nella popolazione immigrata europea». Participants: Josep Maria Comelles, Xavier Allué, Àngel Martínez. Direcció General d'Ocupació i Assumptes Socials de la Unió Europea. Antiga DG V. Data inici: 01.11.1999; durada: 1 any.

– «Health for all, all in health. European Network for a transfer of experience regarding the access of immigrants to healthcare services». Participants: Josep Maria Comelles, Xavier Allué, Oriol Romaní, Àngel Martínez, Maria Isabel Gracia. Direcció General d'Ocupació i Assumptes Socials de la Unió Europea. Antiga DG V. Data inici: 01.01.2001; durada: 1 any.

Projectes nacionals

– «La incidencia de los factores socioculturales en los trastornos alimentarios de las mujeres: el caso de la anorexia nerviosa». Participants: Maria Isabel Gracia, Josep Maria Comelles, Àngel Martínez. Institut Català de la Dona. Data inici: 27.12.2000; durada: 1 any.

– «Las migraciones latinoamericanas en Catalunya y Andorra. Mercado de trabajo, sistemas asistenciales, inserción social y dificultades para la comunicación intercultural». Participants: Joan Josep Pujades, Joan Prat, Josep M. Comelles, Oriol Romaní, Jordi Roca, Àngel Martínez, Maria Isabel Gracia, Jaume Vallverdú, Agustí Andreu, M. Montserrat Soronellas, Deliana Marsal, Ramona Torrent, Miquel Àngel Martínez, Víctor Bretón, Francesc García, Carles Feixa, J. Antoni Pallarès, M. Teresa Tapada, Montserrat Ventura, Dolors Juliano, Maria Isabel de la Parte, Begoña M. Enguix. Programa Nacional de Promoción General del Conocimiento. Data inici: 01.12.2001; durada: 3 anys.

d) UNIVERSITAT DE LLEIDA

Projectes nacionals (o d'altres)

– «"Sortir de l'armari". El procés de construcció de la identitat sexual de la joventut lesbiana». Participants: C. Feixa *et al.* Fundació Jaume Bofill. Dates: 1997-1998.

– «Els joves a la Lleida del 2000. Estudi etnogràfic sobre els espais i els temps de les cultures juvenils». Participants: C. Feixa *et al.* Ajuntament de Lleida (Projecte avaluat per l'Agència Nacional d'Avaluació i Prospectiva [ANEP]. P97-123). Dates: 1998-2000.

– «Postguerra y reconstrucción: control social, discurso político y cotidianidad». Participants: C. Mir (investigadora principal), C. Feixa, *et al.* DGCT. [PB97-1461]. Dates: 1998-2001.

– «Informe sobre la situació de la infància a Barcelona: identitats culturals i estils de vida». Participants: C. García-Granel (investigador principal, Barcelona); C. Feixa (investigador principal, Lleida). Institut d'Infància i Món Urbà. Observatori de la Infància. Ajuntament de Barcelona, Diputació de Barcelona, UB, UAB, UOC. Dates: 2001-2002.

– «Atlas socioeconómico de Europa. Los contrastes regionales (1850-2000)». Participants: J. Martí Hennenberg (investigador principal), C. Feixa *et al.* MCT (Pla Nacional de R+D+I) [BSO2001-0747]. Dates: 2001-2003.

– «Los marginados del franquismo: pobreza y exclusión social». Participants: C. Mir (investigadora principal), C. Feixa *et al.* MCT (Pla Nacional de R+D+I) [BHA2001-0893]. Dates: 2001-2003.

Projectes internacionals (participació)

– «Eurogang. A Comparative Multi-Method Research on Violent Youth Groups». Participants: E. Weitekamp (Universitat de Tübingen, investigador principal), C. Feixa (investigador principal a Espanya), *et al.* European Union (Action 1.4.1). Dates: 2001-2003.

– «Masculinities and violence in youth micro-cultures». Participants: L. Suurpää (investigador principal), T. Hoikkala, C. Feixa (investigador principal a Espanya). Nordic Council of Ministers-Finnish Youth Research Network. Dates: 2001-2003.

– «New Forms of Citizenship and Young Generations. The Civic Dimensions of Leisure and Consumption for Young Generations in Global Cities». Participants: V. Henk (Consortium for Culture and Generation Studies), C. Feixa (UdL), *et al.* European Union (Framework 7). Dates: 2003.

e) UNIVERSITAT DE GIRONA

Projectes nacionals (o d'altres)

– «Creació del Museu Nacional del Poble Saharauí (Tinduf)». Participants: C. Serra (coord.), J. Alegret *et al.* Dates: 1996-1998.

– «Inventari del patrimoni marítim pesquer de la Costa Brava. Fases I, II i III. Inventari del patrimoni immoble, moble i immaterial marítim-pesquer de la Costa Brava». Participants: J. L. Alegret (coord.). Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana. Dates: 1996-1997 (fase I: immoble), 1997-1998 (fase II: moble) i 1998-1999 (fase III: immaterial).

– «Estudi etnològic del procés de producció i comercialització del vi de pagès de Calonge i Vall-llobrega». Participants: J. L. Alegret (coord.). Grup de Productors de Vi de Pagès de Calonge i Vall-llobrega. Dates: 1999-2000.

– «Diagnòstic sobre el desenvolupament comunitari a Ripoll». Participants: C. Serra (coord.) *et al.* Ajuntament de Ripoll, Direcció General de Serveis Comunitaris de la Generalitat de Catalunya. Dates: 2001-2002.

Projectes internacionals

– «Anthropologie et droit comparé de pêches en méditerranée nord-occidentale. Les propriétés de résistance des systèmes de gestion». Participants: Vincent Giovanoni (coord., Universitat

de Provença), J. L. Alegret (UdG) (investigador associat). Comissió de les Comunitats Europees. Direcció General de Pesca (DG XIV). Projecte MED/92/017. Dates: 1993-1996.

– «Fishery Regulation and the Economic Responses of Fishermen: Perceptions and Compliance». Participants: J.L. Alegret (UdG) (coord. i investigador principal del grup Mediterrani Espanyol) *et al.* Comissió Europea. Direcció General XIV-Pesca, Contracte QLK5-CT1999-1405. Dates: 1999-2003.

– «Reservas marinas y poblaciones de pescadores litorales, impactos y estrategias para un desarrollo sostenible REN2001-3350/MAR». Participants: J. Pascual (coord., Universitat de La Laguna), J. L. Alegret (UdG) (investigador associat). MCT. Dates: 2002-2004.

f) INSTITUCIÓ MILÀ I FONTANALS. CONSELL SUPERIOR D'INVESTIGACIONS CIENTÍFIQUES

Projectes nacionals

– «La New Age: música, mística y multiculturalidad a las puertas del siglo XXI». Participants: Josep Martí, Manuel Mandianes, Josefina Roma i Arturo Rodríguez Morató. MCT-DGICT, PB97-1188. Dates: 1998-2001. Dotació: 3.606,07 €.

– «Fiesta y ciudad: pluriculturalidad e integración». Participants: Josep Martí, Manuel Mandianes, Josefina Roma, Sílvia Martínes i Bianka Pires. Pla Nacional de R+D, BSO2001-0653. Dates: 2002-2004. Dotació: 40.267,80 €.

Pel que fa al finançament exclusivament privat s'ha mantingut la baixa captació de recursos, tret d'alguna actuació com el projecte «Risc i cultura» patrocinat per la Fundació Winterthur i que dirigí M. J. Buxó.

D'altra banda, cal fer esment especial a tot allò que ha suposat el desenvolupament dels treballs de l'IPEC; aquesta iniciativa del CPCPTC s'inicià el 1994 en una primera fase, i es van dur a terme en una primera convocatòria sis projectes de recerca; a partir del 1999, s'inicià una segona fase, amb més recursos materials i humans, que ha propiciat un notable increment de projectes de recerca, els quals han estat dividits en dues categories: a) recerca anàlisi i b) recerca documentació.⁸ Des de la convocatòria del 1999, la qual fou efectiva l'any 2000 per als grups de recerca, s'han dut a terme, fins a l'estiu del 2003, disset projectes de recerca anàlisi i setze de recerca documentació, projectes que han tingut diverses formes de projecció, ja sigui a través de la seva presentació en la *Revista d'Etnologia de Catalunya*, o alguns a través de les noves col·leccions impulsades pel CPCPTC: «Temes d'Etnologia de Catalunya» i «Materials

8. En aquest sentit, vegeu Jesús CONTRERAS, «La recerca etnològica en el marc de l'Inventari del Patrimoni Etnològic de Catalunya», *Revista d'Etnologia de Catalunya*, vol. 22 (abril 2003), p. 131-147.

d'Etnologia de Catalunya». Tot aquest treball associat a l'IPEC està suposant un més gran apropament entre el món acadèmic i el paraprofessional en l'antropologia catalana, tot introduint noves dinàmiques i nous punts de vista que, en un termini raonable de temps, podrien tenir un efecte significatiu en el conjunt de l'antropologia social i cultural a Catalunya. En aquest sentit, les dades d'inversió entre el 2000 i el 2002 són prou eloqüents pel que fa a inversió directa en finançament de la recerca etnològica a Catalunya arran del Projecte IPEC (taula 4).⁹

TAULA 4

Projecte IPEC: finançament de la recerca etnològica a Catalunya

Modalitat	Any 2000	
	Pressupost total (€)	Nombre de recerques en curs
Beques de patrimoni etnològic	12.020,24	6
IPEC recerca anàlisi 2000	60.101,21	5
IPEC recerca documentació	12.020,24	4
<i>Total</i>	84.141,69	15

Modalitat	Any 2001	
	Pressupost total (€)	Nombre de recerques en curs
Beques de patrimoni etnològic	12.020,24	5
IPEC recerca anàlisi 2000 (segon any)	60.101,21	5
IPEC recerca anàlisi 2001	72.121,45	6
IPEC recerca documentació	18.030,36	6
<i>Total</i>	162.273,27	22

Modalitat	Any 2002	
	Pressupost total (€)	Nombre de recerques en curs
Beques de patrimoni etnològic	12.020,24	4
IPEC recerca anàlisi 2001 (segon any)	72.121,45	6
IPEC recerca anàlisi 2002	84.141,69	7
IPEC recerca documentació	18.030,36	6
<i>Total</i>	186.313,75	23

9. Font: CPCPTC.

TAULA 5
Recerca anàlisi

Entitat	Títol	Coordinador/a	Any
Grup d'Estudis Alimentaris/ Museu Comarcal de la Garrotxa	Productes locals i desenvolupament territorial	Elena Espeitx, Juanjo Cáceres	2000-2001
Associació Cultural El Fonoll. Juneda	El procés preindustrial de producció de calç a la comarca de les Garrigues	Ramon M. Arbós i Palau	2000-2001
Institut Català d'Antropologia	Carrer, festa i revolta. Els usos simbòlics de l'espai públic a Barcelona (1950-2000)	Manel Delgado	2000-2001
Museu del Montgrí i del Baix Ter	Les músiques en la vida de la gent del Montgrí i el Baix Ter. Recerca i estudi de les activitats musicals des de 1850.	Jaume Ayats	2000-2001
Museu de la Conca Dellà/ Montsec Actiu, SL	Percepció i ús del medi natural del paisatge a les conques de Dellà, de Tremp i del Montsec (Pallars Jussà): una visió etnohistòrica.	Jordi Solà i Mas, Teresa Reyes i Bellmunt	2000-2001
Museu Etnogràfic de Ripoll	El temps i els objectes de la vida social. Estudi etnològic sobre la temporalitat a partir de la col·lecció del Museu Etnogràfic de Ripoll	Oriol Beltran Costa	2001-2002
Associació d'Amics de Tavertet	Un segle d'imatges. Família i fotografia al Collsacabra del segle xx	Dolors Llopart Puigpelat	2001-2002
Museu Salvador Vilaseca de Reus	Banc de memòria biogràfica	Joan Prat i Carós	2001-2002
Associació d'Història Rural de les comarques gironines	Memòria d'un món rural en transformació (la regió de Girona, 1930-2000). Fase 1: la veu dels hisendats	Enric Sagner i Hom	2001-2002
Museu Etnològic del Montseny	El mas al Montseny	Josep Manuel Rueda, Xavier Roigé	2001-2002
Carrutxa	Petjades sobre el coster: arquitectura popular per a l'ús i l'aprofitament de l'entorn al Priorat	Salvador Palomar Abadia	2001-2002
Iniciatives de l'Alt Urgell, SA (IAUSA)	La cultura de les herbes a la Vall de la Vansa i Tuixén. Passat i present en terra de trementinaires	Joan Frigolé Reixach	2002-2003
Centre de Cultura Contemporània de Barcelona	Les porteries a Barcelona: entre espai públic i espai privat	Joan Bestard i Camps	2002-2003
Fundació Cipriano García. Arxiu Històric. Comissió Obrera Nacional de Catalunya (CONC)	Entre el barri i la fàbrica: memòria, «subjectivitats» i xarxes socials. Cultures en la militància obrera als suburbis de l'àrea metropolitana barcelonina. Barcelona, Cornellà de Llobregat, Sabadell (1939-1988)	Javier Tébar Hurtado	2002-2003
Ajuntament de Prades	Les explotacions agràries aïllades a les muntanyes de Prades	Montserrat Boquera Margalef	2002-2003
Museu Cerdà	La casa cerdana: família, relacions econòmiques i arquitectura	Joan J. Pujadas Muñoz	2002-2003
Ecomuseu de les Valls d'Àneu	La casa bastida i viscuda Arquitectura, mobiliari i urbanisme a les valls d'Àneu	Ignasi Ros i Fontana	2002-2003

TAULA 6
Recerca documentació

Entitat	Títol	Coordinador/a	Any
Associació Cultural dels Raiers	L'explotació del bosc i el transport fluvial de la fusta	Àngel Portet	2000
Museu Etnogràfic de Ripoll	Memòria revelada	Ramon Sargatal i Pellicer	2000
Grup de Recerca del Món Rural. Universitat de Vic	Inventari i documentació de la col·lecció de guarniments del Mas Colomer (Taradell)	Jacint Torrents i Buxó	2000
Museu Comarcal de l'Urgell municipal de Tàrraga	Estudi dels jocs populars /tradicionals al terme	Pere Lavega	2000
Museu de l'aigua de Salt	L'arquitectura de l'aigua. Inventari del patrimoni arquitectònic vinculat al riu Ter i al carrilbici. Municipis de Cellera de Ter, Anglès, Bescanó, Salt i Girona	Andreu Bover	2001
Musèu dera Val d'Aran	Inventari d'instruments, tècniques, processos i centres de producció tèxtils tradicionals a la Vall d'Aran	Jusèp Boya i Busquets	2001
Centre d'Estudis Socials d'Osona	Inventari i documentació de la col·lecció de cistells del Mas Colomer (Taradell)	Jacint Torrents i Buxó	2001
Museu Etnogràfic de Ripoll	El fons d'imatges Nicolau Coma i Llitjós	Agustí Dalmau i Font	2001
Museu Comarcal de l'Urgell. Tàrraga	Estudi dels jocs populars / tradicionals a la comarca de l'Urgell: la vall del Corb	Pere Lavega Burgués	2001
Colla de Castellans Xiquets de Tarragona	Catàleg del fons fotogràfic Xiquets de Tarragona 1926-1951	Lluís Balart Boigues	2001
Museu Comarcal de l'Urgell. Tàrraga	Estudi dels jocs populars /tradicionals a la comarca de l'Urgell: els municipis de la vall de Sió i els municipis del pla, entre l'Ondara i el Sió	Pere Lavega i Burgués	2002
Museu Comarcal de Cervera	La pagesia a la Segarra a finals del segle XIX i inicis del XX. Estudi i inventari de les feines i eines relacionades amb la producció del blat i el vi	Carme Bergés Saura	2002
Museu del Montgrí i del Baix Ter	Els caramellaires de Cassà de la Selva	Jaume Ayats	2002
Museu del Suro de Palafrugell	Les veus del suro: la vessant forestal	Andreu Bover Pagespetit	2002
Centre d'Estudis de la Indumentària Tradicional de les Terres de l'Ebre	La indumentària tradicional a Jesús	Pepa Nogués Furió	2002
Ajuntament d'Esterrí de Cardós	Inventari definitiu del patrimoni moble del Museu Viu - Casa Bringué de Ginestarre	Agustí Esteban Amat	2002

Els projectes promoguts per l'IPEC han estat en aquest període (taules 5 i 6).

2.4. Els resultats i la difusió de la recerca

Com a publicacions periòdiques específicament antropològiques, en el període estudiat s'ha mantingut la *Revista d'Etnologia de Catalunya* que patrocina el CPCPTC i que ha permès, a través de les seves diverses seccions, possibilitar que un nombre significatiu de professionals de l'antropologia social i cultural a Catalunya publiquin els seus estudis i/o els aportin els estudis a visions de conjunt sobre determinats temes. A més, la revista *Historia, Antropología y Fuentes Orales* ha continuat amb la seva tasca en l'àmbit de tot allò relacionat amb l'oralitat. Altres iniciatives periòdiques com ara els *Quaderns* de l'ICA o l'*Arxiu d'Etnografia de Catalunya* (URV) s'han vist sotmeses a la problemàtica del manteniment d'una regularitat: en general, el problema del finançament ha estat un dels principals factors.

Pel que fa a iniciatives editorials amb col·leccions específiques d'antropologia social i cultural el balanç és agredolç; s'han tancat algunes col·leccions com els «Breus Clàssics d'Antropolo-

tores, Textos y Temas», de l'editorial Anthropos, sota la direcció de Maria Jesús Buxó, han continuat donant sortida a un seguit de treballs de professionals de l'antropologia social i cultural a Catalunya.

Pel que fa als índexs d'impacte, continua sent ben viva la consciència del problema de la repercussió arreu dels treballs fets pels antropòlegs catalans, fet que desperta la consciència de molts professionals, que consideren que aquest és un dels grans entrebancs per créixer com seria desitjable; malgrat que no són dades perfectament acurades, atès l'alt índex de possibilitats de publicar en revistes internacionals i, per tant, la dificultat de tenir accés a un coneixement acurat de qui publica i on publica, una revisió dels buidats bibliogràfics de revistes internacionals que ha dut a terme la *Revista d'Etnologia de Catalunya* des de la seva aparició el 1992, presenta un panorama no gaire encoratjador, ja que entre el període 1990-2001 el nombre d'articles publicats pels antropòlegs catalans és força baix: vint-i-vuit (figura 2) (s'ha de tenir present que pel conjunt d'Espanya és de trenta-quatre).

A més, si s'apliquessin els criteris acadèmics d'impacte científic, el nombre, tant en el cas català com en l'espanyol, es redueix de manera substancial; d'aquesta manera, algunes pu-

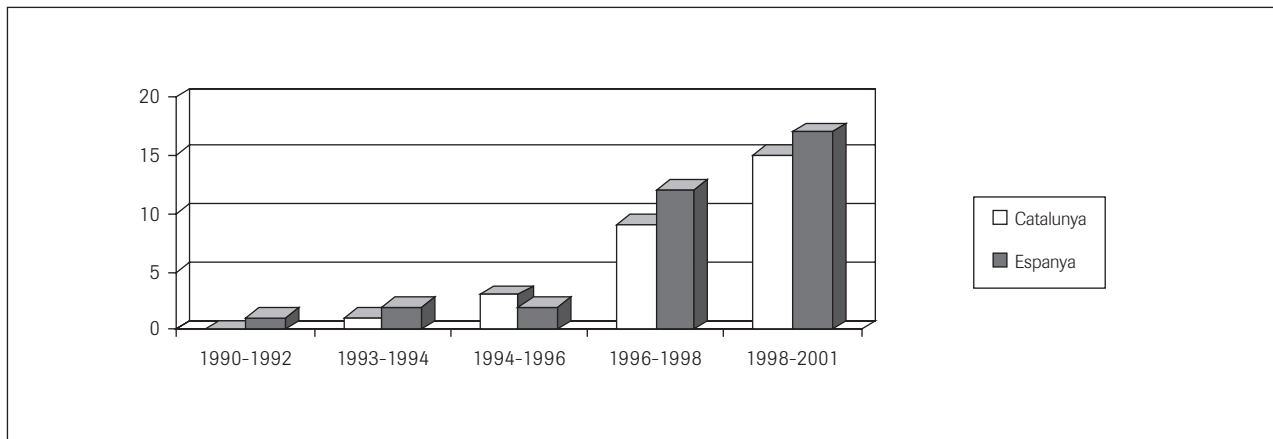

FIGURA 2. Taula comparativa de publicacions internacionals Catalunya-Espanya en el període 1990-2001.

gia) (Icària) i se n'han iniciat d'altres com les col·leccions «Temes d'Etnologia de Catalunya», finestra editorial d'algunes de les recerques més significatives de l'IPEC, o «Estudis d'Antropologia Social i Cultural» de la UB. A la vegada, se n'han mantingut d'altres, com ara la dedicada als estudis antropològics que edita la UAB o la que manté l'Editorial Icària en col·laboració amb l'ICA dirigida per Jesús Contreras i Joan Bestard. Les col·leccions «Ariel Antropología», dirigida per Joan Prat, i «Antropología. Au-

blicacions amb un impacte més gran han tingut un índex realment baix de participació dels antropòlegs de Catalunya, tant si agafen els criteris fets per l'ISI *Journal Citation, Social Sciences Edition* (2002) com els referits al *Llistat de revistes per matèries: antropologia* de la CIRIT. Per tant, un dels aspectes que realment resta pendent és el de la projecció de la recerca antropològica feta a Catalunya en publicacions d'àmplia difusió internacional.

En un altre sentit de coses, cal deixar constància que en els anys que ha abastat aquest informe s'han celebrat dues grans trobades d'antropologia social i cultural a Catalunya: el IX Congrés Internacional d'Estudiants d'Antropologia (Barcelona, 2001, organitzat per la UB) i el IX Congrés d'Antropologia (Barcelona, setembre de 2002, organitzat per l'ICA, amb la col·laboració de la UB, el CSIC, el Centre d'Estudis i Recursos Culturals [CERC] i altres institucions).

2.5. Una anàlisi qualitativa

A més de tot allò que suposa l'anàlisi que fins ara s'ha presentat, amb algunes dades bàsiques, com ja he indicat en la «Presentació», vaig considerar adient poder oferir una visió de la disciplina avui a través de l'opinió dels professionals; com ja he assenyalat, la tramesa d'una breu enquesta¹⁰ m'ha permès copsar les inquietuds així com també les possibles mancances i solucions. A continuació es resumeixen —tenint present la dificultat existent en aquest tipus de resums— els principals aspectes de les respostes, tot seguint el mateix model de l'enquesta.

a) Estat actual de la disciplina avui a Catalunya

(docència, plans d'estudis, infraestructures, etc.)

Hi ha una creença que l'oferta disciplinària ha crescut força en la darrera dècada, la qual cosa podria fer pensar, a primera vista, que hi ha un creixement en tots els camps, ja sigui en el de la docència com en el de la recerca. Allò que podria semblar positiu, pel fet que en certes universitats la demanda ha crescut, es transforma en preocupació quan s'analitzen diferents aspectes com poden ser:

- La desvinculació entre docència i recerca es considera com un dels més greus defectes de l'antropologia social i cultural a Catalunya: en expressió d'un professional, als alumnes se'ls prepara bàsicament per a impartir docència i no com a veritables professionals, com a antropòlegs; aquesta problemàtica té un dels reflexos més significatius en tot allò referit al món de l'aplicació, el qual continua sent una veritable assignatura pendent de l'antropologia social i cultural a Catalunya, tret d'algunes excepcions significatives. De fet, hi ha la percepció, en paraules d'un professional, que manca planificació estratègica en docència i en recerca a la vegada.

- Aquesta situació neix del fet que, en bona mesura, es considera que els programes d'estudi són clàssics i no són

acompanyats per altres instruments que capacitin professionalment els estudiants i els permetin fer front a les noves realitats i problemàtiques: de fet, es considera que l'ensenyament respon a un model tradicional i, de fet, homologat a l'Estat espanyol, la qual cosa ha comportat, com a primer punt d'anàlisi, el fet que la divisió quadrimestral ha donat un més gran pes a les matèries troncales, cosa que ha afavorit un pes més gran de la teoria, però ha restat agilitat per fer matèries opcionals més àgils i relacionades amb l'entorn i les problemàtiques actuals. En segon terme, aquest tipus d'organització docent comporta una greu manca d'espai en els programes per a pràctiques, aspecte fonamental per a una matèria com l'antropologia social i cultural; d'aquesta manera, en molts casos, el treball de camp —tot seguint els criteris que sempre han caracteritzat la matèria: etnografia, comparació, holisme...— no s'aborda, amb una certa solvència, fins als estudis de doctorat i diploma d'estudis avançats (DEA), però no abans, entre altres raons, perquè no hi ha «espai» docent per al treball de camp ni tampoc dotacions econòmiques que donin suport a la tasca dels departaments per a potenciar aquest aspecte bàsic en la formació de qualsevol antropòleg; de fet, el sistema actual no afavoreix que els mateixos professionals puguin fer treballs de camp més enllà de tres mesos.

- En termes generals, es pot dir que hi ha un sentiment força generalitzat, en paraules d'un dels professionals que va respondre l'enquesta, sobre el fet que es treballa amb «plans d'estudis del segle XIX impartits per professors del segle XX a alumnes del segle XXI». A la vegada, es considera que les metodologies emprades a hores d'ara no responen a les expectatives desitjades, ja que se cerca més la reproducció del que es coneix com a *model antropològic clàssic*, el qual, entre altres coses, estaria més preocupat per la mateixa reproducció de la disciplina que pel seu avenç. Hi ha el sentiment que manca una formació professional més enllà dels límits del nostre mateix país i sistema docent; així, s'apunta la necessitat que els futurs professionals treballin arreu per a formar-se en una amplitud de temàtiques o noves perspectives professionals. En aquest sentit, es considera que un dels errors més greus i més poc assumits és el fet que s'accepten més les «recerques de rendibilitat immediata», és a dir, més com a resposta a les lògiques burocràtiques imperants que no a les recerques característiques de la mateixa professió, és a dir, treballs de llarga durada, duts a terme en altres àmbits espacials o en el mateix territori, però amb criteris diferents i, sense cap mena de dubte, amb dotacions econòmiques que, a hores d'ara, no hi són presents.

- El fet que l'antropologia social i cultural hagi esdevingut matèria de segon cicle ha augmentat les dificultats per a fer que possibles candidats a professionals d'aquesta disciplina no continuïn els estudis; d'aquesta manera, es dona la paradoxa

10. Les preguntes eren: «1. Estat actual de la disciplina avui a Catalunya (docència, plans d'estudis, infraestructures, etc.). 2. Línies de recerca que caldria desenvolupar a curt, mig i llarg termini. 3. Donades les condicions de docència i de recerca, com consideres que es pot potenciar més la disciplina? 4. Sugeriments».

que hi ha un demanda de coneixements antropològics, però per part de professionals d'altres branques (infermeria, treball social, etc.) que després no continuen la «carrera professional antropològica»; a més, es considera que la formació de segon cycle és totalment insuficient per a crear veritables professionals, per la qual cosa alguns professionals consideren que hauria de tornar a ser matèria de primer cycle. Amb tot, alguns professionals expressen la seva creença que la creació del DEA ha estat positiu pel fet de possibilitar que nous estudiants puguin continuar en els estudis d'antropologia sense la necessitat de veure's sota la pressió de fer tesis doctorals. Pel que fa a la docència, un darrer aspecte, cal assenyalar que alguns professionals consideren que l'antropologia social i cultural no necessàriament hauria d'anar lligada al Departament de Ciències Socials o al d'Humanitats; a la vegada i en aquest sentit, es planteja també la creació de departaments d'antropologia de caire interuniversitari.

— La preocupació pels plans d'estudi augmenta amb les previsible adaptacions a les noves normatives europees en matèria d'adaptació curricular, la qual cosa podria significar que, en un termini relativament breu, la disciplina entri en una crisi de conseqüències veritablement irresolubles, la qual cosa fa que, en bona mesura, hi hagi una percepció força pessimista de l'estat actual de la disciplina. Segons els esdeveniments, s'hauria d'apostar per cercar aliances entre centres d'ensenyament i/o almenys que es mantinguessin perfils o recorreguts antropològics en els estudis humanístics i de ciències socials, tot implementant cursos de postgrau que cerquessin una veritable especialització dels interessats i que estiguessin pensats no tant en funció de possibles modes contemporànies, sinó amb l'objectiu real de capacitar els futurs professionals. Hi ha un sentiment força generalitzat que falta, en termes generals, una organització, uns objectius i, en definitiva, un lideratge científic i professional.¹¹

— Pel que fa a les infraestructures, hi ha ampli consens sobre el fet que són, a hores d'ara, lamentables, a causa, en molts casos, de la seva inexistència pel que fa a espais de laboratori, llibres, despatxos —fins i tot compartits— o ajuts per dur a terme activitats acadèmiques (seminaris...). Aquesta queixa generalitzada conviu, a la vegada, amb una sensació de manca de suport i pel fet que l'antropologia social i cultural no té el reconeixement que seria desitjable en un sistema de ciència com l'actual a Ca-

talunya. Hi ha un sentiment força estès sobre el fet que seria molt adient que existissin convocatòries més específiques que recollissin els interessos antropològics; amb tot, alguns professionals reconeixen que potser a hores d'ara no s'aprofiten com seria desitjable tots els mitjans disponibles. En aquest sentit, alguns professionals expressen el seu neguit que encara ara no hi hagi una consciència sobre la necessitat d'emprar esforços importants per tal de crear veritables bancs de dades, en primer terme, de la mateixa matèria, a més d'altres referits a aspectes documentals, gràfics, històrics, etc.

— En relació amb la projecció pública hi ha la percepció que, malgrat que ha anat en augment en els darrers anys, l'antropologia social i cultural continua sent, en bona mesura, confosa amb altres matèries, sense un reconeixement explícit del seu espai.

Malgrat aquest seguit de comentaris, hi ha un reconeixement implícit de la vàlua d'un seguit d'actuacions que han de ser qualificades de meritòries, encara que, com diu un altre professional, «sotmeses als avatars pràcticament biogràfics» i, per tant, sotmeses a circumstàncies que posen en qüestió la viabilitat dels mateixos projectes.

b) Línies de recerca que caldria desenvolupar a curt mitjà i llarg termini

Diversos professionals consideren que, abans de fixar línies de recerca, hi ha una necessitat, quasi imperiosa, d'un debat en profunditat sobre l'estat de la disciplina a Catalunya avui, tot partint, fins i tot, d'una anàlisi epistemològica del que ha estat la disciplina aquí. Per alguns professionals, no cal tant obrir noves línies de recerca sinó, sobretot, consolidar i potenciar les ja existents per tal de crear la suficient massa crítica que permeti que l'antropologia a Catalunya pugui créixer qualitativament i quantitativament.

Tot tenint ben present el que s'ha assenyalat en l'apartat «Estat actual de la disciplina», és a dir, treballs de camp de llarga durada, a partir de la metodologia etnogràfica, comparativa i holística, hi ha un consens en el fet que el marc ha de ser l'antropologia urbana i tot allò que comporten els processos de canvi sorgits arran de les societats avançades. A més, es considera que cal fer, al costat de la primera reflexió esmentada, una profunda reorientació cap als aspectes més aplicats de la disciplina, tot dirigint una part substancial dels esforços cap a problemàtiques públiques concretes; de fet, es percep l'esperit de fer realitat aquella sentència històrica que «l'antropologia serà aplicada o no serà», situació especialment viscuda en professionals que han intentat desenvolupar la seva tasca fora del marc universitari i que veuen que, amb la vista posada en les sortides profes-

11. Una vegada lliurat aquest informe el desembre de 2003 i abans d'una darrera revisió per al lliurament final a la impremta l'abril de 2004, es va fer una reunió a Barcelona el 25 de febrer de 2004 per tal de debatre el paper de l'antropologia social i cultural en el nou marc europeu educatiu, amb les intervencions, com a ponents, d'Aurora González (UAB) i Xavier Roigé (UB), acte que acabà amb la lectura d'una declaració per part d'Ignasi Terradas (UB).

sionals, s'estan perdent oportunitats formatives per a fer que els estudiants es formin més enllà dels marcs establerts en les universitats. En aquest sentit, s'apunta la necessitat d'una més gran vinculació entre universitat i territori, tot duent a terme experiències de treball conjunt —si més no, aprofundint en iniciatives com les sorgides arran de l'IPEC—,¹² tot fomentant una recerca amb un caràcter més interdisciplinari.

Malgrat aquests plantejaments, hi ha un seguit de propostes que tenen com a punt en comú plantejar un ventall de temes que, en termes generals, es considera que no són suficientment presents en els plans d'estudi actuals i que, per tant, s'haurien d'incloure o, en el seu defecte, augmentar-ne l'estudi si ja hi són presents; a més de la llista de propostes, es considera que s'hauria d'aprofundir en temàtiques que, d'una manera més o menys desenvolupada, ja són presents a Catalunya com ara antropologia de la salut, de l'alimentació, de l'esport, del turisme, de la sexualitat, de l'art, de l'educació o de gènere, al costat de temes més concrets com el de la cohesió social. D'aquesta manera, les propostes es poden agrupar en dos grans blocs: a) àrees de coneixement —amb un to més generalista—, i b) temàtiques —molt més concretes.

Àrees de coneixement

— Antropologia i ecologia: tot tenint present la necessitat d'estudiar els usos, els valors i els comportaments socials en relació amb el medi, es veu la necessitat d'una anàlisi acurada de les noves formes de localització i globalització —ja siguin econòmiques, polítiques o culturals—, com també l'estudi del món urbà i de les relacions que s'estableixen entre les diferents zones de les conurbacions urbanes.

— Antropologia econòmica, lligada especialment a aspectes com ara el desenvolupament o el consum.

— Antropologia política, especialment centrada en aspectes com l'anàlisi dels nacionalismes o els processos d'identificació simbòlica, per exemple, els iniciats arran de la transició política espanyola; a més, tot el vessant sobre el que s'anomena *cultures hegemòniques*, és a dir, nous discursos sobre el poder cultural i les noves situacions socials.

— Antropologia de la salut: polítiques de salut i benestar social.

— Antropologia visual: anàlisi antropològica del valor de la imatge en la societat dels *mass media*, estudi del valor historico-etnogràfic de la imatge com a font d'informació, paper de la imatge en la recerca antropològica.

Temàtiques

— Cultures del risc, del treball, de l'oci o organitzatives (empresarials...).

— Conflictivitat social: marginació, exclusió i violència —bandes urbanes— o drogodependències.

— Identitat: emergència i construcció de noves expressions identitàries (per exemple: ètnica, cultural, religiosa o de frontera), com també allò que s'anomena *cultures emergents* no basades en criteris clàssics (etnicitat o classe social).

— Migracions i processos interculturals.

— Nous referents en l'organització social: des de les noves formes d'ús del temps —i, per tant, l'establiment de noves dinàmiques socials que poden derivar en el naixement de noves tradicions i de nous imaginaris, creences, tabús i ritus col·lectius— fins a les noves formes de parentiu, tot estudiant les noves expressions del cicle de vida —joventut, tercera edat...— o de les xarxes socials o personals.

— Nous avenços tecnològics —tecnologies de la informació i biotecnologies: impacte en les relacions socials i la seva percepció i acceptabilitat socials.

— Patrimoni i museologia, aspectes sobre els quals, des dels mitjans acadèmics, s'hauria d'insistir, tant conceptualment com formalment, ja que la vinculació és, a hores d'ara, molt baixa, malgrat l'existència a la UB d'un màster en aquestes matèries i tret d'alguns casos aïllats.

c) *Donades les condicions de docència i de recerca, com considereu que es pot potenciar més la disciplina?*

Caldria, en primer terme, una anàlisi en profunditat del que suposa el paper de l'antropologia en una societat del benestar com l'europea, tot anant més enllà dels models clàssics duts fins ara a la disciplina. Dit això, hi ha un consens generalitzat que és necessària una millora substancial en les condicions de docència i recerca; amb tot, hi ha un pessimisme —acompanyat d'una gran dosi d'escepticisme— significativament alt, sobre si es pot, a hores d'ara, canviar la dinàmica actual. D'aquesta manera i en opinió d'alguns estudiosos, solament l'Administració podria tenir un poder de convocatòria suficient per a dur a terme un treball d'aquestes característiques, però els possibles òrgans sembla que no tenen com a prioritat avaluar i actuar en conseqüència sobre el seguit d'inquietuds expressades pel col·lectiu de professionals de l'antropologia catalana.

El que s'apunta en un nombre significatiu de respostes és el fet que cal canviar la mentalitat amb què han estat dissenyats els plans d'estudi, especialment els de doctorat, els quals, ara, sembla que són més un perllongament de la llicenciatura que un autèntic aprofundiment de la teoria i la metodologia antropològica; d'aquesta manera, sembla que s'hagi apostat bàsicament

12. Val a dir que alguns antropòlegs també expressen la seva opinió que aquest programa hauria de posar més èmfasi en les cultures emergents i urbanes i no fixar tant l'accent en els aspectes territorials.

per la quantitat (més doctorands, més tesis), però, com diu un professional, «més val tenir pocs antropòlegs i bons que molts i dolents». En resum, caldria canviar la mateixa «cultura» dels plans d'estudis antropològics, canvi que, si no es duu a terme acompanyat d'altres eines —en concret, finançament per a la recerca, el treball de camp, la creació d'altres dinàmiques acadèmiques, per exemple, una més gran disponibilitat econòmica per a afavorir l'incentiu a alumnes en pràctiques...—, es veu veritablement difícil que es puguin fer passos endavant.

Una de les grans coincidències existents és en la necessitat, cada cop més evident, de creació d'un col·legi professional —plataforma o entitat similar— que propiciés actuacions conjuntes entre els diversos ens implicats en el camp antropològic i, a la vegada, vetllés per la visibilitat de la disciplina en la societat, tot potenciant la interrelació entre els grups de recerca, especialment els emergents, grups entorn dels quals hauria de girar la recerca i la innovació en el discurs antropològic a Catalunya, tot dotant aquests grups de possibilitats reals d'infraestructura, material i humana; a la vegada, cercar recursos per a fer recerca que estiguessin deslligats de la docència universitària, tot mirant de cercar mecanismes que poguessin crear un cert mercat de treball més enllà de la universitat, mercat del qual sembla que hi ha ja algunes mostres —especialment en les administracions locals—, però que encara no es pot considerar com a realment significatiu. Aquest seguit de canvis, a la vegada hauria d'anar acompanyat per una veritable ampliació dels registres formatius dels estudiants, tot incorporant eines metodològiques d'altres disciplines, com poden ser la sociologia o la psicologia social; de fet, algun professional apunta que potser, d'una vegada per totes, s'haurien d'intentar aplicar models formatius clàssics, ja contrastats en altres països, com és el model anglosaxó —especialment el dels Estats Units.

d) Altres suggeriments

En funció del que s'ha plantejat fins ara, hi ha una percepció que cal anar cap a una nova orientació de la disciplina, la qual cosa s'hauria de fer a través d'un debat públic obert que possibilités que l'antropologia, en el seu conjunt, pogués presentar propostes conjuntes, compartides i assumides pel més gran nombre possible de professionals: com s'indica en una de les enquestes, el futur, especialment si es fa un exercici de responsabilitat amb les noves generacions de possibles professionals, «no es pot deixar a l'atzar o a la bona voluntat o a la idiosincràsia» dels que ja han assolit les seves metes científiques i/o professionals. Amb tot, s'observa una certa incredulitat pel que fa tant a la possible organització d'un esdeveniment per a reflexionar sobre aquestes situacions, com als resultats d'un debat d'aquestes característiques: potser el pes de les experiències històriques encara és

massa gran. En aquest sentit, es reclama, cada cop més amb més força, el que ja s'ha apuntat: un col·legi professional, el qual permeti esdevenir un veritable òrgan de presentació, reflexió i defensa de l'antropologia social i cultural en la nostra societat, la qual cosa, comportaria, a la vegada, un augment en la professionalització. Aquest paper, per alguns professionals, podria ser assumit per l'ICA, el qual hauria de tenir una més gran presència i projecció. Ja sigui un col·legi professional o un paper renovat de l'ICA, el que es reclama és tenir un instrument que esdevingui un interlocutor de primera mà per tal de fomentar el diàleg disciplinari amb la societat en els seus diversos vessants (polític, cultural, social, econòmic...), a la vegada que serveixi de canal per a dur a terme actuacions que permetin el reciclatge i/o l'intercanvi d'experiències i projectes entre els professionals de la disciplina. El paper d'una institució d'aquestes característiques, a més del que ja s'ha dit, hauria de preveure potenciar grups emergents de recerca, més enllà dels ja establerts, que tenen ja les seves pròpies dinàmiques; a la vegada, aquest col·legi hauria de vetllar per a intentar introduir en els plans d'estudi i/o governamentals tot allò que significa i comporta el coneixement i la pràctica antropològica. Alhora, aquesta entitat hauria de fomentar la coordinació i cooperació entre els diferents agents —personals o institucionals— interessats en la pràctica antropològica.

Hi ha, en definitiva, el sentiment que cal enfortir l'antropologia com a disciplina, tant en els aspectes exclusivament interns com en els referits a la presència pública, tot potenciant el fet que la disciplina pot estar a cavall entre les humanitats i les ciències socials: en aquest sentit, es reclama una més gran projecció i coneixement de les possibilitats del discurs i de la pràctica antropològica en l'àmbit de les administracions i de les empreses i de les organitzacions civils, gremials i polítiques, projecció que, en opinió de diferents professionals, podria tenir un dels seus eixos si, finalment, es pogués assolir que el país tingués un museu nacional d'etnologia o, com expressa algun antropòleg, un museu nacional de les cultures que integrés tots aquells museus que tracten sobre la diversitat cultural a Catalunya; en aquest sentit, segons diversos professionals, no seria qüestió d'etiqueta, perquè de fet ja hi ha diversos museus d'etnologia, sinó de crear programes d'actuació conjunta entre aquests museus i les institucions acadèmiques, que permetessin desenvolupar actuacions formatives i expositives que anessin més enllà en la difusió de la disciplina. D'altra banda, es considera del tot important que la disciplina pugui tenir una presència internacional a través d'una publicació feta en anglès; en aquest sentit, aquest paper podria ser assolit també per la *Revista d'Etnologia de Catalunya* si s'hi incorporés una més gran presència de textos en anglès.

3. LA CIÈNCIA POLÍTICA I DE L'ADMINISTRACIÓ

3.1. Introducció

El procés de consolidació de la ciència política i de l'Administració com a àmbit autònom de coneixement s'inicia amb l'aprovació de la Llei de reforma universitària l'any 1983, que provoca que el dret polític tradicional es divideixi, a efectes administratius i de provisió de places docents universitàries, en dues àrees tradicionalment vinculades: el dret constitucional, d'una banda, i la ciència política i de l'Administració, de l'altra. Aquesta emancipació de la ciència política s'expressa institucionalment a Catalunya amb la creació l'any 1985 de la primera facultat de ciències polítiques i de sociologia a la UAB. El decenni posterior serà el del desplegament de la disciplina, tant des del punt de vista de la docència com des de la perspectiva de la recerca.

El període que s'analitza en aquest report, 1996-2002, es caracteritza per l'increment de la docència i, sobretot, de la recerca tant en la vessant de producció científica com de finançament. Si bé encara ens trobem lluny dels estàndards europeus en la gran majoria dels indicadors (Sanz, 2003), en aquest període s'ha iniciat la superació de l'etnocentrisme característic de l'etapa inicial a Catalunya (Vallès, 1989, p. 46-47) i un cert procés, encara tímid, d'uropeïtzació de la ciència política i de l'Administració: els grups de recerca han obtingut finançament de les institucions europees i una part creixent de la producció acadèmica ha estat present en publicacions científiques d'àmbit europeu.

3.2. L'organització institucional

Un dels elements que Isidre Molas va posar en relleu en el seu report es manté inalterat set anys després: els departaments de ciència política i de l'Administració «són unitats comunes o compartides de recerca» (Molas, 1997, p. 11). En efecte, els departaments dels tres centres universitaris públics catalans (UB, UAB i UPF) comparteixen nominalment la seva adscripció amb altres àrees de coneixement.¹³ L'element que diferencia els tres departaments, des de l'òptica organitzativa, és el tipus de vincle amb les respectives universitats. Atenent a aquesta variable, en

resulten tres models, amb característiques pròpies quant a l'oferta d'activitat docent i investigadora. D'una banda hi ha el model que podríem anomenar *tradicional*, que es caracteritza per l'adscripció orgànica del Departament de Ciència Política a la Facultat de Dret, sense l'existència d'una facultat pròpia (taula 7). És el cas de la UB, on el Departament de Dret Constitucional i Ciència Política forma part de la Facultat de Dret, que és on rauen els estudis dels quals és titular directe: el doctorat en ciència política i de l'Administració, el segon cicle de la llicenciatura en ciència política i de l'Administració i la diplomatura en gestió i Administració pública.

TAULA 7

La docència de la ciència política i de l'Administració a la UB

Departament de Dret Constitucional i Ciència Política	
Denominació	
Doctorat	Doctorat en ciència política i de l'Administració
Postgraus	Postgrau en Ciència Política i de l'Administració (7a edició)
	Postgrau en Govern Local (2a edició)
Llicenciatures	Llicenciatura en ciències polítiques i de l'Administració
	Llicenciatura en dret
	Llicenciatura en sociologia
	Llicenciatura en economia
	Llicenciatura en Administració i direcció d'empreses
	Llicenciatura en investigació i tècniques de mercat
	Llicenciatura en comunicació audiovisual
Diplomatures	Diplomatura en gestió i Administració pública
	Diplomatura en relacions laborals

El volum de l'oferta acadèmica de la UB fa difícil explicar l'absència d'una facultat pròpia, sobretot si tenim en compte que l'àrea de ciència política i de l'Administració de la UB és, dels tres casos, la que imparteix docència a un major nombre d'ensenyaments.

El segon model correspon al que podríem qualificar com a *normalitzat*: la creació d'una facultat pròpia arran de la consolidació de la disciplina. És el cas de la facultat de ciències polítiques i sociologia de la UAB, primer centre universitari creat per la Generalitat de Catalunya l'any 1985 i que al llarg del període 1986-1991 va oferir només estudis de segon cicle. La consolidació definitiva es va produir amb la modificació dels plans d'estudi de l'any 1992 que va completar-se amb l'oferta del primer

13. En el cas de la UB, comparteix departament amb dret constitucional. El departament de la UAB, per la seva banda, inclou també l'àrea de dret constitucional així com dret penal i filosofia del dret. Finalment, les àrees de coneixement del departament de la UPF són, a banda de la ciència política i de l'Administració, sociologia, teoria i història de l'educació, psicologia social i biblioteconomia i documentació.

TAULA 8
La docència de la ciència política
i de l'Administració a la UAB

Departament de Ciència Política i Dret Públic	
Denominació	
Doctorat	Doctorat en ciència política i de l'Administració
Postgraus	Mestratge i postgrau en Gestió Pública i Desenvolupament Sostenible Mestratge en Gestió Pública (15a edició, juntament amb UPF i ESADE)
Llicenciatures	Llicenciatura en ciències polítiques i de l'Administració Llicenciatura en dret Llicenciatura en ciències ambientals Llicenciatura en documentació Llicenciatura en periodisme Llicenciatura en humanitats
Diplomatures	Diplomatura d'estadística Diplomatura en relacions laborals

cicle. Com en el cas de la UB, el volum acadèmic de la UAB fa que la l'àrea de ciència política i de l'Administració estigui present, en termes de docència, a un elevat nombre d'ensenyaments (taula 8).

Finalment, el tercer model l'anomenem *modern* i es correspon amb l'estructura de la docència a la UPF (taula 9). Els principals trets que el caracteritzen són, d'una banda, l'ampliació de l'àmbit acadèmic, de manera que se situa orgànicament dins d'una «macrofacultat» de ciències socials i de la comunicació. Dins d'aquest centre, l'àrea de coneixement de ciència política i de l'Administració dirigeix uns estudis propis de ciència política i gestió pública, amb un deganat propi com a òrgan responsable. D'altra banda, en aquest disseny la docència se centra de manera més precisa en pocs ensenyaments, però en destaca sobretot un distintiu addicional: la importància atorgada als estudis de postgrau. Davant les escasses ofertes de la UB o la UAB en aquest àmbit (dos postgraus i/o mestratges, respectivament), la UPF n'ofereix sis, a banda també de l'oferta d'estudis de tercer cicle que condueixen al doctorat en ciències polítiques i socials.

L'evolució de les dades del personal docent i investigador (en endavant, PDI) demostra que, deixant de banda la potència de la comunitat autònoma de Madrid,¹⁴ el conjunt dels centres

14. L'existència de quatre centres universitaris —la Universitat Autònoma de Madrid (UAM), la Universitat Nacional d'Educació a Distància (UNED), la Uni-

TAULA 9
La docència de ciència política
i de l'Administració a la UPF

Departament de Ciències Polítiques i Socials	
Denominació	
Doctorat	Doctorat en ciències polítiques i socials (2003-2005)
Postgraus	Mestratge en Polítiques Públiques i Socials (5a edició) Mestratge i Postgrau en Política i Govern Mestratge en Gestió Pública (15a edició, juntament amb UAB i ESADE) Mestratge en Gestió Pública Postgrau en Consultoria Internacional en Desenvolupament Institucional (3a edició) Postgrau en Ciutadania i Immigració: la gestió de la diversitat cultural
Llicenciatures	Llicenciatura en ciències polítiques i de l'Administració Llicenciatura en ciències del treball Llicenciatura en comunicació audiovisual
Diplomatures	Diplomatura en gestió i Administració pública Diplomatura en relacions laborals

catalans esdevé l'altre gran pol de la ciència política i de l'Administració a l'Estat espanyol, tant pel que fa als professors numeraris com al volum de professors no numeraris (taula 10) (Jerez, 1999, p. 90-91).

Més enllà de les dades agregades, l'evolució del PDI a les universitats catalanes també pot avaluar-se des de l'òptica dels tres models organitzatius que hem establert. Així la UB, seguint el model tradicional, s'ha caracteritzat per comptar amb el menor nombre de professors dels tres centres universitaris públics, situació que es pot explicar per l'absència del primer cicle de la llicenciatura en ciència política i de l'Administració així com d'una facultat pròpia (figura 3).

L'altra cara de la moneda, on sí que existeix l'oferta acadèmica d'ambdós cicles i, per tant, ens permet parlar d'una situació normalitzada, és la UAB. La principal diferència respecte al

versitat Carlos III de Madrid i la Universitat Complutense de Madrid, que compta amb tres departaments de l'àrea de ciència política i de l'Administració (Ciència Política i de l'Administració I, format per professors de ciència política; Ciència Política i de l'Administració II, format a parts gairebé iguals per professors de ciència política i de ciència de l'Administració, i Ciència Política i de l'Administració III, centrat en la teoria i formes polítiques i en geografia humana) — converteix la comunitat autònoma de Madrid en el principal centre de la disciplina de l'Estat espanyol.

TAULA 10
Evolució del PDI a les universitats públiques catalanes, 1996-2003*

Departament	Curs acadèmic						
	1996-1997	1997-1998	1998-1999	1999-2000	2000-2001	2001-2002	2002-2003
UB	16	16	19	20	22	17	18
UAB	22	21	23	37	36	37	42
UPF	19	19	19	32	31	30	32

* Les dades proporcionades pel DURSI no contenen el nombre de professors ajudants ni de becaris. Aquestes dades les hem incorporat a partir de la informació que ens han subministrat els departaments, tot i que només per als cursos acadèmics 1999-2000, 2000-2001, 2001-2002 i 2002-2003. <<http://www.iec.es/recerca/reports/resports2edicio/universitats/profarea.xls>> [en línia] [consulta: 1 desembre 2003]. D'altra banda, cal assenyalar que la taula no inclou els dos professors (un catedràtic d'universitat i una professora ajudant) de l'àrea de ciència política i de l'Administració a la URV. Així, en les figures 3, 4, i 5, el tram discontinu reflecteix la suma dels professors ajudants i becaris, que a les dades del DURSI no es comptabilitzen, si bé sí que incorporen els professors associats.

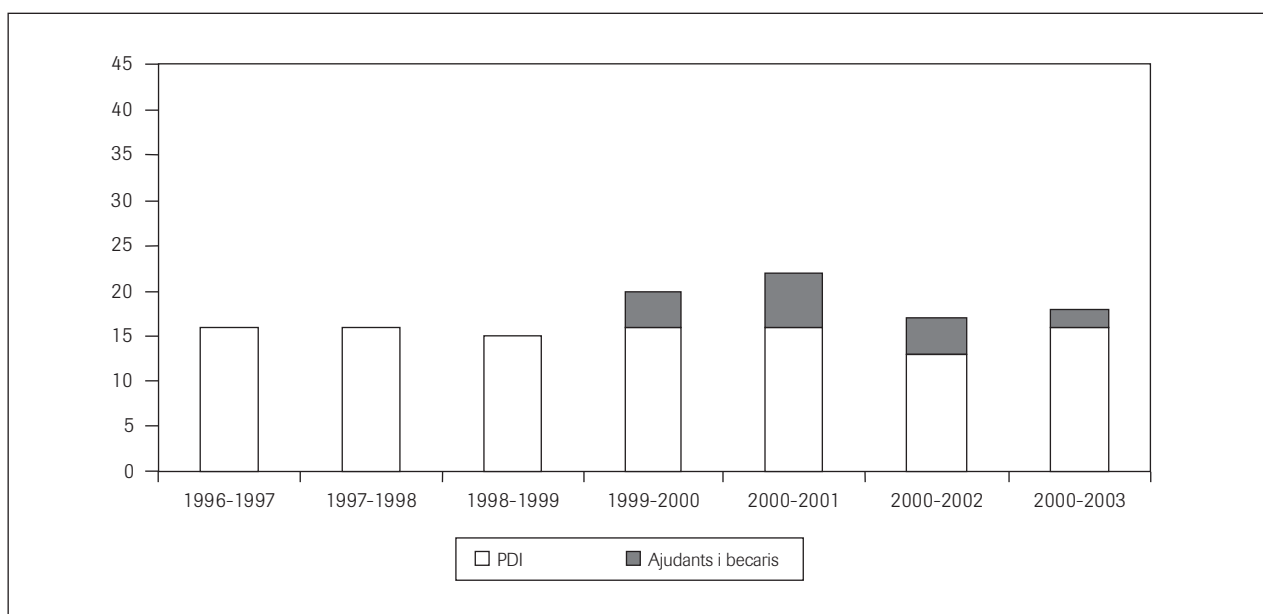

FIGURA 3. Evolució del PDI a la UB, 1996-2003.

PDI de la UB es troba en les categories dels professors titulars d'universitat així com en el gruix de professors associats (figura 4). Les diferències en el nombre de becaris, com es veurà més endavant, responen a la gestió d'un major nombre de projectes de recerca per part d'aquest centre universitari.

En darrer lloc, les dades sobre el PDI de la UPF ens poden dur a interpretacions errònies: a primer cop d'ull podria semblar que la plantilla de professors i, sobretot de becaris, és limitada (figura 5). Però només és una impressió, ja que el seu doble plantejament, d'orientació al mercat, d'una banda, i d'aposta per a la internacionalització, de l'altra, fa que complementi periòdi-

cament els recursos humans amb la incorporació de professors visitants, en una gran majoria comunitaris.

D'aquesta manera la plantilla docent de la UPF es compon d'un nucli estable, numèricament per sobre del de la UB, al qual s'ha d'afegir un grup de professors aliens al centre i que durant la seva estada compatibilitzen els seus interessos de recerca amb la docència especialitzada, per tal de dur a terme una veritable transferència de coneixements. En tot cas, l'evolució mostra una clara diferència en els ritmes de creixement dels tres centres. Així, i tenint en compte l'absència de dades de professors ajudants i de becaris per als tres primers cursos acadèmics

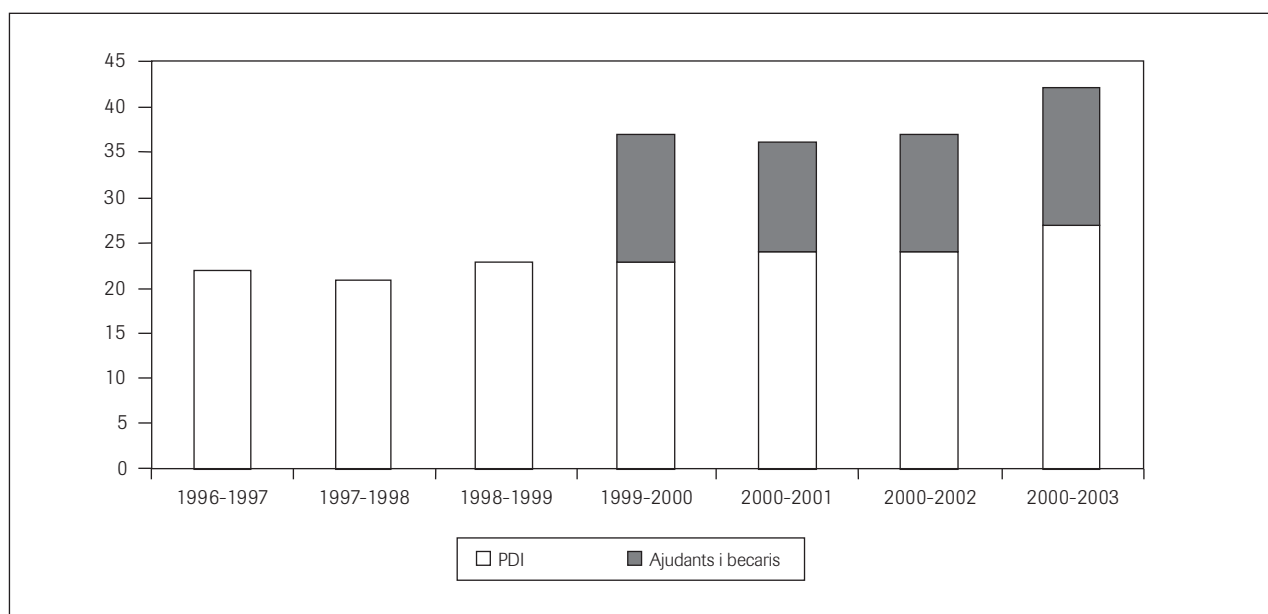

FIGURA 4. Evolució del PDI a la UAB, 1996-2003.

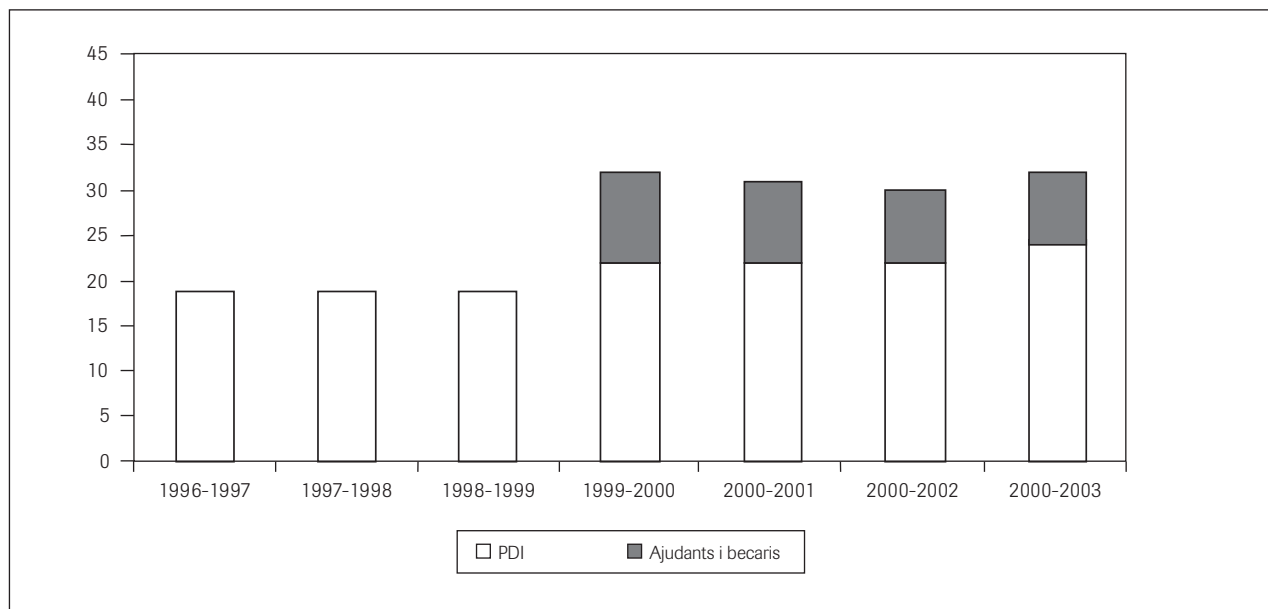

FIGURA 5. Evolució del PDI a la UPF, 1996-2003.

objecte d'anàlisi, les dades indiquen una tendència al creixement a la UAB i la UPF, sobretot gràcies al nombre de becaris vinculats als seus projectes de recerca, mentre que la UB manté una plantilla docent estable.

Aquestes diferències en la configuració dels departaments de les universitats públiques catalanes, així com dels recursos humans, es reflecteixen òbviament en el volum de productes de les ofertes de formació: els nous doctors. Deixant de banda el nom-

TAULA 11
Tesis doctorals llegides de l'àrea de coneixement de ciència política i de l'Administració, 1996-2002

Universitat	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	Total
UB	—	—	1	1	—	2	1	5
UAB	4	4	5	—	1	—	5	19
UPF	—	—	2	1	—	2	—	5
Total per any	4	4	8	2	1	4	6	29

bre d'alumnes que hagin aconseguit el DEA, el nostre interès se centra en l'anàlisi de les dades sobre el nombre de nous doctors (taula 11). Considerant les dades a nivell agregat, s'aprecia una certa tendència a l'acumulació temporal de la lectura i defensa pública de les tesis de doctorat. Si tenim en compte que el temps «oficial» per a la seva realització és de quatre anys, és lògic que la distribució s'acomodi a aquesta cadència. Donarien suport a aquesta interpretació les dues tesis doctorals defensades durant l'any 2003,¹⁵ de manera que es pot esperar un altre increment de nous doctors els anys 2005 i 2006.

Pel que fa referència a les dades per centres, la UAB ha aportat més de la meitat dels nous doctors en el període d'estudi, i la resta s'ha repartit entre la UB i la UPF. Si ens fixem en la temàtica de les tesis doctorals, una primera ullada ens mostra que els nous doctors de la UAB han desenvolupat les recerques en els àmbits de les polítiques públiques i l'Administració pública, així com en els processos de transicions a la democràcia (taula 12). En el cas de la UB les tesis s'han orientat de manera gairebé exclusiva a l'estudi de les institucions i actors polítics amb una única incursió en el terreny de les polítiques públiques. Finalment, les tesis defensades a la UPF se centren bàsicament en dos àmbits: les polítiques públiques i, en especial, la teoria política.

Aquesta diferenciació temàtica entre els centres universitaris es confirmarà amb l'anàlisi de la producció acadèmica en revistes especialitzades. Així mateix, com es veurà més endavant, també es podrà apreciar aquesta divisió en els objectes d'estudi entre els departaments universitaris i els centres de recerca.

Les característiques anteriors (organitzatives, de vinculació orgànica, de recursos humans i del nombre de nous doctors) s'han de posar en relació, de manera obligada, amb el nombre de projectes de recerca que gestionen els diferents centres. En aquest sentit hem renunciat a l'intent d'identificar-los tots, amb

independència de les fonts de finançament, públiques o privades, ja que hagués estat un esforç en va. Ens hem limitat a fer el balanç dels projectes de recerca que cada centre ha obtingut de les institucions públiques, en especial dels ministeris d'educació i de ciència i tecnologia, del DURSI de la Generalitat de Catalunya, així com de les institucions europees.

El resultat, en termes generals, mostra un creixement significatiu del nombre de projectes al llarg del septenni, i assoleix el valor màxim l'any 2000, moment en el qual gairebé es quadruplicaren els projectes respecte a l'inici del període d'estudi (taula 13). La distribució dels projectes per centres mostra, una altra vegada, tres perfils clarament diferenciats, on la UB obté un volum inferior de projectes a la resta de centres i el seu finançament prové de les institucions estatals. En el cas de la UAB hem de fer una matisació, ja que no podem deixar de banda el pes significatiu que ha anat adquirint un Centre Especial de Recerca nascut en el seu si i que no podem tractar com a centre extern: l'Institut de Govern i Polítiques Públiques (IGOP).¹⁶ Tenint en compte els projectes adscrits a l'IGOP, la UAB és el centre universitari català que concentra el nombre més elevat de projectes de recerca, amb una presència molt significativa de finançament europeu. Pel que fa a la recerca en ciència política, és precisament aquest accés a fons comunitaris el que ens ha permès plantejar com a real el procés de convergència europea.

Com en els altres aspectes tractats, el tercer tipus és el de la UPF, que des d'aquesta òptica és el centre que gestiona un major nombre de projectes (taula 13). La característica bàsica és que la gran part dels seus projectes reben finançament de la Generalitat de Catalunya a través del DURSI. Cal assenyalar, també, que dins dels projectes de la UPF es troba la direcció de la recerca estatal sobre l'enquesta social europea, finançada per la Comissió.

15. Les tesis doctorals defensades durant l'any 2003 han estat: Juan M. Duarte (UAB), *La transición democrática mexicana: el cambio político en el Estado de Nuevo León*, i la d'Antonio M. Díaz (UB), *Origen, función y control de los servicios de inteligencia en España*.

16. L'IGOP, creat el desembre del 2001, és el relleu de l'antic Equip d'Anàlisi Política (EAP) nascut l'any 1990 i que es va reconèixer com a grup consolidat a mitjan anys noranta. En el període 1998-2000 es va gestar la creació del futur IGOP entre l'equip de Govern de la UAB i l'EAP.

TAULA 12
Doctors en ciència política i de l'Administració a les universitats públiques catalanes, 1997-2002

Universitat	Doctorand	Any	Títol de la tesi
UAB	Núria Font	1996	La europeización de la política ambiental en España. Un estudio de implementación de la directiva de evaluación de impacto ambiental
UAB	Àlex Casademunt	1996	Els grups d'interès i les polítiques públiques. Les polítiques mediambientals com a exemple de mediació d'interessos
UAB	Jordi Argelaguet	1996	La política de normalització lingüística de la Generalitat de Catalunya
UAB	Jordi Cardenal	1996	La transició política a El Salvador
UAB	Moisès Amorós	1997	Análisis comparado de los procesos de descentralización de los ayuntamientos de Barcelona y Birmingham
UAB	María J. Aguar	1997	Las vías de representación empresarial: las cámaras de comercio y las organizaciones empresariales de libre afiliación
UAB	Salvador Martí	1997	Un análisis de los procesos de continuidad y cambio político en la región centro-americana. Los casos de El Salvador y Nicaragua
UAB	Javier Moll	1997	Los medios de comunicación en la gestación y desarrollo de la Comunidad Autónoma de Canarias
UAB	John Casey	1998	Non-government organizations as policy actors: the case of immigration policies in Spain
UAB	Román Castro	1998	Europa comunitaria y apoyo ciudadano, 1973-1995
UAB	Manuel Montobbio	1998	Transición política y proceso de paz en El Salvador
UAB	Nora Sáinz	1998	La conferencia sobre la seguridad y la cooperación en Europa en la nueva Europa
UAB	Mónica Salomón	1998	Cooperación política europea e intereses nacionales: el caso de España
UB	Jaume Magre	1998	La figura de l'alcalde a Catalunya (1979-1994)
UPF	Carme Ruiz	1998	La remodelación urbana de la ciudad de Palma de Mallorca en la década de los noventa (1991-1997). El análisis de una política pública
UPF	Alicia Coduras	1998	El estudio del comportamiento electoral en España: su ubicación dentro de la ciencia, su relación con la estadística y las nuevas posibilidades de análisis que se ofrecen al politólogo
UB	José Luis Fernández	1999	La influencia de los grupos de interés en el proceso legislativo socioeconómico. El caso del sector asegurador
UPF	David Sancho	1999	Política pública y telecomunicaciones: diseños institucionales y políticas regulativas de la telefonía móvil
UAB	Frederic Chadel	2000	Estudio comparativo del liderazgo en los partidos políticos: los casos de Ressemblement pour la République y de Alianza Popular/Partido Popular
UB	Laura Chaqués	2001	Políticas públicas y democracia en España: análisis de la política farmacéutica del franquismo a la democracia
UB	Josep M. Reniu	2001	Las teorías de las coaliciones políticas revisadas: la formación de gobiernos minoritarios en España, 1977-1996
UPF	Josep Sort	2001	El federalismo ejecutivo y el debate sobre la cuestión nacional en Canadá
UPF	Jaume López	2001	Realismo científico y teoría de la elección racional
UAB	Francesc Vallès	2002	Parlament i control financer

TAULA 12 (Continuació)
Doctors en ciència política i de l'Administració a les universitats públiques catalanes, 1997-2002

Universitat	Doctorand	Any	Títol de la tesi
UAB	Leonardo Díaz	2002	Las políticas hídricas catalanas (1980-2000): los agricultores de Lérida y el gobierno del agua
UAB	Raffaella Florio	2002	Policy networks e rete interorganizzativa: una continuità analitica? Il Piano Strategico di Barcelona. Analisi di un caso
UAB	Suzanne Dove	2002	Fragil Miracles: the creation and sustainability of autonomous oversight agencies in a politicized bureaucracy. The case of Bolivia
UAB	Enric Castellnou	2002	Guatemala, segona oportunitat
UB	Xavier Torrents	2002	El racismo cultural en las democracias contemporáneas

TAULA 13
Projectes de recerca amb finançament públic, 1997-2002*

Universitat	1997	1998	1999	2000	2001	2002
UB	1	2	2	3	3	2
UAB	3	3	2	4	4	2
EAP/IGOP	—	1	4	8	11	7
UPF	5	6	5	9	4	8
<i>Total per any</i>	9	12	13	24	22	19

* Els valors anuals fan referència al nombre de projectes vigents.

Encara més interessant és prendre en consideració l'existència de centres de recerca en ciència política i de l'Administració externs als departaments universitaris. La taula 14 presenta els principals centres, amb indicació del seu caràcter públic o privat i del principal objecte d'estudi. Les dades mostren que al nostre país la recerca, sortosament, no es troba monopolitzada per les universitats. Si bé és cert que aquests centres es nodreixen bàsicament de professorat i investigadors universitaris per a la realització de les seves recerques, no ho és menys que la seva contribució a una recerca interuniversitària i multidisciplinària és cabdal per al progrés de la disciplina.

Una de les dades que sorgeix en posar en relació les característiques dels departaments universitaris i els centres externs de recerca, és la tendència a l'especialització i divisió de funcions entre ambdós tipus d'institucions. Així, els departaments universitaris han orientat els seus esforços cap a línies concretes de recerca, deixant un camp força ampli per a la investigació en centres externs. La UB, seguint una orientació tradicional, es caracteritza per una diversificació i equilibri entre les diferents àrees de recerca i les escoles politològiques. En destaquen, en tot

cas, els estudis que englobem sota els epígrafs d'institucions i partits polítics, així com els d'Administració i polítiques públiques.

La UAB centra els estudis, d'una banda, en Administració i polítiques públiques, i, de l'altra, en institucions i partits polítics. Finalment, la UPF és el centre amb una producció més nombrosa i que destaca, sobretot, en tres grans àmbits: en la teoria política (amb inclusió de la filosofia política), en el comportament polític i electoral (especialment en estudis de sociologia electoral) i en polítiques públiques, on més de la meitat dels articles publicats en aquest període han estat signats per professors de la UPF (taula 19).

A partir d'aquesta diferenciació en els objectes d'estudi, els centres de recerca externs han mostrat posicions divergents: alguns s'han convertit en crosses dels àmbits més desatesos de la recerca universitària i d'altres —la majoria— han concentrat els esforços en les àrees estratègiques més rellevants (taula 15). Pel que fa al primer grup, el Centre d'Informació i Documentació Internacionals de Barcelona (CIDOB) ha consolidat una oferta específica en relacions internacionals —un dels àmbits amb menys presència universitària—, tant pel que fa a la realització de

TAULA 14
Altres centres de recerca a Catalunya

Caràcter	Centre	Principal objecte d'estudi
Públic	Centre d'Innovació Local	Administració i polítiques públiques
Públic	Escola d'Administració Pública de Catalunya	Administració i polítiques públiques
Privat	Fundació CIDOB	Relacions internacionals
Privat	Fundació Jaume Bofill	Comportament polític i electoral
Privat	Fundació Carles Pi i Sunyer	Institucions i administració pública
Públic	Institut d'Estudis Autònoms	Institucions i administració pública
Públic	Institut de Ciències Polítiques i Socials	Comportament polític i electoral; partits polítics
Privat	Institut de Direcció i Gestió Pública	Polítiques públiques

recerques com també en una docència especialitzada de qualitat. La Fundació Jaume Bofill ha esdevingut un referent indispensable en els estudis sobre el comportament polític i electoral i, en especial, sobre els instruments per a aprofundir en la democràcia participativa, juntament amb recerques de caràcter sociològic sobre cultura política o educació en valors.¹⁷ L'altre gran centre és l'Institut de Ciències Polítiques i Socials (ICPS), format com a consorci entre la Diputació de Barcelona i la UAB, amb una consolidada trajectòria en l'estudi i la difusió de la ciència política en general i del comportament polític, electoral i dels partits polítics en particular.¹⁸

L'altre gran grup de centres està format per aquells que s'han posicionat en espais estratègics, i es caracteritzen per la importància atorgada a l'estudi de la ciència de l'Administració en general i a les polítiques públiques en particular. Així el Centre d'Innovació Local de la Diputació de Barcelona, l'Escola d'Administració Pública de Catalunya, la Fundació Pi i Sunyer, l'Institut d'Estudis Autònoms de la Generalitat de Catalunya o l'Institut de Direcció i Gestió Pública de l'Escola Superior d'Administració i Direcció d'Empreses (ESADE) posen en relleu la centralitat d'aquests estudis en el paisatge acadèmic català.

17. Cal assenyalar que la Fundació Jaume Bofill ha elaborat, entre altres projectes i amb la col·laboració d'institucions com el Parlament de Catalunya, la pàgina web <<http://democraciaweb.org>> destinada a la difusió dels treballs parlamentaris i a la millora de les relacions entre els parlamentaris i la societat civil (<<http://www.democraciaweb.org>>).

18. L'ICPS és un dels referents internacionals de més rellevància pel que fa a la producció en ciència política i de l'Administració a Catalunya, en bona mesura gràcies a la seva col·lecció «Working Papers». Amb més de dos-cents títols des de l'any 1989, prop de dos centenars d'investigadors hi han publicat en català, espanyol, anglès, francès i italià. Entre els autors destaquen personalitats internacionals de la ciència política com Stefano Bartolini, Jean Blondel, Mario Caciagli, Leonardo Morlino, Dieter Nohlen o Philippe C. Schmitter, entre d'altres.

3.3. Els resultats i la difusió de la recerca

L'intent que presentem a continuació és un repàs dels articles publicats al llarg del període d'anàlisi per a conèixer amb exactitud el volum d'obra publicada pel personal investigador de les universitats catalanes, quins han estat els principals àmbits d'estudi i els mètodes de recerca més utilitzats. En certa mesura es tracta, en expressió de Robert Goodin i Hans D. Klingemann, de dur a terme una anàlisi bibliomètrica (1996, p. 23). Hem intentat ser el màxim d'exhaustius possible per a intentar que les dades obtingudes tinguessin un caràcter pràcticament censal (vegeu la bibliografia). Amb aquest objectiu hem buidat els articles de cent tres revistes amb el següent lloc d'edició (taula 15).

Aquest tipus d'anàlisi no és estrany a la ciència política espanyola: l'any 1989 Josep M. Vallès va realitzar un estudi similar titulat *Political Science in contemporary Spain: an overview*, que va inaugurar la col·lecció «Working Papers» de l'ICPS i, recentment, Ramón Máiz ha dut a terme una classificació dels articles

TAULA 15
Les revistes científiques analitzades segons l'àmbit de publicació

Àmbit de publicació	Nombre de revistes	Percentatge
Catalunya	19	18,44
Espanya	32	31,07
Unió Europea	31	30,10
Amèrica	21	20,39
<i>Total</i>	103	100,00

publicats a la *Revista Española de Ciencia Política* (RECP). L'ús d'aquesta metodologia per a avaluar la recerca de la ciència política, doncs, té una certa tradició, malgrat que l'univers d'estudi no s'hagi centrat específicament en la producció dels investigadors d'aquesta disciplina a Catalunya.

Els resultats obtinguts en aquestes recerques ens serviran per a poder comparar el rendiment dels investigadors catalans. Amb la mateixa voluntat de comparació, hem realitzat un estudi bibliomètric de les principals revistes internacionals al llarg de la dècada dels anys noranta. Les revistes que hem escollit són l'*American Political Science Review*, la *British Journal of Political Science*, la *Rivista Italiana di Scienza Política* i la *Revue Française de Science Politique*. Hem classificat un total de nou-cents setanta-tres articles segons l'objecte de la seva investigació i el mètode utilitzat.¹⁹ Els resultats obtinguts ens permetran saber amb cert rigor si la investigació duta a terme a Catalunya s'allunya o, per contra, convergeix respecte al que s'està investigant internacionalment.

3.3.1. Una primera aproximació

La primera dada que cal tractar és el nombre d'articles editats al llarg del septenni. Aquest tipus de variables despleguen tota la seva capacitat explicativa en sèries temporals de més ampli abast que els set anys que estem avaluant. Desgraciadament no tenim al nostre abast cap dada comparativa d'anys anteriors que ens permeti la confrontació. En efecte, ni el treball de Josep M. Vallès (2002) ni l'anterior report de la recerca en les ciències socials a Catalunya editat per l'IEC (1997), aporten dades respecte al volum de publicacions dels investigadors catalans en aquesta disciplina.

Malgrat aquest dèficit inicial, la distribució següent permet extreure algunes conclusions. En primer lloc, al llarg d'aquests anys s'han publicat cent setanta-dos articles que tenen com a temàtica la ciència política i de l'Administració i han estat realitzats per investigadors adscrits a les universitats catalanes (taula 16). Amb l'excepció dels anys 1996, 1997 i 2002, la producció científica generada en la resta del septenni s'ha estabilitzat en uns trenta articles cada any. Hem de suposar que la coincidència en el nombre d'articles publicats és fruit de l'atzar, ja que l'elaboració científica, en conjunt, és difícil d'estandarditzar. Aquesta regularitat, doncs, no té perquè repetir-se en un futur.

En segon lloc, i pel que fa a l'elaboració científica de les diferents universitats catalanes, cal assenyalar que els investiga-

TAULA 16
Publicacions en revistes científiques per anys

Any	Total
1996	16
1997	18
1998	33
1999	28
2000	31
2001	28
2002	18
	172

dors adscrits a la UPF són els que han demostrat un major dinamisme, atès que aglutinen més de la meitat de la producció científica —51,2 %— editada en les publicacions periòdiques tractades per confeccionar aquest report. La resta es divideix a parts iguals entre la UB i la UAB.

La progressiva institucionalització de la ciència política a Catalunya ve acompanyada, doncs, per una producció científica considerable. A aquesta descripció hi hem d'afegir un tercer element de caràcter positiu: lentament es va corregint una característica de la ciència política catalana marcada inicialment pel seu etnocentrisme (Vallès, 2002, p. 322), és a dir, per la seva limitació temàtica a l'univers polític català i per una dificultat evident a l'hora de publicar en revistes de major abast territorial i d'una difusió més gran. Al llarg d'aquest septenni gairebé el 60 % dels articles publicats ho han estat en revistes d'abast espanyol i una cinquena part en publicacions de caràcter internacional (taula 17). Quant a la capacitat de tenir presència en les publicacions periòdiques no catalanes, doncs, l'esmentada tendència etnocèntrica s'ha difuminat de forma notable.

La universitat els investigadors de la qual demostren una major aptitud o ambició per a publicar els seus estudis en revistes d'un àmbit territorial superior al català és la UPF, encara que seguida de prop de la UB, tot i que amb la meitat d'articles publicats.

El revers negatiu a aquesta major facilitat dels investigadors catalans per a publicar les seves recerques en revistes de més impacte territorial és la pèrdua de pes específic del català com a llengua d'ús en els estudis de ciència política. La taula 18 demostra que només un 14 % del total d'articles del septenni 1996-2002 han estat publicats en català, lleugerament per sobre dels articles en anglès durant el mateix període.

19. Concretament hem analitzat quatre-cents un articles de l'*American Political Science Review* —tots els números, excepte el del mes de desembre de 1999—; dos-cents vint de la *British Journal of Political Science*; cent trenta-nou de la *Rivista Italiana di Scienza Política* —tots els números amb l'excepció del volum 3 de l'any 2000—, i dos-cents tretze de la *Revue Française de Science Politique*.

TAULA 17
Articles editats en revistes científiques segons l'àmbit de publicació

Àmbit de publicació	Percentatges sobre l'àmbit			
	UB	UAB	UPF	Total àmbit
Catalunya	18,9	23,4	18,2	19,7
Espanya	67,6	53,2	58,0	58,7
Unió Europea	2,7	14,9	17,0	13,4
Amèrica	10,8	8,5	6,8	8,2

TAULA 18
Publicacions en revistes científiques segons l'idioma

Idioma	Total idioma	Percentatge
Català	24	13,9
Espanyol	121	70,4
Anglès	20	11,6
Altres idiomes	7	4,1

3.3.2. La distribució temàtica i metodològica de la recerca

En aquest apartat s'analitza la metodologia emprada i la distribució temàtica dels estudis duts a terme pels investigadors catalans al llarg d'aquests set anys. Pel que fa a la classificació de les recerques segons els àmbits temàtics, la taula 19 mostra la catalogació dels articles publicats seguint les cinc principals àrees de la disciplina.

Dels resultats obtinguts a la taula 19 se'n desprenen les conclusions següents:

a) Un primer element que sobresurt és la dispersió dels camps estudiats, de tal manera que només destaca l'àrea referida als estudis sobre l'Administració pública i les polítiques públiques que aconsegueix aglutinar una tercera part del total d'articles publicats en revistes especialitzades. Més enllà de la concentració de la recerca en aquest àmbit d'estudi —que veurem més endavant que és prototípica de la investigació en ciència política a Catalunya—, queda palès que, a mesura que es professionalitza una disciplina, augmenta correlativament l'especialització dels investigadors.

Aquesta singularitat no només afecta el personal investigador, sinó que, en aquest septenni, també s'ha començat a produir una certa especialització segons universitats: la UPF ha centrat la producció en l'àmbit de la teoria política i en l'elaboració i l'anàlisi de les polítiques públiques; la UAB, en l'estudi de les institucions i partits polítics i també en les polítiques públiques i, finalment, la UB demostra una distribució més equilibrada dels continguts de les recerques i adopta una posició de caràcter més generalista.

b) La comparació amb les publicacions a les revistes internacionals demostra (figura 6), a grans línies, que Catalunya ha seguit un comportament divergent quant a l'objecte de les investigacions. Mentre que a Catalunya un terç de les publicacions tenen el seu centre d'interès en l'Administració pública i les polítiques

TAULA 19
Publicacions en revistes científiques segons el seu objecte

Objecte	UB	UAB	UPF	Total objecte
Història de les idees, filosofia i teoria polítiques	13,5	8,5	29,5	20,4
Comportament polític i electoral	16,2	14,9	18,2	16,8
Institucions i partits polítics	29,7	34,0	8,0	19,8
Administració i polítiques públiques	24,3	36,2	36,4	33,7
Relacions internacionals	16,2	6,4	7,9	9,3

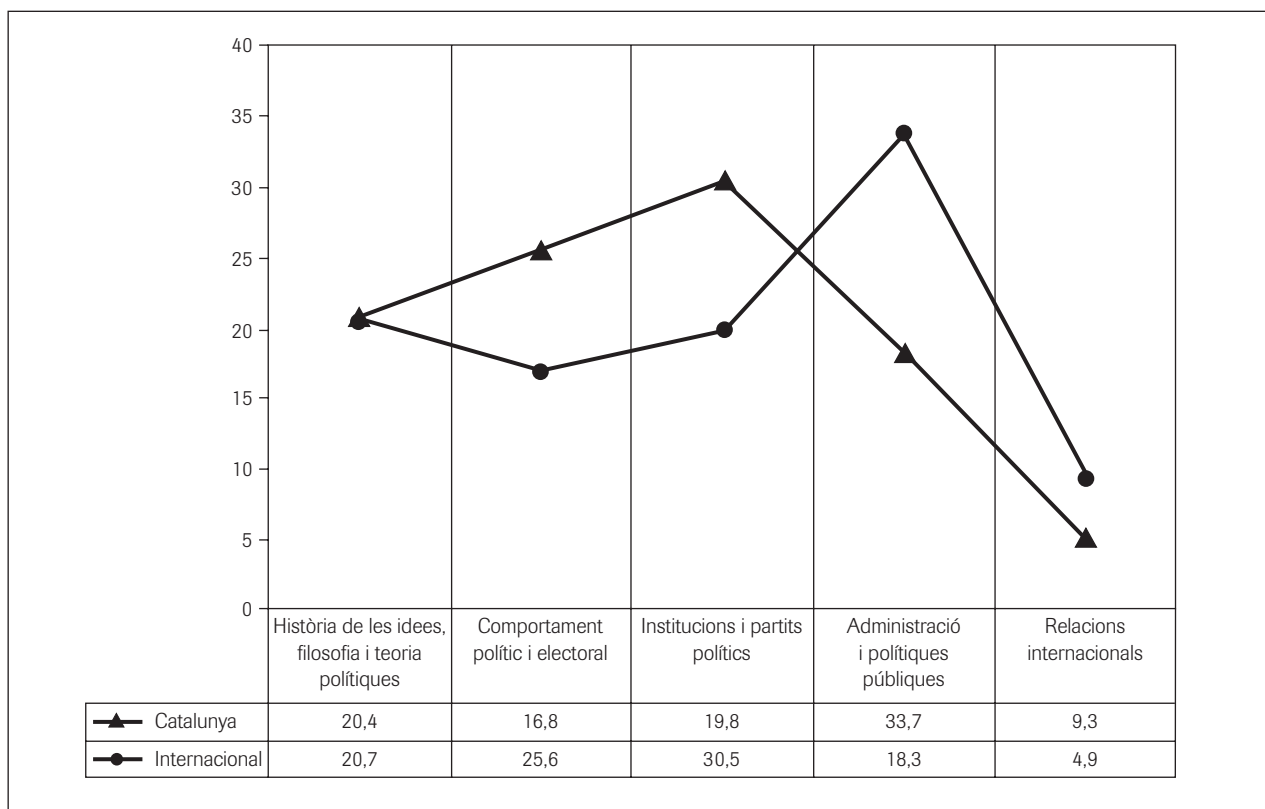

FIGURA 6. Objectes d'estudi a Catalunya i en àmbit internacional.

públiques, l'anàlisi bibliomètrica de les revistes internacionals demostra que la concentració es produeix en àmbits més clàssics de la ciència política, com són els sistemes electorals, la cultura política, el comportament electoral i la participació política.

Insistint en la mateixa conclusió, la classificació dels articles publicats a la RECP realitzada per Ramón Máiz demostra que els estudis referits a l'Administració pública i a les polítiques públiques abasten només el 16,3 % dels editats en aquesta revista i, en canvi, els estudis electorals i de comunicació política representen gairebé una tercera part (Máiz, 2002, p. 12).²⁰

En resum, la producció catalana en l'àmbit de les polítiques públiques ha estat molt superior a la que s'ha registrat al llarg d'aquest septenni, tant en les principals revistes internacionals com en la publicació periòdica generalista en ciència política més important de l'Estat espanyol i, en canvi, els àmbits clàssics de la disciplina, com són el comportament electoral i l'estudi de les institu-

cions, queden menys representats de manera notable (taula 20).

En darrer lloc, pel que fa referència al mètode utilitzat pels investigadors catalans en les recerques, les dades de la taula 21 són alligadores. Els resultats són clars: el 75 % dels articles publicats en revistes especialitzades utilitzen o bé una aproximació teòrica —41,3 %— o bé històrica —33,7 %— i, en canvi, queden molt poc representats els estudis de caràcter empíric. En aquest sentit és interessant reprendre una de les conclusions de l'estudi de Josep M. Vallès de l'any 1989, que certificava la poca

TAULA 20
Publicacions en revistes científiques segons el seu mètode

Mètode	Articles	Percentatge
Teoricometodològic	71	41,3
Històric	58	33,7
Quantitatiu	16	9,3
Comparat	27	15,7

20. Les dades corresponents a Espanya són les proporcionades per Ramón Máiz en el seu estudi sobre la *Revista Española de Ciencia Política* per als seus primers cinc números, més les dades que corresponen als números 6 i 7, que hem incorporat nosaltres.

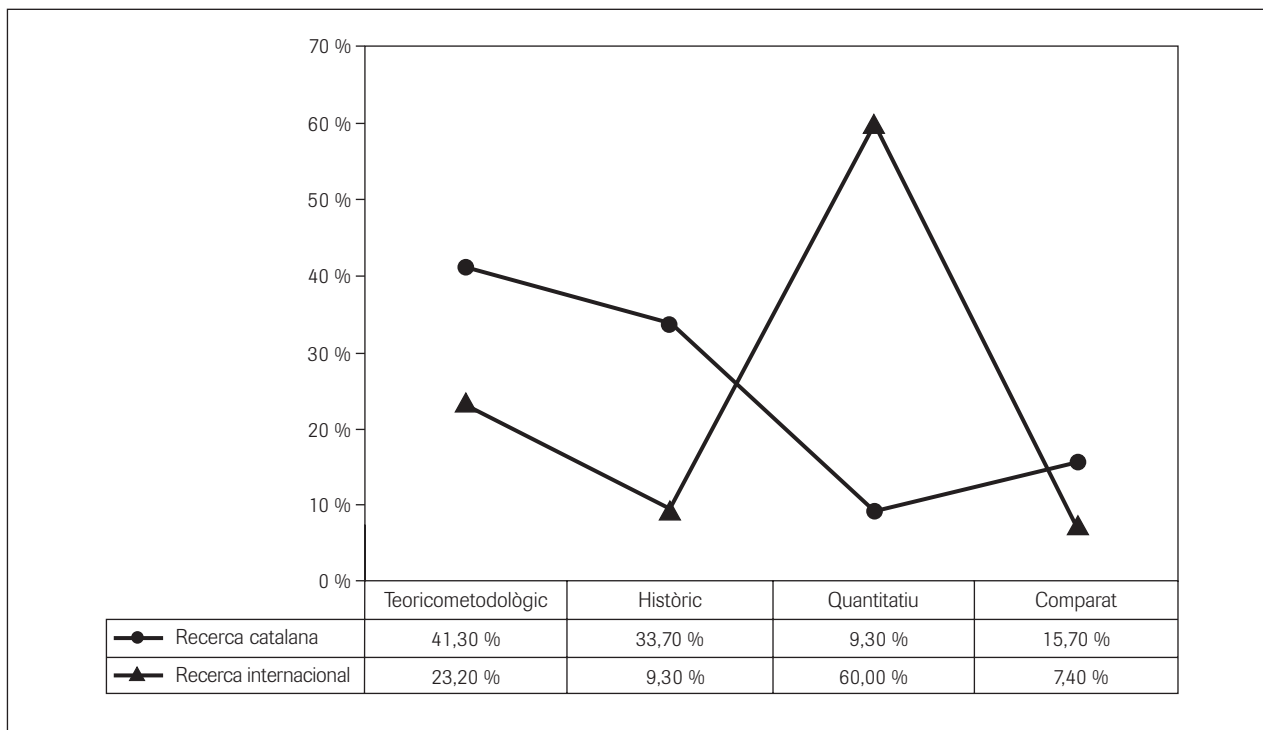

FIGURA 7. Mètodes emprats per la recerca a Catalunya i en àmbit internacional.

utilització dels mètodes quantitius en les investigacions de la ciència política de l'Estat espanyol i criticava que, en els casos en què s'hi recorria, aquestes tècniques no havien comportat un creixement del capital teòric, i s'havia produït el que va anomenar *positivisme vulgar*. Tretze anys després, la situació és bastant similar a la que va relatar Vallès en el seu estudi. En efecte, en només un 9 % dels articles tractats utilitza una metodologia de caràcter quantitiu i en molt pocs casos es tracta de tècniques d'investigació sofisticades. Per tant, ni són habituals els treballs de base numèrica ni, quan ho són, utilitzen tècniques estadísticament complexes. Aquesta conclusió queda amplificada si comparem aquesta distribució amb els principals mètodes utilitzats en les revistes internacionals (figura 7).

La figura 7 demostra que la màxima diferència percentual —cinquanta punts— es produeix en els mètodes quantitius. En canvi, l'anàlisi comparada és poc utilitzada tant en les investigacions dutes a terme a Catalunya com en les recerques publicades en revistes internacionals. Malgrat tot, la distància metodològica entre recerca catalana i internacional es relativitza de manera notable en posar en relació la metodologia emprada i l'objecte de les investigacions: en el cas català, el gruix d'estudis, la temàtica dels quals facilita la utilització de dades mesurables —com pot ser el

comportament electoral—, és escàs. No ha d'estranyar, doncs, la poca presència dels mètodes de caràcter quantitiu entre el total de recerques en ciència política al llarg d'aquest septenni.

3.3.3. La qualitat de la recerca a Catalunya

Des de fa uns quants anys s'està imposant també a les ciències socials l'avaluació de la recerca a partir d'una classificació *ad hoc* de les publicacions periòdiques. En el cas català, la catalogació de les revistes ha estat elaborada pel CONACIT i les ha ordenat en quatre categories atenent al seu impacte i prestigi internacionals. El conjunt de revistes que han merescut ser classificades en una de les quatre classes són una minoria selecta, ja que només abasten un total de dues-centes cinquanta, mentre que la resta consten «sense classificació». Malgrat que tota catalogació té un punt d'arbitrarietat, és l'únic instrument que tenim a l'abast per tal d'intentar avaluar objectivament la qualitat de la recerca en ciència política a Catalunya.²¹

21. «Proposta d'un sistema d'avaluació de la recerca en humanitats i ciències socials». <http://www10.gencat.net/dursi/ca/re/cirit_aval_i_13.htm> [en línia]. [Consulta: 3 novembre de 2003]. Malauradament aquesta llista presenta mancances força significatives, més enllà del valor atorgat a cada revista. Entre les mancances més importants hi ha l'absència de la RECP, principal publicació científica espanyola de l'àrea.

TAULA 21
Avaluació de la producció científica en revistes

Tipus de revista	Articles	
	Totals	Percentatge
Tipus A	2	1,2
Tipus B	1	0,6
Tipus C	2	1,2
Tipus D	74	43,0
Sense classificació	93	54,0

Per a avaluar correctament les dades que aporta la taula 21 cal recordar, un altre cop, que la primera facultat de ciències polítiques que es crea a Catalunya data de l'any 1985. No fa vint anys, doncs, de l'inici del procés d'institucionalització d'aquesta disciplina al Principat. Aquesta apreciació històrica adquireix un cert valor ja que la producció científica d'una disciplina depèn directament del seu grau d'assentament institucional.

Un cop assenyalat el marc interpretatiu, ens sembla molt re-

levant que gairebé la meitat dels articles publicats ho hagin estat en revistes amb classificació, és a dir, en una de les dues-centes cinquanta revistes de major impacte científic. Així, doncs, la dificultat de publicar en revistes de difusió internacional definitiva de l'etapa inicial de la ciència política a Catalunya comença a esvair-se de manera gradual. L'aïllament etnocèntric, al qual fèiem referència en paràgrafs anteriors, s'ha començat a esquinçar gràcies a la penetració dels grups de recerca en l'àmbit europeu —amb la lògica conseqüència d'una major aportació financera de les institucions comunitàries i l'ampliació de les relacions acadèmiques amb altres universitats—, i aquesta presència en revistes amb classificació n'és, en certa mesura, el resultat.

Malgrat aquesta descripció satisfactòria dels resultats, la taula 22 també assenyalta que dels articles editats en revistes classificades, la major part ho han estat en les publicacions periòdiques etiquetades amb la lletra *D*, és a dir, en aquelles de menor impacte científic. En efecte, no es pot obviar que les investigacions publicades en les revistes de més projecció internacional abasten només el 3 % de l'univers d'estudi. Lògicament, és en aquest àmbit en el qual la ciència política que es du a terme a Catalunya té més recorregut a fer.

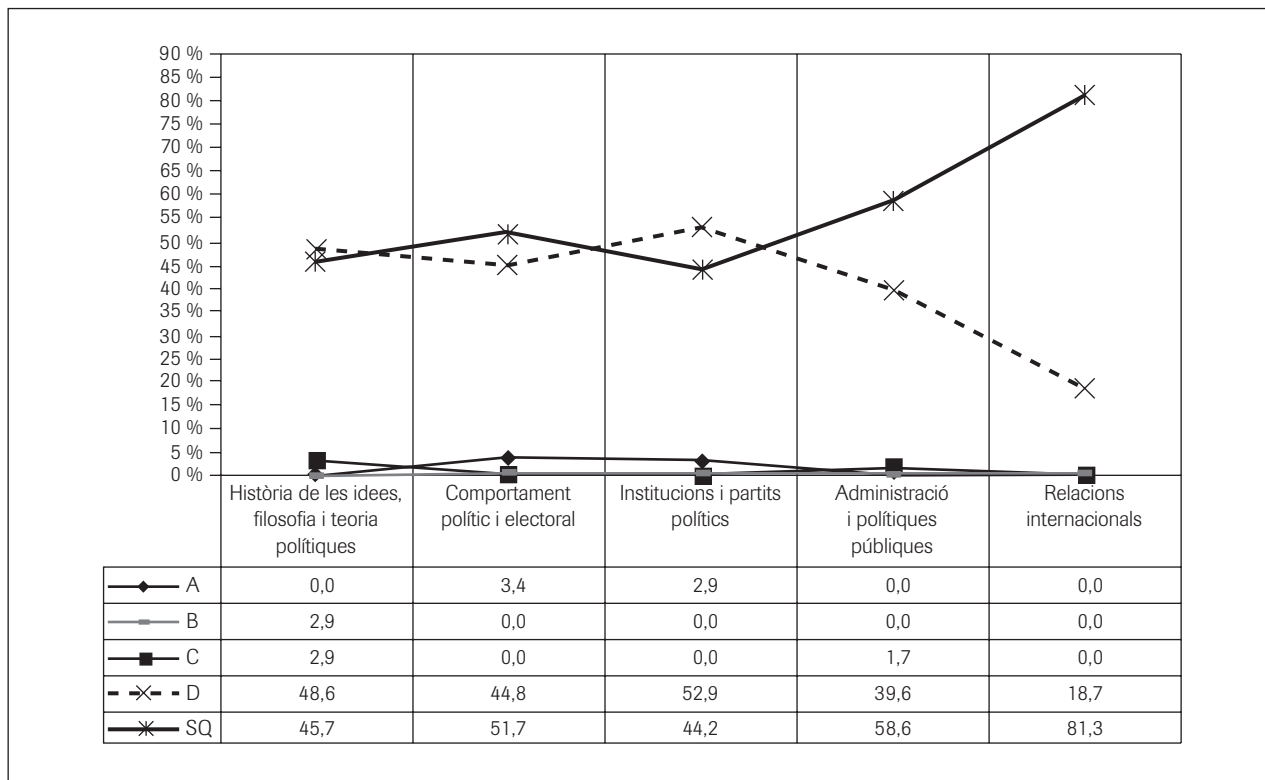

FIGURA 8. Avaluació de la producció acadèmica segons l'objecte d'estudi.

L'avaluació de la qualitat de la producció acadèmica no és la mateixa atenent a l'objecte de l'estudi. En aquest sentit, la figura 8 evidencia que podem dividir les àrees temàtiques en dos grans grups.

El primer grup està format per les investigacions de les àrees temàtiques d'història de les idees, filosofia i teoria polítiques, comportament polític i electoral, i institucions i partits polítics, mentre que el segon grup està integrat per la recerca duta a terme en els àmbits de l'Administració pública i les polítiques públiques, i les relacions internacionals. El que caracteritza el primer bloc és una relativa major capacitat per a publicar en revistes amb projecció internacional, tal com queda palès en el fet que la meitat de la producció científica ho ha estat en revistes classificades. En canvi, les àrees temàtiques incloses en el segon grup s'allunyen més dels estàndards de qualitat, fins al punt que, per exemple, en el cas de les relacions internacionals, el 81 % dels estudis editats estan inclosos en publicacions sense classificació.

Quins arguments podem aportar per a explicar aquests resultats? En el cas de la producció en la subàrea de l'Administració pública i les polítiques públiques aquesta situació té un fàcil

aclariment: el fet que aquest sigui l'àmbit científic que aplega més d'una tercera part de les investigacions de la ciència política catalana comporta que la disparitat sigui un dels elements que el defineixen. Pel que fa a les relacions internacionals, tal com assenyala Vallès «la política internacional [...] ocupa posicions marginals en tangència amb el que s'esdevé en dues altres àrees disciplinàries: les relacions internacionals i el dret internacional» (Vallès, 2002, p. 323).

3.4. A tall de conclusió

En aquest darrer apartat intentarem establir la correspondència entre el finançament de la recerca i la productivitat acadèmica de la disciplina. És a dir, es tracta de posar en relació els dos grans blocs temàtics d'aquest report: d'una banda, el grau de productivitat investigadora, mesurat a través del nombre d'articles editats en revistes especialitzades i del nombre de tesis doctorals que s'han defensat al llarg del septenni i, de l'altra, el volum de projectes de recerca que s'han gestionat des de les

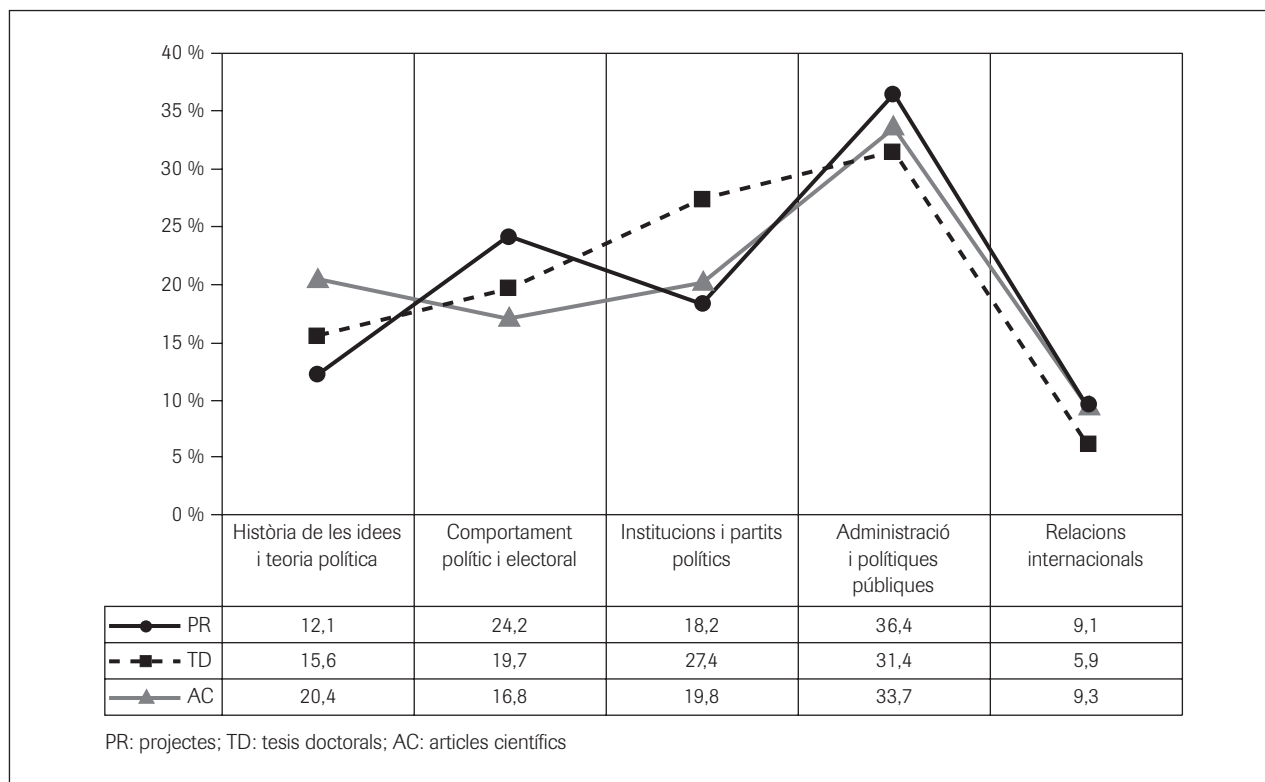

FIGURA 9. Correspondència entre finançament de la recerca i productivitat acadèmica.

universitats públiques catalanes. Aquesta és la informació que recull la figura 9.

La principal informació que ens aporta la distribució de la figura és l'alta coincidència entre la gestió dels projectes de recerca, la realització de tesis doctorals i la publicació d'articles en revistes especialitzades. Es demostra empíricament, doncs, que l'obtenció d'un projecte amb finançament arrossega i fa augmentar la recerca, de manera que se certifica la màxima que estableix que a major inversió, major producció científica. En aquest sentit, és exemplar el cas de la subàrea que engloba l'Administració pública i les polítiques públiques i, en sentit contrari, les relacions internacionals.

Cal posar en relleu una segona conclusió: dues de les àrees temàtiques menys dotades econòmicament, història de les idees i teoria política, d'una banda, i institucions i partits polítics, de l'altra, demostren un grau de producció acadèmica relativament més elevat del que els pertocaria atenent als recursos de què disposen.

L'anterior figura, doncs, demostra la desigual distribució dels recursos materials per a la recerca. Aquest aspecte és un dels principals dèficits d'aquest septenni. En efecte, entre els objectius que l'anterior report sobre les ciències socials de l'IEC considerava que s'havien de dur a terme en un futur immediat, s'insistia en la necessitat de «fer reviscolar els camps d'estudi tradicionals que mereixen una nova atenció» (Molas, 1997, p. 13). Set anys després aquest desideratum queda, en certa mesura, pendent. En efecte, en el període 1996-2002 s'ha produït un impuls important de la internacionalització de la recerca catalana en l'àmbit de la ciència política i de l'Administració, s'han enfortit els instituts externs als centres públics universitaris però, en canvi, el conjunt de la recerca ha estat excessivament centrat en l'anàlisi dels *outputs* del sistema polític, és a dir, en l'elaboració i l'anàlisi de les polítiques públiques, la gestió i l'Administració pública i el rendiment institucional de certs àmbits de govern.

4. LA SOCIOLOGIA

4.1. Presentació

L'elaboració d'un report sobre la recerca que s'ha fet en sociologia en els darrers anys representa, *a priori*, un repte important per a la mateixa disciplina. Pensar en l'estat en què es troba la recerca en sociologia, reconstruir tota la dinàmica dels darrers set anys i fer-ne una valoració és, com a mínim, una tasca complexa tant per l'objecte d'estudi, com per les fonts disponibles i per la mateixa finalitat de l'anàlisi. Si bé aquest report té per objecte l'àmbit específic de la recerca, es fa del tot inevitable buscar elements que portin a la reflexió global. Efectivament, en un àmbit concret,

el report ha de donar compte de com és la recerca sociològica a Catalunya, quina n'ha estat l'evolució recent i en quin estat es troba. Ara bé, focalitzar l'estudi específicament en aquest punt sense anar més enllà, sense transcendir de l'objecte específic, tindria com a resultat una visió parcial de la mateixa recerca. La recerca en sociologia no es pot entendre aïlladament de l'estat de la disciplina. Al mateix temps, la recerca és un dels millors indicadors sobre el seu estat. Per tant, allò que s'està analitzant en aquest report és, en certa manera, l'estat actual de la sociologia.

El complex exercici a què ens referim no és del tot inèdit. Nombroses són les reflexions que s'han fet al voltant de la sociologia a Catalunya, dels seus orígens, passant pel seu procés d'institucionalització fins a aquelles que n'analitzen la professionalització.²² Ara bé, l'anàlisi específica de la recerca sociològica sí que presenta un caràcter més nou.²³ En aquest sentit, aquest report pretén continuar la tasca realitzada l'any 1997 amb la primera edició dirigida per Salvador Giner, antecedent pioner del present estudi. El present informe representa un esforç de sistematització entorn de l'àmbit específic de la recerca en sociologia a Catalunya i, de manera contextual, de les principals característiques estructurals de la disciplina. El report és al mateix temps un agosarat exercici d'exhaustivitat. I diem agosarat perquè aquesta fita, malauradament, ha estat més volguda que plenament assolida en molts dels aspectes tractats.

El problema de la dificultat per a assolir aquest caràcter exhaustiu del report posa de manifest tres problemàtiques importants a què s'enfronta l'elaboració d'un report de la recerca en sociologia. En primer lloc, una qüestió de caire més teòric i que és la dificultat que hi ha per a adequar el que és l'objecte d'estudi clarament definit des d'un punt de vista teòric amb la seva concreció a la realitat. Sovint els límits entre allò que es pot considerar dins l'àmbit de la sociologia i allò que no s'hi pot considerar són força dubtosos i requereixen una anàlisi gairebé mil·lèmica de cada cas. En segon lloc, una qüestió metodològica. Com s'ha dit, bona part de la complexitat que suposa la realització d'un report de la recerca en sociologia a Catalunya ve donada pel caràcter inèdit d'aquest exercici. Mentre que no són escassos els treballs que tenen en compte la sociologia en el seu conjunt sí que ho són els que ofereixen una proposta d'indica-

22. Com a mostra d'això trobem dues referències recents que reflexionen entorn d'aquests aspectes. Vegeu R. BONAL. «La sociologia de Catalunya. Aproximació a una història», *Revista Catalana de Sociologia* (Barcelona, Associació Catalana de Sociologia), núm. 1 (1995), i C. SOLÉ «Sociologia», P. FONT (coord.), *La filosofia i els dies: Un segle de filosofia i ciències socials als Països Catalans*, Barcelona, Proa, 2002. A banda de l'aportació que fan els dos autors a la problemàtica esmentada, s'ofereix també un interessant recull de referències bibliogràfiques que tracten aquests aspectes. Cal tenir en compte també el número de la revista *Papers: Revista de Sociologia* (núm. 42, 1996) dedicat en gran part a aquesta qüestió.

23. De la mateixa manera que en el cas anterior, en aquest cas també trobem estudis previs com ara els que trobem als números 59 i 67 de la revista *Papers: Revista de Sociologia* o la mateixa edició anterior d'aquest report dirigida per Salvador Giner.

dors adients per a estudiar la mateixa disciplina. En general, hi ha poca tendència a fer balanç de la feina feta. En tercer lloc, una qüestió de caire més empíric i que, avanço, s'ha revelat com una de les principals mancances de la disciplina: la sistematització de la informació. El procés d'elaboració d'aquest report ha evidenciat el fet que la disciplina com a tal té importants deficiències a l'hora de sistematitzar la informació sobre les seves activitats. Això no és extensible a totes les institucions, però sí a una bona part i té com a conseqüència l'existència de buits, així com incoherències i inconsistències en la informació. Tot plegat planteja importants límits a l'hora de pensar globalment la disciplina i les activitats que s'hi realitzen, aspecte aquest que ha estat, sens dubte, el principal obstacle per a la realització d'aquest report i ha repercutit directament en el seu caràcter exhaustiu.

Per tot plegat, els esforços en el procés de recerca i elaboració del present report s'han orientat a buscar les fonts existents, a avaluar-ne les possibilitats i limitacions per a acabar establint les bases d'un model d'anàlisi que constitueixi una primera recerca sobre la recerca en sociologia, una proposta d'indicadors i uns primers resultats que permetin pensar la sociologia en el seu conjunt.²⁴ En aquest sentit aquest report és més un punt de partença que un punt d'arribada.

El report de la recerca en sociologia 1996-2002 que es presenta en aquestes pàgines es divideix en tres grans apartats: les institucions, la recerca i els resultats. A la primera part es tracta el marc institucional de la sociologia a Catalunya amb l'objectiu de presentar una fotografia de les institucions de la sociologia i de les seves principals característiques. Aquesta part considera tant l'àmbit universitari com el no universitari. Del primer es presenta una panoràmica dels estudis de sociologia a les universitats i, seguidament, s'analitza l'estructura institucional a partir dels departaments, centres i instituts de recerca existents. El mapa dels diferents grups de recerca tanca aquest apartat. Pel que fa a l'àmbit no universitari, l'objectiu ha estat identificar les diverses institucions que d'una manera o altra tenen la sociologia com una part de la seva activitat. A la segona part s'analitza la recerca sociològica que s'ha realitzat a Catalunya en els darrers anys. Allò que s'analitza és la quantitat de projectes de recerca, el finançament i les principals línies de recerca. La tercera part del report tracta dels resultats i la difusió de la recerca. En aquest àmbit tres són els aspectes que es consideren: les publicacions en sociologia (espais editorials, nombre de publicacions, tipus i temàtica), les tesis doctorals i la difusió institucional. Les conclusions són l'últim apartat d'aquest informe i on es

24. Les fonts consultades per a l'elaboració d'aquest report han estat nombroses i de diversa procedència. Anomenar-les totes en aquesta presentació seria una tasca excessivament feixuga, i alhora poc operativa. Per aquest motiu, s'aniran esmentant les fonts utilitzades al llarg de l'informe a mesura que pertoqui.

presenta un breu balanç de tota la informació analitzada per tal d'establir les principals debilitats i forteses de la recerca en sociologia a Catalunya.

4.2. Les institucions de la recerca

4.2.1. Les institucions

La recerca que es fa actualment en sociologia a Catalunya està molt vinculada a la institució universitària, però també, i cada vegada més, a altres institucions de caràcter no universitari. De fet, com mostrava Raimon Bonal,²⁵ el procés històric d'institucionalització de la sociologia com a disciplina científica ha anat vinculat des de mitjan segle xx a aquesta doble estructura. Si bé inicialment són les institucions no universitàries les que contribueixen a la institucionalització de la disciplina, a partir de la seva incorporació al món universitari, el desenvolupament de la sociologia estarà fortament marcat per aquesta institució.

Actualment el mapa d'institucions de la recerca en sociologia respon a una lògica marcadament universitària (amb una tendència creixent en els darrers anys), però amb la presència d'un important nombre d'institucions de caràcter no universitari que han anat variant quant a nombre i tipus en els darrers anys.

De fet, hi ha tot un seguit de centres, fundacions i instituts que desenvolupen, amb major o menor exclusivitat, recerca en el camp de la sociologia. Ara bé, cal fer un incís. Mentre que hi ha una part de les institucions que tenen la sociologia com a principal àrea de coneixement de les activitats, n'hi ha una bona part que incorporen la sociologia com una àrea més de coneixement. Així, en aquest sentit, trobem departaments universitaris, centres i instituts de recerca universitaris o no universitaris que, o bé tenen una àrea de coneixement principal diferent de la sociologia i la inclouen com un element més de la docència i la recerca que realitzen, o bé configuren institucions i equips pluridisciplinaris que incorporen transversalment o sectorialment la sociologia en l'àmbit de treball. Aquesta dinàmica és cada vegada més habitual i suposa una major presència de la sociologia en un gran nombre d'àmbits. La sociologia, per tant, no necessàriament es concreta de manera exclusiva en les institucions, sovint conviu amb altres àrees i disciplines, que són especialment la ciència política, l'economia, la geografia i la demografia.

Actualment a Catalunya hi ha quatre universitats, totes públiques, que tenen un total de cinc departaments de sociologia que s'estructuren en set seccions, de les quals quatre corresponen a l'àrea de sociologia. En l'apartat següent s'especifica aquest mapa

25. R. BONAL, «La sociologia de Catalunya. Aproximació a una història», *Revista Catalana de Sociologia* (Barcelona, Associació Catalana de Sociologia), núm. 1 (1995).

universitari. D'altra banda, la presència de la disciplina no se circumscriu únicament a aquestes unitats; de fet, hi ha un seguit de departaments que tot i pertànyer a altres àrees de coneixement desenvolupen també algun tipus de docència en aquest àmbit.

Vinculats a la universitat hi ha també vuit centres i instituts de recerca, la meitat dels quals desenvolupa la sociologia com a principal àrea de coneixement de la seva activitat, mentre que l'altra meitat és de caire pluridisciplinari. Fora de l'àmbit universitari trobem un total de tretze entitats concretades en centres, instituts i fundacions que desenvolupen, d'una manera o altra, recerca en sociologia, de les quals, tan sols tres treballen amb aquesta àrea de coneixement com a principal, mentre que les deu restants ho fan de manera transversal en estudis i equips pluridisciplinaris.

La distribució territorial d'aquestes institucions està força concentrada a la ciutat de Barcelona i als voltants tot i que no s'hi troben de manera exclusiva: de les quatre universitats que tenen departaments de sociologia, dues són a Barcelona, una a Cerdanyola del Vallès i una a la ciutat de Lleida. Els centres i instituts de recerca mantenen una lògica territorial semblant a les universitats a les quals estan vinculats; així trobem tres centres a la ciutat de Barcelona i un a Cerdanyola del Vallès. Els centres privats es concentren en la seva totalitat a Barcelona. Si s'atén, en canvi, a aquelles institucions que inclouen la sociologia com una àrea secundària de la seva activitat es pot observar una major descentralització territorial. D'una banda, els departaments universitaris es troben distribuïts a les ciutats de Lleida, Girona, Tarragona i Barcelona. D'altra banda, els centres i instituts de recerca vinculats a universitats es localitzen a les ciutats de Barcelona, Cerdanyola del Vallès, Girona i fins i tot en un entorn virtual, tot i que amb seu a Barcelona. Pel que fa als centres privats, en canvi, la gran majoria estan concentrats a la ciutat de Barcelona.

4.2.2. L'entorn institucional universitari

4.2.2.1. ELS ESTUDIS DE SOCIOLOGIA A L'ÀMBIT UNIVERSITARI
Els estudis de sociologia són estudis universitaris que es corresponen principalment, d'una banda, amb la llicenciatura de sociologia i, de l'altra, amb els estudis de doctorat com a titulació de tercer cicle. Val a dir que la docència de la sociologia no es desenvolupa únicament en l'àmbit de la llicenciatura i el doctorat específics. Hi ha un seguit d'estudis de primer, segon i tercer cicle que incorporen en els seus programes assignatures de sociologia.²⁶ A banda de l'oferta corresponent a la llicenciatura i al

26. Així, per exemple, hi ha la llicenciatura de ciències polítiques de la UPF i la de geografia de la UdL amb una major presència, també els estudis d'economia, de geografia, d'Administració i direcció d'empreses i la diplomatura de treball social.

doctorat, es poden trobar postgraus i màsters especialitzats, així com cursos específics que promouen universitats i altres institucions.

La llicenciatura de sociologia s'imparteix a dues universitats públiques catalanes: la UB i la UAB. Pel que fa als estudis de tercer cicle, hi ha tres universitats que ofereixen programes de doctorat en sociologia: a les dues ja esmentades cal afegir ara la UPF.²⁷

Pel que fa a l'oferta d'estudis de formació continuada i d'especialització, es poden trobar un important nombre d'institucions que ofereixen aquests estudis: universitats, centres de recerca vinculats i institucions privades.²⁸ L'oferta és molt variada, ha anat incrementant en els darrers anys i va estretament vinculada a l'àmbit d'actuació de la institució que l'ofereix, fet que permet una gran especificitat dels cursos. De fet, en el període estudiat trobem cursos específics sobre àmbits de la sociologia com ara les tècniques d'investigació o l'estudi de problemàtiques concretes objecte de la sociologia. Com és habitual i de manera similar al que succeïa amb les institucions, la sociologia té presència en una gran quantitat de programes circumscrits en altres disciplines que tracten aspectes específics i que introdueixen la sociologia aplicada a aquell àmbit a partir tant d'assignatures concretes com de sessions de caire transversal.

4.2.2.2. LES INSTITUCIONS UNIVERSITÀRIES: DEPARTAMENTS, CENTRES I INSTITUTS

4.2.2.2.1. Els departaments i les seccions

A Catalunya hi ha un total de cinc departaments de sociologia organitzat en set seccions, de les quals només quatre corresponen a l'àrea de sociologia. D'aquestes universitats, dues tenen departaments estructurats exclusivament (o gairebé) a partir d'aquesta àrea i coincideixen amb les universitats que imparteixen estudis de llicenciatura: la UB i la UAB. Les altres dues universitats comparteixen l'àrea de coneixement amb d'altres: la UPF ho fa amb ciència política i comunicació mentre que la UdL ho fa amb geografia. A la taula 22 hi ha la relació d'universitats, departaments i seccions de sociologia a Catalunya.

27. La UAB ofereix un únic programa de doctorat en sociologia que inclou diverses línies d'especialització. La UB ha ofert cursos de doctorat que han anat variant en el període estudiat. Tot i que inicialment es presentaven dos programes diferents des del curs 2000-2001, aquests programes han quedat integrats en un de sol que es divideix en diverses especialitats. Finalment, la UPF imparteix el programa de doctorat en ciències polítiques i socials. En aquests estudis es tracten de manera conjunta aspectes relacionats amb la ciència política i la sociologia, tot i que hi ha itineraris d'especialització.

28. En aquests aspectes és especialment destacable la tasca de formació continuada que realitza el Col·legi de Llicenciats i Doctors en Ciències Polítiques i Sociologia de Catalunya. El Col·legi ha ofert al llarg d'aquests darrers anys una gran varietat de cursos de caire divers vinculada a la recerca i el pensament sociològics.

TAULA 22
Organització institucional universitària de la sociologia a Catalunya, 2002

Universitats	Departaments i seccions
Universitat de Barcelona	Departament de Sociologia i Anàlisi de les Organitzacions Secció 1. Sociologia i Anàlisi de les Organitzacions Secció 2. Sociologia de l'Empresa i el Desenvolupament
	Departament de Teoria Sociològica, Filosofia del Dret i Metodologia de les Ciències Socials Secció B. Teoria Sociològica i Metodologia de les Ciències Socials
Universitat Autònoma de Barcelona	Departament de Sociologia
Universitat de Lleida	Departament de Geografia i Sociologia
Universitat Pompeu Fabra	Departament de Ciències Polítiques i Socials Secció de Sociologia

Font: elaboració pròpia a partir de l'IEC, el DURSI, la UAB, la UdL i la UPF.

Com es pot observar a la taula, la UAB té un únic departament de sociologia sense presentar cap secció departamental. La UB té dos departaments de sociologia que, alhora, es divideixen en quatre seccions. El Departament de Sociologia i Anàlisi de les Organitzacions es divideix en la Secció de Sociologia i Anàlisi de les Organitzacions i la Secció de Sociologia de l'Empresa i el Desenvolupament. Per la seva banda, el Departament de Teoria Sociològica, Filosofia del Dret i Metodologia de les Ciències Socials es divideix en la Secció de Filosofia del Dret i la Secció de Teoria Sociològica i Metodologia de les Ciències Socials: aquesta darrera és l'única secció de sociologia del Departament. La UdL té el Departament de Geografia i Sociologia que abraça ambdues disciplines tant pel que fa a personal com a docència i altres activitats, tot i que tenen personal especialitzat específicament en l'àrea de coneixement de sociologia. Finalment, la UPF té el Departament de Ciències Polítiques i Socials que es divideix en tres seccions diferents, una de les quals es correspon amb la sociologia. Aquest departament presenta activitats docents comunes; però amb personal especialitzat per àrees.

4.2.2.2.2. La potencialitat dels recursos humans

L'evolució del personal de l'àrea de sociologia a les diferents universitats catalanes entre el 1996 i el 2002 és un indicador de la dinàmica que ha seguit la disciplina dins la institució universitària. A la taula 23 hi ha la relació de personal ocupat a les universitats catalanes segons categoria.

Una primera mirada a les dades globals ens mostra un clar increment dels recursos humans. En el període comprès entre el 1996 i el 2002, el personal dels departaments de sociologia s'ha incrementat globalment en un 36,8 %. L'evolució per anys del personal de les diferents categories dibuixa un escenari complex

diffícil de generalitzar. A les universitats catalanes, el personal de sociologia es divideix en parts gairebé iguals entre el personal que té una plaça de funcionari i el que manté una relació contractual amb la universitat, una relació com a becari. Els primers representen el 51,8 %; els segons, el 38,2 %; i els darrers, el 10,2 %. D'entre totes les categories, els titulars d'universitat són els més nombrosos seguits dels associats i els titulars d'escola universitària.

Si analitzem l'evolució del personal per categories podem constatar com, en general, totes les categories han seguit una tendència creixent que s'ha concretat en un augment del personal en cadascuna. El nombre de catedràtics d'universitat de l'àrea ha augmentat entre el 1996 i el 2002 fins a arribar a un total de tretze. També ho ha fet el nombre de catedràtics d'escola universitària que ha passat de cinc a set. Els titulars d'universitat representen el principal gruix del personal i, igual que les categories anteriors, han anat en augment en els darrers anys: de trenta-sis a quaranta-nou. Diferent ha estat el cas dels titulars d'escola universitària que, tot i seguir una tendència creixent entre el 1996 i el 2001, el 2002 es produeix un descens en nombre vinculat segurament a la promoció a titular d'universitat. El nombre d'associats ha tendit, també, a l'alça: durant el període s'ha produït un increment de nou persones respecte a l'inici d'aquest període. Finalment, els becaris vinculats als departaments han augmentat molt considerablement en els darrers anys, fet que ens indica una major activitat en recerca i docència en els departaments, que es tradueix en una major quantitat de recursos, necessitats i possibilitats.

4.2.2.2.3. Els centres i els instituts de recerca

La presència de centres i instituts de recerca vinculats a la institució universitària, i que es poden emmarcar en l'àmbit de la so-

TAULA 23
Evolució del personal universitari segons la categoria (1996-2002)*

	1996		1997		1998		1999		2000		2001		2002	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Catedràtic d'universitat	9	7,4	11	8,5	11	8,3	11	7,6	11	7,7	11	6,7	13	7,3
Catedràtic d'escola universitària	5	4,1	5	3,9	7	5,3	7	4,8	7	4,9	7	4,2	7	3,9
Titular d'universitat	36	29,8	39	30,2	40	30,3	42	29,0	42	29,6	43	26,1	49	27,5
Titular d'escola universitària	25	20,7	25	19,4	27	20,5	28	19,3	29	20,4	28	17,0	23	12,9
Associat	21	17,4	22	17,1	22	16,7	24	16,6	26	18,3	34	20,6	30	16,9
Ajudant	17	14,0	15	11,6	13	9,8	11	7,6	11	7,7	10	6,1	5	2,8
Altres	6	5,0	7	5,4	7	5,3	10	6,9	5	3,5	14	8,5	33	18,5
Becaris	2	1,7	5	3,9	5	3,8	12	8,3	11	7,7	18	10,9	18	10,1
Total personal	121	100,0	129	100,0	132	100,0	145	100,0	142	100,0	165	100,0	178	100,0

* En aquest apartat s'ha restringit l'objecte d'estudi al personal adscrit als cinc departaments citats (el de la UAB, els dos de la UB, el de la UdL i el de la UPF). En el cas de la UdL i de la UPF s'ha considerat únicament el personal de l'àrea de sociologia. S'han exclòs, per tant, aquells docents i investigadors que estant adscrits a altres departaments. Tampoc s'han computat els investigadors vinculats únicament a centres de recerca per una qüestió de manca de dades.
Font: elaboració pròpia a partir de l'IEC, la UAB, la UdL i la UPF.

ciologia, és força nombrosa i cobreix temàtiques prou diverses. En total es poden distingir onze entitats diferents, de les quals sis són centres de recerca i cinc són instituts. Tanmateix, cal distingir les institucions en què les activitats es porten a terme principalment en l'àmbit de la sociologia d'aquelles de caire pluridisciplinari que incorporen la sociologia de manera sectorial o transversal.

Les institucions que tenen per objecte de recerca principal l'àmbit de la sociologia són un total de tres: un centre de recerca vinculat a la UB i un centre de recerca i un institut vinculat i adscrit respectivament a la UAB (taula 24).

A continuació, es presenta una breu descripció dels àmbits de recerca d'aquests centres:

- Centre de Recerca Social i Educativa (CREA)

Aquest centre de recerca es va crear l'any 1991 en el marc de la UB. Se centra en l'anàlisi de la societat actual, la seva pro-

blemàtica i les mesures que contribueixen a resoldre-la, amb especial atenció a l'àmbit de l'educació en la formació. Els investigadors que conformen el grup són professors universitaris de diferents àrees de coneixement, professionals de l'àmbit cultural i educatiu i becaris de recerca. Les principals línies de recerca que desenvolupen són l'anàlisi de la societat de la informació, el mercat de treball (habilitats i acreditació de l'experiència prèvia), multiculturalitat i lluita contra el racisme, igualtat entre homes i dones, informació i tecnologies de la comunicació i participació social i model educacional. És un grup consolidat per la Generalitat de Catalunya.

- Centre d'Estudis d'Immigració i Minories Ètniques

El grup es va crear l'any 1989 en el marc de la UAB. Les principals línies de recerca són les migracions interiors, els fluxos migratoris, el racisme i la xenofòbia, la situació laboral dels immigrants i les polítiques d'integració a Espanya i a Catalunya.

- Institut de Ciències Polítiques i Socials (ICPS)

L'ICPS va ser creat l'any 1988 per la Diputació de Barcelona i la UAB sota la forma jurídica de consorci i adscrit a aquesta universitat. El propòsit de l'ICPS és fomentar la recerca en ciència política i, en general, en les ciències socials a Catalunya, dedicant atenció especial a la formació de joves investigadors. Ha patrocinat i patrocina recerques sobre els partits polítics catalans, la política en el món local, el suport dels ciutadans i les ciutadanes als governs, les transicions polítiques a l'Amèrica Central o la valoració del rendiment de les comunitats autònomes.

TAULA 24

Centres i instituts de recerca vinculats a universitats, 1996-2002

Universitats	Centres i instituts
UAB	Centre d'Estudis d'Immigració i Minories Ètniques Institut de Ciències Polítiques i Socials
UB	Centre de Recerca Social i Educativa

Font: elaboració pròpia a partir de l'IEC, el DURSI, la UAB, la UdL i la UPF.

TAULA 25
Centres i instituts de recerca vinculats a universitats, 1996-2002

Universitats	Centres i instituts
UAB	Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona Centre d'Estudis Demogràfics
UB	Duoda Centre d'Estudis de Ciutadania i Societat Civil Centre Universitari de Sociolingüística i Comunicació
UdG	Institut de Recerca sobre la Qualitat de Vida
UPF	Institut d'Estudis Territorial
UOC	Internet Interdisciplinary Institute, IN3

Font: elaboració pròpia a partir de l'IEC, el DURSI, la UAB, la UdL i la UPF.

A banda d'aquests centres i instituts de recerca, hi ha altres institucions que incorporen la recerca sociològica dins el seu àmbit d'actuació, tot i que no de manera principal. Les universitats que tenen d'una manera o altra aquests centres són un total de cinc: la UAB, que té un centre de recerca i un institut de recerca ambdós amb seu a Cerdanyola del Vallès; la UB, que té tres centres de recerca amb seu a Barcelona; la UPF, que té un institut de recerca amb seu a Barcelona; la UdG, amb un Institut a la ciutat de Girona i la UOC, amb un institut «virtual» i amb seu a la ciutat de Barcelona. Molt breument es presenten les principals línies de recerca en sociologia d'aquests centres i instituts (taula 25).

A continuació es presenta una breu descripció dels àmbits de recerca d'aquests centres i instituts:

– Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (IERMB) (UAB)

Aquest institut és un consorci públic d'entitats, l'objectiu principal del qual és l'estudi de la realitat metropolitana i regional en el nostre país, la formació de tècnics per a la gestió i l'assessorament a les institucions que operen sobre elles. En el camp de la recerca l'IERMB treballa en tres línies complementàries: els estudis sobre l'estructura i els fenòmens socials a l'àrea metropolitana i la regió de Barcelona; els estudis comparatius entre la realitat urbana barcelonina i altres realitats urbanes, i els estudis sobre serveis, administració i economia de les àrees metropolitanes i regions. En el camp de la formació l'IERMB organitza un postgrau, l'objectiu del qual és la formació de titulats superiors com a experts en la regulació i la gestió dels ens locals. A part d'aquestes activitats externes, l'IERMB té als seus serveis generals un Centre de Documentació especialitzat al servei de les entitats locals, la comunitat universitària i els usuaris en general.

– Centre d'Estudis Demogràfics (CED) (UAB)

Aquest centre de recerca va ser creat l'any 1985 per la Generalitat de Catalunya i la UAB i adopta la forma de consorci. El CED és un centre d'investigació de les estructures i les dinàmiques de la població. En aquest context, realitza recerques en l'àmbit públic i privat i ofereix una oferta formativa especialitzada en estudis de població a través de cursos i seminaris. Així mateix disposa d'un centre de documentació propi.

– DUODA, Centre d'Investigació de Dones (UB)

El Centre es va fundar l'any 1982 i des d'aleshores porten a terme el debat, la docència i la recerca al voltant de la dona des d'una perspectiva pluridisciplinària on la sociologia té una certa presència.

– Centre d'Estudis de Ciutadania i Societat Civil (UB)

Aquest centre és el resultat de la integració d'alguns membres de tres grups de recerca de la UB: Sociologia de la Ciutadania i la Democràcia, Centre d'Iniciatives d'Economia Social i Anàlisi i Avaluació de Polítiques Públiques. El centre, per tant, es configura com un grup pluridisciplinari d'investigadors de diferents àrees de coneixements i especialitats, entre les quals, la sociologia. El centre realitza investigació, consultoria i formació en les àrees següents: economia regional i urbana, economia social i del tercer sector, sector públic i empresa, societat civil i territori, ciutadania i capital humà, ciutadania i polítiques contra l'exclusió i adopció internacional.

– Centre Universitari de Sociolingüística i Comunicació (UB)

El centre està configurat per investigadors de diverses àrees de coneixement que treballen entorn de la sociolingüística i la comunicació. Des del punt de vista de la recerca, el centre es proposa impulsar la teorització i el coneixement dels factors i les dinàmiques de l'ús lingüístic, aprofundir en la realitat sociolingüística i sociocomunicativa global i aprofundir en l'estudi del contacte lingüístic en relació amb la multiculturalitat.

– Institut de Recerca sobre la Qualitat de Vida (UdG)

L'Institut es va crear l'any 1997 a la UdG i té professors de sis departaments. Té, per tant, un caràcter pluridisciplinari. L'objectiu del centre és el desenvolupament de la recerca en l'àmbit del benestar i la qualitat de vida. Concretament se centra en l'anàlisi de les condicions materials, de les percepcions, avaluacions i aspiracions de les persones que acompanyen al seu benestar personal i social. L'Institut desenvolupa l'activitat investigadora a partir de cinc grans línies de recerca: infància, adolescència i família; salut; grups socials específics (desigualtat social, gent gran i dona); metodologia i benestar social.

– Institut d'Estudis Territorials (IET) (UPF)

L'IET va ser creat l'any 1992 per la Generalitat de Catalunya i la UPF i actualment té personalitat jurídica pròpia. L'Institut desenvolupa la recerca en la teoria i la pràctica territorial i urba-

nística. Entre les seves activitats cal destacar la de la creació de bases de dades a partir de la cerca i sistematització de la informació, l'elaboració d'estudis i recerques sobre l'àmbit territorial i urbanístic i la formació a partir de la realització d'un màster, així com seminaris i conferències.

– Internet Interdisciplinary Institute, IN3 (UOC)

Aquest és un centre de recerca pluridisciplinari que pretén l'estudi dels usos, les aplicacions i els efectes de les tecnologies de la informació i la comunicació en diferents àmbits de la societat i a partir de diverses àrees de coneixement, entre les quals, la sociologia. En l'àmbit de la docència, promouen el doctorat «Societat de la informació i el coneixement».

4.2.2.3. ELS GRUPS DE RECERCA

Les universitats catalanes tenen un total de vuit grups de recerca en sociologia que es distribueixen entre la UAB i la UB (taula 26).

A continuació es presenten els grups, les principals activitats i les línies de recerca que desenvolupen.

– Grup d'Estudis Sociològics sobre la Vida Quotidiana i el Treball (UAB)

Aquest grup de recerca pretén el desenvolupament i la consolidació d'una línia de recerca que relacioni els àmbits del tre-

ball i la vida quotidiana. Les principals línies de recerca desenvolupades recentment són: temps i ciutat, la construcció social del temps, el sobreendeutament, les implicacions del repartiment del treball sobre el treball (ocupació) i la vida quotidiana, noves formes d'ocupació i el paper dels diversos actors i la negociació col·lectiva. Grup de Recerca de Qualitat per la Generalitat de Catalunya des del 1995.

– Investigacions en Sociologia de la Religió (ISOR) (UAB)

ISOR és un centre de recerca que cal situar en la línia de la tradició sociològica clàssica d'anàlisi de la religió, el principal objectiu del qual és estudiar tots aquells fenòmens socials propis de la modernitat vinculats als processos de construcció de sentit. L'ISOR ha compaginat, en conseqüència, l'anàlisi d'organitzacions religioses concretes amb la investigació en altres camps, com ara el de les identitats nacionals, els mitjans de comunicació o la cultura juvenil. Aquest centre desenvolupa la seva activitat a partir de les següents línies de recerca: estudi sociològic del fet religiós, cultura, mitjans de comunicació, els joves i les identitats nacionals.

– Grup de Recerca en Educació i Treball (UAB)

Grup de recerca creat l'any 1987. La principal línia de recerca versa sobre les relacions entre el sistema de formació formal i no formal i sistema de treball i el mercat de treball. Les recerques es basen en l'anàlisi de la transició dels joves a la vida adulta, així com en l'anàlisi longitudinal de les trajectòries d'inserció professional i social i la consideració dels seus components biogràfics i estructurals.

– Centre d'Estudis d'Immigració i Minories Ètniques (UAB)

El grup es va crear l'any 1989 amb la finalitat de fer recerca sobre migracions interiors, fluxos migratoris, racisme i xenofòbia, situació laboral dels immigrants i polítiques d'integració a Espanya i Catalunya. Actualment el grup està treballant en la inserció laboral de la immigració extracomunitària i el seu impacte en la societat receptora.

– Família, Gènere i Benestar Social (UAB)

Aquest equip de creació recent desenvolupa la seva activitat en les línies de recerca següents: transformacions de la institució familiar en el marc de l'Estat del benestar, polítiques familiars, repartiment del treball familiar i remunerat, anàlisis comparatives sobre les transformacions familiars i les polítiques familiars a Catalunya, Espanya i Europa, canvis familiars i relacions de gènere i procés de socialització en termes de relacions família i escola.

– Seminari d'Anàlisi de les Polítiques Socials (UAB)

Grup constituït l'any 1995 amb l'objectiu d'estudiar temes relacionats amb les polítiques socials: els impactes que aquestes produeixen en l'estructura social, i la seva contribució a la governabilitat de les societats contemporànies, amb particular

TAULA 26

Grups de recerca vinculats a universitats, 1996-2002

Universitat Autònoma de Barcelona
Centre d'Estudis d'Immigració i Minories Ètniques
Família, Gènere i Benestar Social
Grup d'Estudis de la Vellesa
Grup d'Estudis sobre Sentiments i Emocions
Grup d'Estudis Sociològics sobre la Vida Quotidiana i el Treball
Grup de Recerca en Educació i Treball
Investigacions en Sociologia de la Religió
Seminari d'Anàlisi de les Polítiques Socials
Universitat de Barcelona
Centre d'Investigació sobre el Canvi Social i la Democràcia
Estructura Social, el Treball i les Desigualtats Socials
Grup d'Estudis de Poder i Privilegi
Grup d'Investigació sobre Envel·liment
Grup de Recerca en Sociologia
Grup de Sociologia de la Ciutadania i la Democràcia
Sociologia de la Cultura i de les Arts
Tecnologia, Treball i Consum Sociocultural

Font: elaboració pròpia a partir de l'IEC, el DURSI, la UAB, la UdL i la UPF.

atenció al cas espanyol. Les línies de recerca que desenvolupen són les següents: anàlisi de les polítiques de protecció social a Espanya i Catalunya, polítiques d'habitatges i serveis socials, estudis sobre la renda bàsica garantida, política d'immigració, política educativa i desigualtat, influència de les relacions de gènere sobre les desigualtats de la salut, processos de reforma institucional i de canvi en les relacions estat-mercat en les democràcies llatinoamericanes.

– Grup d'Estudis sobre Sentiments, Emocions i Societat (UAB)

Aquest grup es va fundar l'any 1991 i té com a principal objectiu l'estudi des d'una perspectiva interdisciplinària de la construcció social de les emocions i els sentiments a partir de l'anàlisi de les manifestacions populars culturals. Les línies de recerca desenvolupades en els darrers anys han estat: l'acudit, l'inconscient i la societat, el maltractament i els discursos domèstics, pràctiques i relacions familiars, les relacions de producció, la subjectivitat i els sentiments i l'acció, l'alienació i el malestar en el treball i les classes socials com a forma d'interacció social.

– Grup d'Estudis de la Vellesa (UAB)

Aquest grup es crea l'any 2001 a partir del grup SOC.VELL (Sociologia i Vellesa) adscrit al Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats en Ciència Política i Sociologia en funcionament des del 1999. L'objectiu del grup és l'anàlisi i la recerca de la població anciana en l'estructura social, la imatge social de la vellesa, l'organització de la gent gran, els canvis generacionals i les relacions intergeneracionals i les polítiques socials.

– Grup d'Estudis de Poder i Privilegi (UB)

Grup de recerca que treballa en àmbits diversos: professions i organitzacions, xarxes socials, fundacions i organitzacions no lucratives, policia, organitzacions d'interessos i acció col·lectiva, salut i sanitat, món mediterrani, sociologia del consum, sociolingüística i estudis de futur. El Grup porta a terme activitats acadèmiques i d'investigació en el marc de projectes de finançament públic i convenis amb institucions i organitzacions amb les àrees abans esmentades.

– Grup d'Investigació sobre Envel·liment (UB)

Aquest grup de recerca focalitza la seva àrea d'estudi en l'envelliment abordant-lo des de diverses perspectives. Els membres del Grup desenvolupen la seva activitat en l'àmbit de la recerca pública i privada, competitiva i no. El principal objectiu és el de respondre a la demanda creixent de coneixements sobre l'envelliment i les seves conseqüències econòmiques i socials. Projectes de recerca recents han tractat dels conductors sèniors a les autopistes, el cost de la dependència a l'envelliment i la síndrome de Down i l'envelliment. Altres àmbits d'estudi són el finançament de les residències, la política social i la gerontologia etc.

– Grup de Recerca en Sociologia (UB)

Grup de recerca que desenvolupa la seva activitat a partir de quatre grans línies de recerca: la primera, la sociologia de la salut i el benestar social, on s'investiguen aspectes referents a la medicina, la vellesa i la gerontologia tot debatent sobre la salut, la sexualitat i el gènere. La segona fa referència a la sociologia de les organitzacions i les professions. També es treballa sobre la delinqüència i el crim, la desviació i el control social. En tercer lloc, la ciència i la tecnologia, àmbit en què s'analitzen els impactes de la ciència i la tecnologia en la societat i en la formulació de polítiques, i també aspectes de dependència i de modernització així com de postmodernisme. Finalment, el Grup desenvolupa també la seva recerca en l'àmbit de les tècniques d'investigació social, on s'investiguen tècniques quantitatives i qualitatives, així com amb mètodes antropològics i tècniques d'imatge fixa i audiovisual. Una aplicació específica incideix en l'àmbit del consum, l'oci i el consum cultural. Grup reconegut com a grup d'investigació de qualitat de la Generalitat de Catalunya.

– Tecnologia, Treball i Consum Sociocultural (UB)

Aquest grup desenvolupa les línies de recerca següents: mètodes i tècniques d'investigació social, sociologia de la cultura, sociologia del consum, sociologia de les arts, sociologia de l'empresa i les organitzacions, sociologia de la tecnologia, sociologia del treball, estructura social i comunicació i psicologia de grups.

– Estructura Social, el Treball i les Desigualtats Socials (UB)

Aquest grup desenvolupa les línies d'investigació següents: sociologia del treball i de l'empresa, sociologia rural i del desenvolupament, estructura social: desigualtats socials, minories ètniques i metodologia i tècniques d'investigació social.

– Centre d'Investigació sobre el Canvi Social i la Democràcia (UB)

Grup de recerca que desenvolupa la seva activitat en les línies de recerca següents: canvi i desenvolupament social, estructura social, l'acció col·lectiva i els moviments socials, la sociologia del treball, la sociologia de la comunicació i la ciutadania i la democràcia.

– Grup de Sociologia de la Ciutadania i la Democràcia (UB)

Grup de recerca que pertany al grup GREECS. El Grup té com a objectiu estudiar, des de diferents vessants, la dinàmica ciutadana, tant des del cantó de la responsabilitat política, és a dir, del grau de sensibilitat dels governs en relació amb les demandes ciutadanes, com des del de l'organització i desenvolupament de les noves vies de participació de la societat civil. Per la seva banda, són àmbits també d'estudi, en un pla més específic, la sociologia política de la participació ciutadana: civisme i ciutadania, la política social i ciutadania i la sociologia urbana.

- Sociologia de la Cultura i de les Arts (UB)

Aquest grup de recerca desenvolupa la seva activitat en la recerca i la docència. En el primer àmbit, desenvolupa investigacions sociològiques en l'àmbit de les arts i la cultura, així com en l'aprofundiment teòric en l'anàlisi de les dinàmiques artístiques i culturals. Actualment la principal línia de recerca se centra en la dinàmica cultural urbana. En l'àmbit de la docència organitza un postgrau sobre sociologia de la cultura.

4.2.3. Les institucions privades

L'àmbit de la recerca privada en sociologia es nodreix d'una gran quantitat d'institucions, tot i que són poques les que tenen un caràcter exclusivament o marcadament sociològic. Com succeïa amb les institucions universitàries, en l'àmbit de les institucions privades trobem com a norma general un caràcter marcadament pluridisciplinari de les entitats. En conjunt, totes ofereixen una panoràmica temàtica força diversa.

A continuació es presenten les principals institucions considerades.

- a) *Àrea de coneixement principal: sociologia*²⁹
- Associació Catalana de Sociologia
  - Col·legi Oficial de Llicenciats i Doctors en Ciències Polítiques i Sociologia de Catalunya.
  - Fundació Jaume Bofill
  - Institut d'Estudis Socials Avançats
- b) *Àrea de coneixement principal: pluridisciplinària o diferent de la sociologia*³⁰
- Àrea de Projectes Socials de l'Institut de Formació de la Fundació Pere Tarrés
  - Centre d'Informació i Documentació Internacionals a Barcelona (CIDOB)
  - Centre d'Estudis de Temes Contemporanis
  - Centre d'Estudis i Planificació (CEP)
  - Fundació CIREM
  - Fundació La Caixa
  - Fundació Espinal
  - Gabinet d'Estudis Socials
  - Institució Catalana de Recerca i Estudis Avançats (ICREA)
  - Institut Català de la Mediterrània d'Estudis i Cooperació
  - Institut d'Estudis Socials Avançats
  - Institut de la Infància i el Món Urbà
  - Intermón-Oxfam
  - Migraestudium

29. S'han considerat també institucions que comparteixen l'àrea amb la ciència política.

30. Font: DURSI i IEC.

Aquestes institucions mantenen una relació desigual amb l'àmbit universitari. Algunes han consolidat estretes xarxes de col·laboració entre els equips de recerca de la institució i de les universitats. La majoria d'aquestes institucions doten de recursos la investigació sociològica a través del finançament de projectes de recerca, de concursos, d'ajuts a investigadors, així com dels espais per a publicar els resultats de la recerca. Igualment, més d'un té centre de documentació pròpia i programes de formació específica.

4.3. La recerca

4.3.1. Presentació

En aquest apartat s'analitza exclusivament la recerca sociològica a Catalunya en el període 1996-2002.³¹ En aquest punt es pretén dibuixar un primer mapa de la recerca que s'anirà perfilant en apartats posteriors. Concretament, en l'apartat que ens ocupa s'ha analitzat, en primer lloc, la quantitat de projectes de recerca segons els seu caràcter competitiu o no; en segon lloc, els projectes de recerca segons els tipus de finançament, per tal d'acabar destriant les principals entitats finançadores de la recerca sociològica a Catalunya, i, finalment, els principals temes i les principals línies de recerca i les institucions que majoritàriament els financen.³²

4.3.2. Els projectes de recerca i el tipus de finançament

La recerca en sociologia a Catalunya en el període 1996-2002 presenta dades força positives quant a intensitat i a varietat si s'atén als projectes de recerca realitzats des de les universitats catalanes (taula 27). En aquest període de temps, els investigadors catalans han estat fent recerca en un total de dos-cents vuit projectes, dels quals cent vuitanta-vuit han estat de nova

31. L'àmbit d'estudi s'ha centrat exclusivament en l'àmbit universitari i s'ha nodrit de les fonts proporcionades per les memòries de recerca de les universitats, departaments i grups i centres de recerca, així com dels currículums individuals dels investigadors i de la informació directa de membres dels diferents departaments quan s'ha fet necessari.

32. La qüestió del finançament, tot i ésser un indicatiu cabdal per a avaluar els recursos amb què ha comptat la recerca sociològica a Catalunya, és un dels aspectes menys tractats en aquest informe. Aquest fet s'explica per la dificultat d'obtenir dades exhaustives i coherents per a cadascun dels àmbits tractats. En aquest punt, les dades són, quan no inexistentes, incoherents, incompletes i fragmentades. Així, l'única qüestió que s'ha pogut analitzar en aquest àmbit és la de les institucions finançadores, però en cap cas les xifres d'aquest finançament. Tot i això, a qui li interessi, pot consultar les dades de finançament de recerca en ciències socials (no per disciplines concretes) de la Generalitat de Catalunya (disponibles a <<http://www.gencat.net>>) elaborades pel DURSI. També està disponible a la base de dades de recerca que elabora la UB un conjunt d'informació força detallada sobre el finançament de diverses activitats de recerca a l'adreça: <<http://webgrec.ub.edu/>>.

concessió en el període analitzat.³³ L'evolució per anys ens mostra una dinàmica força constant, amb l'excepció de l'any 1998, on els projectes de nova concessió representen gairebé el doble que en la resta dels anys. En resum, a Catalunya s'han concedit una mitjana de vint-i-set projectes anuals en l'àrea de sociologia a l'àmbit universitari. En conjunt, els projectes han tractat sobre temàtiques força diverses i han tingut un finançament de natura igualment diferenciada.

TAULA 27
Evolució anual del nombre de projectes de recerca a Catalunya (1996-2002)

	Xifres absolutes (abs.)	Percentatge
1996	25	13,3
1997	21	11,2
1998	43	22,9
1999	25	13,3
2000	27	14,4
2001	27	14,4
2002	20	10,6
<i>Total</i>	188	100,0
<i>Mitjana</i>	27	

Font: elaboració pròpia a partir de la UB, la UAB, la UPF, i la UdL.

La majoria d'aquests projectes (cent quaranta-dos) són de caràcter competitiu i finançats per institucions públiques. Aquests projectes representen el 68 % del total. Ara bé, cal destacar també el nombre de projectes de caire no competitiu obtinguts en aquest període. Aquesta ha estat una via de concessions de recerques força habitual, però irregular quant a freqüència al llarg dels anys. En conjunt, s'han concedit un total de seixanta-sis nous projectes de recerca d'aquest tipus que representen el 32 % del total. D'aquests, la majoria han estat im-

33. En el període que abraça els anys entre el 1996 i el 2002 s'han concedit un total de cent vuitanta-vuit nous projectes de recerca. Els vint que manquen per arribar a la xifra total de dos-cents vuit són projectes que havien estat concedits amb anterioritat a l'any 1996, però vigents encara a l'inici del període objecte d'aquest report. Precisament per la seva vigència s'ha considerat oportú incorporar-los a l'anàlisi. Els projectes considerats en aquesta xifra global són tots aquells que s'han obtingut tant en l'àrea estrictament de sociologia (i, per tant, amb investigadors principals d'aquesta àrea), com en altres àrees i que han comptat amb investigadors catalans de l'àrea de sociologia que provenen dels centres i dels departaments presentats. Aquests segons representen una petita part del conjunt.

pulsats per institucions públiques (60 %), i han estat els ajuntaments la principal institució. Les institucions privades, però, també han aportat recursos i encàrrecs a l'àmbit de la recerca en sociologia: els projectes corresponents a aquest àmbit representen el 40 % del total de projectes no competitiu (taula 28).

Quines són les principals institucions que financen la recerca sociològica de l'àmbit universitari català? Majoritàriament són públiques i especialment europees i del Govern de l'Estat espanyol. A la taula 29 es pot veure el nombre total de projectes de nova concessió finançats per les diferents institucions. Les dades es presenten de manera agrupada.

Com es deia, la major part del finançament de la recerca sociològica a l'àmbit universitari català prové d'institucions públiques, les quals han finançat un total de cent vuitanta-dos projectes en el període estudiat, que representen el 87,5 % del total. Les institucions privades han finançat un total de vint-i-sis projectes, que representen el 12,5 % del total de projectes de recerca realitzats a Catalunya en l'àmbit de la sociologia.

Pel que fa a les institucions públiques, la major font de finançament quant a quantitat de projectes concedits prové, amb diferència, de la UE. Globalment, un total de vuitanta-un projectes, que representen gairebé el 39 % del total de projectes de recerca, han estat finançats des de diverses entitats de la UE com l'Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura (UNESCO), la Comissió europea, l'European Foundation for the Improvement of Life Working Conditions (EUROFOUND), l'European Center for the Development of Vocational Training (CEDEFOP), així com a partir de diversos programes com ara el Sòcrates o el Leonardo da Vinci.

La segona font de finançament públic quant a quantitat de projectes finançats ha vingut del Govern de l'Estat espanyol, que ha donat finançament a un total de quaranta-nou projectes de recerca que representen el 23,6 % del total de projectes finançats. Els fons han estat donats per part de diversos ministeris, principalment del MECE i de l'MCT. Així mateix, el Ministeri de Sanitat i Consum i el Ministeri de Treball i Assumptes Socials han contribuït també a nodrir de recursos la recerca sociològica catalana. Finalment, l'Institut Català de la Dona ha estat també font de finançament de diversos projectes.

La resta d'ens públics han contribuït de manera més minsal al finançament dels projectes de recerca: en total han finançat el 25 % dels projectes de recerca concedits. Els que ho han fet en major mesura dins aquest grup han estat els ens locals o, el que és el mateix, els ajuntaments, que han contribuït al finançament del 8,2 % del total de projectes. La majoria d'aquests ajuntaments són catalans i estan distribuïts per diferents comarques de la geografia catalana: Rubí, Sabadell, Barcelona, Lleida, Balaguer o Reus en són alguns. Així mateix, el finançament també ha

TAULA 28
Evolució del nombre de projectes segons el caràcter competitiu i no competitiu (1996-2002)

	1996		1996		1997		1998		1999		2000		2001		2002		Total	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Competitiu	13	65	21	84	13	61,9	31	72,1	17	68	13	48,1	21	77,8	13	65	142	68,3
Institucions públiques	13	65	21	84	13	61,9	31	72,1	17	68	13	48,1	21	77,8	13	65	142	68,3
Institucions privades	0	0	0	0	0	0,0	0	0,0	0	0	0	0,0	0	0,0	0	0	0	0,0
No competitiu	7	35	4	16	8	38,1	12	27,9	8	32	14	51,9	6	22,2	7	35	66	31,7
Institucions públiques	5	25	1	4	5	23,8	5	11,6	4	16	10	37,0	4	14,8	6	30	40	19,2
Institucions privades	2	10	3	12	3	14,3	7	16,3	4	16	4	14,8	2	7,4	1	5	26	12,5
Total	20	100	25	100	21	100,0	43	100,0	25	100	27	100,0	27	100,0	20	100	208	100,0

Font: elaboració pròpia a partir de la UB, la UAB, la UPF, i la UdL.

TAULA 29
Nombre total de projectes i percentatges segons el tipus d'institucions finançadores (1996-2002)*

Públics	182	87,5
Unió Europea	81	38,9
Govern central	49	23,6
Govern autonòmic	10	4,8
Ens supramunicipals	12	5,8
Ens locals	17	8,2
Altres públics	14	6,7
Privats	26	12,5
Total	208	100,0

* Inclou també els vigents el 1996, però concedits en anys anteriors.
Font: elaboració pròpia a partir de la UB, la UAB, la UPF, i la UdL.

vingut de part d'ajuntaments de la resta de l'Estat espanyol, com ara Santa Cruz de Tenerife o Marbella. Els ens públics supramunicipals han finançat el 5,8 % dels projectes i corresponen a diputacions (exclusivament la de Barcelona) i consells comarcals. El Govern autonòmic ha estat el que ha finançat en menor mesura la recerca sociològica, ho ha fet en un 4,8 % dels projectes. Finalment, altres ens públics, especialment les universitats, han finançat el 6,7 % dels projectes concedits.

En un altre ordre de coses, les entitats privades han representat, com s'ha vist, una font de finançament més petita, però prou significativa per a ésser considerada. El 12,5 % dels projectes han estat finançats per entitats de caràcter, temàtica, ubi-

cació i abast geogràfic força diferent. La Fundació Jaume Bofill i l'Institut de la Infància i el Món Urbà han estat les institucions que han finançat un major nombre de projectes. Ara bé, també trobem altres entitats com ara caixes d'estalvis, fundacions, col·legis oficials i instituts de recerca tant de l'àmbit català com espanyol i internacional.

4.3.3. Els temes i les línies de recerca

Les dades sobre finançament i entitats finançadores ens donen una primera idea de quin és el mapa de la recerca en sociologia a Catalunya i permeten intuir algunes idees sobre la temàtica de la recerca. El dubte ara és saber què és el que preocupa els investigadors catalans, quin és el principal objecte de la recerca en sociologia a Catalunya. Per a acabar de definir aquest mapa de la recerca a partir dels projectes es fa necessari saber quines són les grans línies de recerca d'aquests darrers anys, és a dir, quins han estat els temes de la recerca sociològica universitària a Catalunya en el període 1996-2002.

Una primera valoració global de la temàtica analitzada en els diversos projectes ens porta a una conclusió relativament poc informativa i és que les temàtiques estudiades en aquests anys des de la recerca han estat nombroses i variades. En una anàlisi més acurada es pot apreciar com aquestes recerques han consolidat línies més concretes de manera força vinculada a l'especialització temàtica dels diversos grups, centres i instituts de recerca. Les diverses entitats de la recerca universitària esmentada han tingut capacitat i recursos per a realitzar la recerca força diferents i això ha acabat consolidant un mapa de línies i temes de recerca relativament acotable, on alguns sobresurten en freqüència per damunt d'altres. El que sembla força evident és que s'ha produït un cert increment de la diversificació de línies

de recerca respecte a dècades anteriors. D'altra banda, tant les institucions públiques amb una forta especialització temàtica com les institucions privades han acabat de reforçar i consolidar aquestes grans línies i ajuden a explicar els temes de la recerca sociològica a Catalunya.

Agrupar els projectes de recerca que han estat vigents aquests darrers anys en unes grans línies o temes de recerca es fa especialment difícil, d'una banda, per la gran quantitat de projectes i temàtiques tractades des d'enfocaments igualment diversos, i, d'altra banda, per la complexitat de l'objecte de l'estudi de la recerca. En la majoria dels casos les recerques incorporen més d'una temàtica que es combina en el projecte de manera global. Aquests casos fan especialment difícil que l'agrupació es basi en categories que tinguin un caràcter exclouent. Per tant, el que es presenta a continuació són els grans temes, les grans línies que poden ser combinades i agrupades de moltes maneres diferents. El que segueix és una de les propostes possibles.

Globalment, la recerca en sociologia entre el 1996 i el 2002 a Catalunya ha treballat entorn de deu grans línies temàtiques, tot i que presenten diverses intensitats quant a nombre de projectes:

- Desviació, control social i seguretat ciutadana. Les recerques entorn d'aquesta temàtica han estat especialment relacionades amb la policia local, però també amb la delinqüència i la seguretat ciutadana. Aquesta línia de recerca ha estat molt vinculada a finançament públic municipal, fet que li ha donat un caràcter força concret i pràctic. Tot i això, el Govern central també ha finançat projectes de caire més teòric.

- Gènere. Les recerques que han tingut per objecte la dona han posat l'èmfasi en diversos aspectes: la família, la immigració, el treball, la salut, la qualitat de vida, la discriminació i la professió, entre d'altres. La recerca entorn de la dona ha comptat amb una gran varietat d'institucions finançadores: la UE i l'Estat espanyol han estat les principals entitats, mentre que, en menor mesura però també de manera destacable, el Govern autonòmic, els consells comarcals i els ajuntaments han mostrat el seu interès per aquest tema.

- L'educació i la formació. Aquesta ha estat una de les temàtiques que ha tingut un major nombre de recerques finançades. Les perspectives d'anàlisi han estat moltes i molt variades i han posat l'accent especialment en qüestions com ara la relació i la correspondència amb el mercat laboral, l'educació d'adults, els projectes, mètodes i experiències d'aprenentatge, la integració, la participació, la igualtat i la desigualtat i les noves tecnologies. El finançament en aquest camp ha estat molt variat. La UE és la que ha concedit un major nombre de projectes seguida pel Govern autonòmic i el Govern central, tot i que de manera més minsa. Els ens locals també han tingut un paper important en aquesta línia de recerca i ha propiciat recerques de caire força aplicat.

- Família. La recerca entorn de la família ha anat molt vinculada a la figura de la dona, així com a les polítiques socials, d'igualtat i familiars relacionades amb l'Estat del benestar. Aquest àmbit no representa un dels que ha tingut un major nombre de recerques, però s'han fet força estudis de tipus comparatiu. El finançament en aquest àmbit ha tingut un caràcter més «subsidiari». Ha guanyat presència a mesura que les institucions finançadores eren més especialitzades. Així, la UE ha finançat pocs projectes de recerca vinculats amb la família; en canvi, l'Estat espanyol, la Generalitat de Catalunya, els consells comarcals i els ajuntaments han donat un ampli suport a aquestes recerques, així com també les institucions privades.

- Migracions. L'estudi de les migracions ha estat un altre dels temes més estudiats pels investigadors catalans. Aquesta línia de recerca ha posat èmfasi tant en la vessant més demogràfica com en la més sociològica, a partir de qüestions com ara la discriminació, l'ocupació, la dona, les desigualtats, l'exclusió i la integració social. El finançament d'aquesta línia de recerca ha vingut especialment de l'Estat espanyol i de la Generalitat de Catalunya, i, en menor mesura, de la UE.

- Grups socials, minories. L'estudi de les minories ha tingut també una important presència en la recerca sociològica. La majoria dels estudis s'han centrat en el col·lectiu gitano i l'han estudiat en relació amb aspectes diversos, com ara l'ocupació, la integració, la dona i l'educació. El finançament d'aquesta línia de recerca ha vingut principalment de la UE, el Govern central, la Diputació i els ajuntaments.

- Política pública, social i Estat del benestar. L'estudi de les polítiques públiques ha estat molt vinculat a l'estudi de la política social i a l'Estat del benestar. Aquesta línia de recerca ha tingut investigacions de tipus divers i de caràcter tant teòric com pràctic. Així, es troben recerques sobre el funcionament de l'Estat del benestar, la relació entre la política social i l'estructura social, la gent gran i l'exclusió. Les polítiques públiques versen en aquest cas sobre els aspectes de la ciutadania, la igualtat d'oportunitats, l'ocupació, la dona i la família. Les principals fonts de finançament en aquest àmbit han estat la UE, l'Estat espanyol, les diputacions, els ajuntaments i les universitats en l'àmbit públic i institucions privades.

- Salut. L'àmbit de la salut ha estat un altre dels que ha tingut un major nombre de recerques. Les aproximacions i les temàtiques han estat, novament, diverses, i han tractat qüestions com ara la qualitat de vida, les polítiques sanitàries, la igualtat i la desigualtat, les professions, les organitzacions sanitàries, el benestar, la malaltia i la salut, les percepcions i construccions socials i les metodologies d'anàlisi. Les fonts de finançament en aquest cas han estat bàsicament l'Estat central i entitats privades.

– Sociologia política, democràcia i Estat del benestar. La democràcia, la ciutadania, la societat civil, la governabilitat local, els moviments socials i l'acció col·lectiva han estat les temàtiques analitzades en major mesura en aquest àmbit. Així mateix, s'ha establert una línia de recerca entorn de l'anàlisi de les polítiques públiques vinculades al a la política social i a l'Estat del benestar. El finançament en aquest cas ha estat eminentment públic: la UE, el Govern central, les diputacions, els ajuntaments i les universitats han estat les principals finançadores. Tot i això, les entitats privades també han donat un cert suport a aquesta línia.

– Treball. La recerca entorn de l'àmbit del treball ha estat també de les que ha tingut un major nombre de recerques, així com una major varietat temàtica. Dins d'aquesta gran línia s'han analitzat qüestions teòriques, pràctiques i metodològiques. Així, les recerques han versat sobre la construcció social del treball, les relacions amb el sistema educatiu i la formació, les relacions amb diversos col·lectius (dones, joves, immigrants, minories), les polítiques d'ocupació, la inserció laboral, les noves formes d'ocupació, els canvis en el mercat laboral i com accedir-hi, els pactes d'ocupació, les relacions laborals, els sindicats i els drets socials en relació amb l'ocupació i el treball. Aquesta ha estat una de les temàtiques amb un caràcter més transversal. Per aquest motiu es poden trobar cada any recerques vinculades d'una manera o altra a l'àmbit del treball. Aquest fet també explica que totes les institucions, tant públiques com privades, hagin finançat (algunes amb més freqüència que d'altres) recerques vinculades a aquest àmbit.

La recerca sociològica a Catalunya no s'acaba pas en aquest decàleg de línies. En el període comprés entre el 1996 i el 2002 hi ha hagut una gran varietat de temàtiques no incloses en aquest resum, però que també s'han repetit amb una certa freqüència. Algunes són l'estructura socioeconòmica de les societats, els joves, la sociolingüística, la metodologia i les tècniques de recerca, la desigualtat, l'exclusió i la pobresa, el mediambient, la gent gran, l'evolució sociocultural, l'art, la infantesa, el nacionalisme i les organitzacions. Tot plegat consolida un panorama força ampli i variat que, en general, es presenta molt vinculat a les institucions de la recerca i a les entitats finançadores.

4.4. Els resultats i la difusió de la recerca

4.4.1. Presentació

Entrem ja en el darrer apartat d'aquest report, dedicat als resultats i la difusió de la recerca. Els indicadors i les dades que es presenten i s'analitzen en aquest apartat permeten delimitar i

completar el mapa de la recerca esbossat en l'apartat anterior i ofereixen noves dades del que ja havíem vist. Al mateix temps permet començar a emetre conclusions de caire més general, ja que és en aquest punt que, en combinació amb els dos anteriors, es fan evidents les principals sinèrgies de la recerca sociològica a Catalunya.

Allò que s'analitza en l'apartat dels resultats i la difusió de la recerca és, en primer lloc, les publicacions. En aquest punt s'analitza quins són els espais editorials catalans en l'àmbit de la sociologia i les publicacions dels investigadors catalans en aquesta àrea. L'anàlisi es fa a partir de la freqüència de publicacions i de la seva agrupació temàtica en les principals línies de treball. En segon lloc, es presenten les tesis doctorals llegides a les universitats catalanes, segons l'idioma i la temàtica. I, en tercer lloc, es presenta l'apartat de la difusió institucional de la recerca on es fa un breu resum dels principals esdeveniments en aquest àmbit.

4.4.2. Les publicacions

4.4.2.1. LES PUBLICACIONS DE SOCIOLOGIA A CATALUNYA

Les publicacions són un dels principals resultats de la recerca que permeten una millor i major difusió dels resultats, tant si són conseqüència de recerques finançades, com les que s'han analitzat en l'apartat anterior, com projectes dels grups o dels mateixos investigadors. En aquest aspecte, tan important és la difusió que els investigadors fan de la seva recerca com les possibilitats i els espais que tenen per fer-la.

A Catalunya, trobem diversos «espais» editorials especialitzats en sociologia que donen sortida a publicacions de l'àrea. Pel que fa als llibres, trobem a Catalunya una editorial, Ariel, que edita una col·lecció específica de sociologia. En l'àmbit de les revistes trobem tres «espais» consolidats en l'àmbit específic de la sociologia que han contribuït notablement a la publicació i difusió de la recerca a Catalunya. D'una banda, la revista *Papers. Revista de Sociologia* del Departament de Sociologia de la UAB; d'altra banda, la *Revista Catalana de Sociologia*, de l'Associació Catalana de Sociologia, societat filial de l'IEC; finalment, la revista *Àmbits de Política i Societat*, del Col·legi de Llicenciats i Doctors en Ciències Polítiques i Sociologia de Catalunya. Les tres constitueixen espais on tenen cabuda articles sociològics de diversa temàtica combinats amb monogràfics sobre qüestions concretes, que van donant compte del pols de la recerca sociològica a Catalunya. Mentre que l'existència d'aquestes revistes i l'activitat editorial que tenen permet un balanç força positiu de les oportunitats de divulgació de la recerca sociològica a Catalunya, el balanç es torna més negatiu quan s'atén a la classificació que d'aquestes revistes fa la *Proposta d'un sistema d'avalua-*

ció de la recerca a humanitats i ciències socials del CONACIT.³⁴ En els tres casos s'obté la categoria més baixa, concretada en la lletra D.

A banda d'aquestes revistes, trobem una gran varietat d'«espais» editorials catalans que donen sortida també a la recerca sociològica, però aquesta vegada enmig d'un entorn no específicament sociològic. La majoria de les revistes estan vinculades als centres i instituts de recerca públics i privats exposats més amunt. A tall d'exemple trobem la revista *Papers* de l'Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona, les diverses col·leccions de la Fundació Jaume Bofill i de l'ICPS, els *Quaderns de la Mediterrània* de l'Institut Català de la Mediterrània d'Estudis i Cooperació, i la *Revista CIDOB d'Afers Internacionals* del CIDOB. D'altres són espais vinculats a altres institucions que fan divulgació de la recerca social. En aquest cas trobem la revista *Barcelona Societat* de l'Ajuntament de Barcelona, la revista *Amics* de la Federació Catalana de Voluntariat Social, la revista *Benest@ar* de la Generalitat de Catalunya o la revista *A l'Abast* de l'Institut de Formació de la Fundació Pere Tarrés.

La producció científica sociològica a Catalunya ha estat durant aquests anys nombrosa i variada quant a temàtica, objecte d'estudi, perspectiva, metodologia i lloc d'edició. L'anàlisi d'aquesta producció és essencial per a delimitar i concretar encara més el mapa de la recerca sociològica a Catalunya que s'ha anat esbossant en les pàgines anteriors. I ho és tant des del punt de vista de la quantitat com de la temàtica. I és que l'anàlisi de les publicacions ens permet introduir una variable nova que no s'havia pogut incloure en els apartats anteriors: es tracta de la difusió de la recerca. Determinar què es publica, a on i quin abast té és una qüestió cabdal per a determinar l'estat de la recerca.

Ara bé, aquesta és una de les qüestions on es fa especialment evident una de les principals mancances de la sociologia i que és, com s'ha dit, la sistematització de la informació vinculada a la mateixa disciplina. Saber què és el que es publica a Catalunya i des de Catalunya en l'àmbit de la sociologia és una tasca gens senzilla, especialment la segona, que té un problema real d'identificació de fonts sistemàtiques, coherents i exhaustives. La complexitat de la disciplina, la gran quantitat de subàrees temàtiques que inclou, la varietat en les formes de recerca i la gran quantitat d'institucions que treballen en la matèria, així com el solapament o la mixtura amb altres disciplines, fan que l'escenari editorial possible sigui gairebé inabastable en la seva totalitat. Per aquest motiu s'ha cregut convenient, en aquest cas, fugir del criteri de l'exhaustivitat en benefici d'un criteri de re-

presentativitat i veracitat de les fonts.³⁵ Recordem que aquest report és, per la mateixa idiosincràsia de la disciplina, un punt de partença més que un punt d'arribada. Per a respondre a la pregunta «què es publica a Catalunya i des de Catalunya en l'àmbit de la sociologia» s'ha fet una tria d'aquelles fonts que poden tenir, pensem, un caràcter més representatiu i que donen una millor idea de les tendències en sociologia.

4.4.2.1.1. Les xifres

Entre el 1996 i el 2002, els investigadors de l'àmbit universitari català van publicar un total de dos-cents seixanta-nou llibres³⁶ amb una mitjana de trenta-vuit llibres per any, i tres-cents dos capítols de llibres amb una mitjana de quaranta-tres capítols per any (taula 30).

Pel que fa a les publicacions en revistes, en el període analitzat els investigadors catalans van publicar un total de quatre-cents cinquanta articles a cent noranta-sis revistes diferents, xifra que representa seixanta-quatre articles anuals de mitjana. L'evolució per anys no mostra dades especialment significatives per si soles, ja que la tendència és a l'oscil·lació i només ens dóna idea dels anys relativament més i menys productius. L'any que va registrar el valor màxim de publicacions va ser el 2001 amb un total de vuitanta-quatre, i el que menys va ser el 1997, amb un total de quaranta-nou.

Com ja s'ha dit més amunt, l'anàlisi de les publicacions permet introduir la variable de la difusió de la recerca en l'anàlisi. Hi ha moltes maneres d'avaluar la difusió; una, potser la més evident, que mesura potencialment aquesta difusió, és el lloc d'edició de les revistes on els investigadors han publicat. Aquesta és una mesura de l'abast geogràfic de les publicacions.

Com es pot observar a la taula 31 el nombre de publicacions va disminuint a mesura que ens allunyem de Catalunya. La meitat dels articles publicats (50,2 %) pels investigadors catalans han estat a revistes editades a Catalunya, mentre que gairebé un terç (31,3 %) ho han estat a revistes de la resta de l'Estat espanyol. Les publicacions a l'estranger representen un percentatge molt menor: sols un 18,4 % dels articles s'han publicat a revistes internacionals, i són les revistes europees les que presenten un major percentatge d'articles d'investigadors catalans (13,3 %).

35. Les xifres de les publicacions s'han calculat a partir d'un minuciós treball de camp. Concretament allò que s'ha tingut en compte és el resultat del buidat dels sumaris de les principals revistes en l'àmbit de la sociologia (vegeu les revistes citades a la taula 33), les memòries de recerca de les universitats, els currículums dels grups de recerca i dels mateixos investigadors i els informes concrets que ens han remès els investigadors del que no teníem prou informació.

36. S'inclou en aquest apartat tot allò que els investigadors han definit com a llibres en els seus currículums individuals i de recerca; això implica comptar llibres de divulgació científica, informes publicats i manuals.

34. Publicació electrònica disponible a <<http://www.gencat.es>>.

TAULA 30
Total de publicacions de l'àrea de sociologia d'investigadors catalans (1996-2002)

	1996		1997		1998		1999		2000		2001		2002		Total		Mitjana
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	
Llibres	39	45,3	39	51,3	41	39,8	38	51,4	56	48,7	36	56	20	56	269	47,1	38,4
Capítols	47	54,7	37	48,7	62	60,2	36	48,6	59	51,3	28	59	33	59	302	52,9	43,1
Total	86	100,0	76	100,0	103	100,0	74	100,0	115	100,0	64	115	53	115	571	100,0	

Font: elaboració pròpia a partir de sumaris de revistes, UAB, UB, UdL i UPF.

TAULA 31
Nombre d'articles publicats segons el lloc d'edició de la revista (1996-2002)

	1996		1997		1998		1999		2000		2001		2002		Total	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Catalunya	39	62,9	24	49,0	37	52,1	19	36,5	40	51,3	46	54,8	21	38,9	226	50,2
Espanya	13	21,0	17	34,7	26	36,6	24	46,2	22	28,2	18	21,4	21	38,9	141	31,3
Europa	9	14,5	7	14,3	3	4,2	7	13,5	9	11,5	15	17,9	10	18,5	60	13,3
Resta món	1	1,6	1	2,0	5	7,0	2	3,8	7	9,0	5	6,0	2	3,7	23	5,1
Total	62	100,0	49	100,0	71	100,0	52	100,0	78	100,0	84	100,0	54	100,0	450	100,0

Font: elaboració pròpia a partir de sumaris de revistes, UAB, UB, UdL, UPF i Sociofile.

A quines revistes publiquen els investigadors catalans? Doncs a moltes i de caire molt divers, algunes especialitzades en l'àmbit de la sociologia i d'altres especialitzades en les temàtiques concretes dels articles publicats. Entorn d'un terç del total dels articles publicats pels investigadors universitaris de Catalunya entre el 1996 i el 2002 han estat a revistes especialitzades i diferents de l'àmbit sociològic. De les principals revistes de l'àrea de sociologia, les que més quantitat d'articles han publicat són les de l'àmbit català, a aquelles sorgides d'institucions universitàries o no de Catalunya (taula 32). Concretament, la revista *Papers. Revista de Sociologia* i la *Revista Catalana de Sociologia* són les que han donat una major sortida als articles dels investigadors catalans: un 15,8 % i un 11,3 % dels articles publicats ho han fet en aquestes dues revistes, respectivament. En menor mesura trobem articles a la *Revista Española de Investigaciones Sociológicas* i a la *Revista Internacional de Sociología*. La presència d'articles d'investigadors catalans és força més minsa i representen respectivament el 4 % i el 2,9 % del total d'articles publicats. Encara molt menor és la presència d'articles a revistes internacionals: a la *British Journal of Sociology*, la *International Review of Sociology* i la *International Sociology* han

publicat un 1,1 % del total d'articles escrits pels investigadors universitaris de Catalunya.

Si atenem als criteris d'avaluació establerts pel CONACIT, obtenim una primera dada sobre l'estatus de la recerca sociològica a Catalunya a partir d'indicadors externs. En aquest sentit, el resultat no és gaire optimista: la quantitat d'articles publicats és menor a mesura que les revistes tenen un major reconeixement. De fet, destaca l'absència d'articles d'investigadors catalans a les poques revistes que ostenten la categoria més elevada (A) i la poca presència a les revistes amb una posició intermitja (B i C). Per tant, la gran majoria dels articles en aquest àmbit es publica en revistes que tenen un reconeixement menor i que estan categoritzades amb la lletra D.³⁷

Si les revistes especialitzades en sociologia han publicat prop d'un terç del total d'articles, els altres dos terços s'han publicat en revistes de temàtica diversa. La majoria d'aquestes re-

37. Les categories assignades a les revistes esmentades són les següents: amb la categoria B, *British Journal of Sociology* i *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*; amb la C, *International Sociology*; amb la D, *Papers. Revista de Sociologia*, *Revista Catalana de Sociologia*, *Revista Internacional de Sociología*, i *International Review of Sociology*.

TAULA 32
 Articles publicats segons les revistes (1996-2002)

	1996		1997		1998		1999		2000		2001		2002		Total	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
<i>Àmbits de Polítiques i Sociologia</i>	2	3,2	2	4,1	3	4,2	2	3,8	3	3,8	2	2,4	0	0,0	14	3,1
<i>Papers. Revista de Sociologia (UAB)</i>	18	29,0	6	12,2	16	22,5	11	21,2	8	10,3	4	4,8	8	14,8	71	15,8
<i>Revista Catalana de Sociologia</i>	4	6,5	2	4,1	6	8,5	4	7,7	15	19,2	15	17,9	5	9,3	51	11,3
<i>Revista Española de Investigaciones Sociológicas</i>	5	8,1	2	4,1	1	1,4	3	5,8	4	5,1	3	3,6	0	0,0	18	4,0
<i>Revista Internacional de Sociología</i>	0	0,0	2	4,1	3	4,2	3	5,8	2	2,6	3	3,6	0	0,0	13	2,9
<i>British Journal of Sociology</i>	1	1,6	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	0,2
<i>International Review of Sociology</i>	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	1,2	0	0,0	1	0,2
<i>International Sociology</i>	1	1,6	0	0,0	1	1,4	1	1,9	0	0,0	0	0,0	0	0,0	3	0,7
Altres catalanes	15	24,2	14	28,6	12	16,9	2	3,8	14	17,9	25	29,8	8	14,8	90	20,0
Altres espanyoles	8	12,9	13	26,5	22	31,0	18	34,6	16	20,5	12	14,3	21	38,9	110	24,4
Altres europees	8	12,9	7	14,3	3	4,2	7	13,5	9	11,5	14	16,7	10	18,5	58	12,9
Altres internacionals	0	0,0	1	2,0	4	5,6	1	1,9	7	9,0	5	6,0	2	3,7	20	4,4
Total	62	100,0	49	100,0	71	100,0	52	100,0	78	100,0	84	100,0	54	100,0	450	100,0

Font: elaboració pròpia a partir de sumaris de revistes, UAB, UB, UdL, UPF i Sociofile.

vistes estan especialitzades en àrees de coneixement i línies de recerca que es corresponen amb força exactitud amb les grans línies que es deriven de la recerca i que s'han explicat en pàgines anteriors.

Pel que fa a la llengua en què es publiquen els articles, aquesta ve molt determinada, lògicament pel lloc de publicació (taula 33). Aquest fet ens explica que la major part de la producció científica en sociologia que es publica des de Catalunya sigui en espanyol i en català: vuit de cada deu articles han estat publicats en alguna d'aquestes dues llengües. D'entre aquestes, la llengua que més han utilitzat els investigadors per a publicar els seus articles ha estat l'espanyol. Amb aquesta llengua s'han publicat la meitat dels articles del període. El català ha estat el segon idioma més utilitzat en els articles: tres de cada deu s'han publicat en aquesta llengua. L'anglès és la tercera llengua utilitzada i representa l'11,7 %. Altres llengües com el francès, l'alemany o l'italià també s'han utilitzat en una petita part dels articles publicats (5,5 %).

4.4.2.2. LES GRANS LÍNIES TEMÀTIQUES

Per a acabar de definir exactament el panorama de les publicacions en revistes a Catalunya en l'àmbit de la sociologia es fa ne-

cessari conèixer un aspecte més. Es tracta de la temàtica, de les grans línies d'anàlisi d'aquestes publicacions. Ja hem vist quines són les grans línies pel que fa als projectes de recerca. En aquest context, cal suposar que els articles no deuen distar gaire d'aquesta tendència.

Pel que fa a la temàtica dels articles publicats, en general segueix amb força fidelitat la lògica de les grans línies generals de recerca establerta en els projectes de recerca, fet, d'altra banda, força lògic. Tot i això, hi ha una certa variació respecte a aquestes grans línies i es refereix sobretot al pes relatiu que obtenen altres temàtiques de recerca no incloses en aquell decàleg. De manera similar al que succeïa en el cas dels projectes de recerca, els articles no tenen una única temàtica, sinó que combinen aspectes analíticament diferenciats i que fan impossible l'establiment de categories excloents, de manera que les converteixen en molts casos en complementàries. *Grosso modo*, les grans línies temàtiques són les següents (en parèntesi, els aspectes en què es concreten):

— Estructura de les societats i canvi social (el canvi social, el canvi en les estructures de la societat, estructura social i econòmica, descripció de casos, sociografia, anàlisi de la desigualtat, polarització, grups socials, classes socials, poder).

TAULA 33
Articles publicats segons l'idioma de publicació (1996-2002)

	1996		1997		1998		1999		2000		2001		2002		Total	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Català	27	40,9	14	28,6	23	32,4	10	19,2	28	35,9	35	41,7	11	20,4	148	32,6
Espanyol	28	42,4	28	57,1	41	57,7	32	61,5	36	46,2	30	35,7	33	61,1	228	50,2
Anglès	9	13,6	2	4,4	5	7,0	8	15,4	8	10,3	16	19,0	5	9,3	53	11,7
Francès	1	1,5	2	4,4	1	1,4	1	1,9	2	2,6	1	1,2	4	7,4	12	2,6
Alemany	0	0,0	2	4,4	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	1,2	1	1,9	4	0,9
Italià	1	1,5	1	2,0	0	0,0	1	1,9	3	3,8	0	0,0	0	0,0	6	1,3
Altres	0	0,0	0	0,0	1	1,4	0	0,0	1	1,3	1	1,2	0	0,0	3	0,7
Total	66	100,0	49	100,0	71	100,0	52	100,0	78	100,0	84	100,0	54	100,0	454	100,0

Font: elaboració pròpia a partir de sumaris de revistes, UAB, UB, UdL, UPF i Sociofile.

– Control social, desviació, seguretat (policia, organitzacions, delinqüència, seguretat i victimització).

– Art i cultura (l'art i la cultura com a objecte de la sociologia, diferents camps de l'expressió artística, el sector cultural, les professions).

– Anàlisi específica sobre col·lectius diversos (dones, joves, gent gran, minories, vinculats a la desigualtat, el benestar, els hàbits, la integració, els serveis, l'exclusió, l'ocupació i la formació).

– Educació i formació (educació i mercat de treball, exclusió, desigualtat, experiències educatives, canvi educatiu, teoria de l'educació, metodologies).

– Salut (salut, malalties, qualitat de vida, sistema sanitari, professions, sistema d'assistència, cura, benestar, salut i col·lectius socials).

– Treball i estructura econòmica, organitzacions (mercat laboral, correspondència amb el sistema educatiu, empreses i organitzacions, ocupació, relacions laborals, sindicalisme).

– Sociologia política i estructura política (democràcia, ciutadania, drets socials, moviments socials, acció col·lectiva, renda bàsica).

– Migracions (col·lectius, adaptació, integració, multicultu-ralitat, exclusió, formació, desigualtat).

A banda d'aquestes grans línies temàtiques que es corresponen amb força fidelitat amb les línies derivades dels projectes de recerca, es detecta una important presència d'articles que tracten sobre aspectes de la disciplina, com ara la teoria sociològica, la metodologia i l'estat mateix de la disciplina que no troben una correspondència amb projectes de recerca finançats.

– Teoria sociològica (paradigmes, teories, autors clàssics i contemporanis, conceptes teòrics).

– Metodologia, tècniques i mesures (metodologies qualitatives, quantitatives, tècniques de recerca i mesures de conceptes teòrics).

– La disciplina de la sociologia (estatus científic, característiques definidores, enfocaments, objectes d'estudi, recerca i institucionalització universitària).

De la mateixa manera com succeïa amb els projectes de recerca, aquests no són els únics grans temes, evidentment, n'hi ha d'altres, però sí que representen una radiografia dels que es repeteixen amb una major intensitat.

4.4.3. Les tesis doctorals

Les tesis doctorals llegides representen un bon indicador complementari de l'activitat de recerca en una determinada disciplina i, sobretot, en les diferents universitats. Entre el 1996 i el 2002 a les universitats que tenien doctorats de sociologia es van llegir un total de cinquanta-tres tesis doctorals a l'àrea de sociologia, trenta-una a la UAB i vint-i-dues a la UB. Del total de tesis llegides, una mica més de la meitat (54,7 %) es va fer en espanyol, mentre que el 45,3 % es va elaborar en català (taula 34).

Les temàtiques principals de les tesis doctorals van ser força diverses, però, en general, una elevada proporció es correspon amb les grans línies de recerca establertes pels projectes de recerca finançats. Es pot apreciar en aquest punt una possible relació entre ambdós aspectes. Així, sis de cada deu tesis que es van llegir tractaven sobre les temàtiques de dona, formació, educació, treball, empresa, salut, migracions, minories, moviments socials o participació ciutadana. A banda d'aquestes temàtiques força coincidents amb les dels projectes de recerca, els autors de les tesis també van treballar qüestions com ara les

TAULA 34
Nombre de tesis doctorals lligades segons l'idioma (1996-2002)

	1996		1997		1998		1999		2000		2001		2002		Total	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Català	5	55,6	3	75	1	50	2	22,2	1	12,5	5	41,7	7	77,8	24	45,3
Espanyol	4	44,4	1	25	1	50	7	77,8	7	87,5	7	58,3	2	22,2	29	54,7
<i>Total</i>	9	100,0	4	100	2	100	9	100,0	8	100,0	12	100,0	9	100,0	53	100,0

Font: UAB i UB.

classes socials, la teoria sociològica, la religió, l'estructura social, el nacionalisme i la pobresa.

4.4.4. La difusió institucional

A banda de les publicacions, la comunitat científica articula una bona part de la difusió dels resultats de la recerca en congressos, seminaris i trobades que permeten l'exposició dels resultats de la recerca i la discussió d'aquests resultats. Els seminaris i congressos especialitzats representen un indicador a temps real, una fotografia del que s'està fent en recerca en una determinada àrea.

En el cas de la sociologia, a Catalunya s'han realitzat entre el 1996 i el 2002 tres congressos especialitzats. D'una banda, el III Congrés Català de Sociologia organitzat per l'Associació Catalana de Sociologia. Celebrat l'any 1999 a Lleida tenia com a temàtica central les desigualtats socials. D'altra banda, el I i II Congrés de Joves Sociòlegs i Sociòlogues de Catalunya celebrat el 2000 i el 2002 a la UB i a la UAB, respectivament. L'organització d'aquest congrés va recaure en joves sociòlegs vinculats de manera desigual a institucions catalanes que impulsen la recerca en sociologia. El Congrés es va establir com un espai de participació, intercanvi i debat de les experiències i la recerca dels joves sociòlegs de Catalunya.

A banda d'aquests congressos de caire més general, hi ha una gran quantitat d'institucions que realitzen seminaris i congressos orientats a temàtiques més concretes.

Aquestes institucions pertanyen tant a l'àmbit universitari com al no universitari.³⁸ Però aquests no són els únics actes de

difusió de les recerques que s'han portat a terme en aquest període. Les presentacions de diverses recerques portades a terme des de l'àmbit universitari, però especialment no universitari, les presentacions de llibres, sopars col·loqui, així com conferències i xerrades per part de pensadors i investigadors de l'àmbit de la sociologia catalana, espanyola i internacional acaben de definir un escenari força actiu de difusió, intercanvi i debat de la recerca sociològica.

4.5. Conclusions

Realitzar un report sobre l'estat de la recerca sociològica a Catalunya a partir de les dinàmiques dels darrers set anys representa un repte important per a la disciplina. Així s'anunciava a la presentació d'aquest informe, anunci que ara esdevé una afirmació. I és que la realització d'un report en aquest àmbit representa una experiència força inèdita. Aquest fet obliga la sociologia a girar la mirada cap a si mateixa per tal de desgranar les característiques principals de la seva activitat, per a explicar la dinàmica seguida i per a analitzar la feina feta amb l'objectiu d'acabar descrivint l'estat en què es troba actualment la recerca sociològica a Catalunya. Aquesta és una perspectiva nova que obliga la sociologia a pensar sobre la dinàmica de la disciplina en el seu conjunt, sobre el que ja s'ha fet i no sobre el que s'ha de fer i com s'ha de fer. Això esdevé especialment important quan s'aprecia un cert interès entre la comunitat d'investigadors catalans per delimitar encara la mateixa disciplina, el seu objecte, el seu mètode, la seva recerca.

L'anàlisi de les dades presentades i les dinàmiques analitzades al llarg de les pàgines que conformen aquest report ens porta a un balanç general força positiu. Tanmateix, aquesta visió optimista no ens ha de fer oblidar aspectes més negatius derivats d'inèrcies i dinàmiques que s'han anat consolidant en els darrers anys.

Tot i que l'objecte d'aquest informe no és avaluar l'estat de la disciplina de la sociologia en general, per a entendre en quin

38. Sense ànim d'exhaustivitat, exemple dels seminaris impulsats per departaments, centres o instituts universitaris són el Seminari de Recerca i Debat en Ètica, Economia i Societat o el Seminari de Teoria Sociològica Crítica Raimon Bonal, que de manera periòdica s'han anat realitzant en els darrers anys en el Departament de Teoria Sociològica, o les Jornades de Recerca que va organitzar el Departament de Sociologia de la UAB. En un altre ordre de coses, les diverses edicions dels cursos d'estiu de les diferents universitats solen incloure en els seus programes seminaris i cursos de temàtica sociològica. En l'àmbit privat, molts són els esdeveniments que s'han realitzat en aquesta camp; només com a tall d'exemple, les diferents edicions del Simposi de les Desigualtats Socials a Catalunya organitzat per la Fundació Jaume Bofill.

estat es troba la recerca sociològica a Catalunya, es fa necessari un exercici de contextualització. La dinàmica seguida per la disciplina en aquest àmbit es pot resumir a partir de la combinació d'una doble tendència: d'una banda, la consolidació de les dinàmiques d'impuls iniciades en etapes anteriors i, de l'altra, l'inici de noves dinàmiques sovint desiguals quant a possibilitats i a resultats. La combinació d'ambdues tendències ha marcat clarament la recerca que s'ha fet a Catalunya i ha dotat la sociologia d'un caràcter més madur, innovador, però sovint també inestable.

La sociologia ha experimentat entre el 1996 i el 2002 una creixença important en l'àmbit més institucional. En general, el nucli de les institucions establert abans del 1996 a l'àmbit universitari i públic s'ha mantingut i consolidat en aquests anys. Així mateix, el mapa general d'institucions ha augmentat. Ara trobem més presència universitària i més descentralitzada en el territori català, més personal dedicat a la recerca i la docència de la sociologia, nous centres i institucions privades i una major presència de la sociologia en departaments, centres i equips pluridisciplinaris.

En general, la producció científica sociològica a Catalunya ha estat en aquests anys nombrosa i variada quant a temàtica, objecte d'estudi i metodologia, i també quant a lloc d'edició. Les activitats de la recerca han estat, efectivament, nombroses, però una mica irregulars quant a intensitat. El pas dels anys no s'ha correspost exactament amb un increment proporcional del nombre de recerques, sinó que aquestes han anat variant en funció d'altres conjuntures. Del conjunt de les activitats de recerca realitzades a partir dels projectes es pot definir un mapa clarament delimitat d'àrees d'interès dels investigadors catalans que s'expliquen en gran part per l'activitat dels grups de recerca. Tot i que específicament, els objectes de la recerca han anat canviant al llarg dels anys que conformen el període analitzat, les grans línies de recerca, els grans temes s'han anat consolidant com a espais de recerca, de producció i d'activitats científiques diverses.

Les grans línies de recerca mantenen una correspondència gairebé exacta amb les publicacions dels investigadors. Les publicacions de la sociologia es fan majoritàriament en un àmbit proper: els articles es publiquen sobretot a revistes catalanes i espanyoles. Les publicacions internacionals són cada vegada majors, tot i que presenten encara percentatges força baixos. Els criteris d'avaluació externa posen la nota negativa a aquesta dinàmica: els investigadors catalans han tingut en aquests anys una escassa presència en les revistes de més reconeixement científic.

En un altre ordre de coses, s'assenyalava com a dada important la preocupació constant dels sociòlegs catalans pel que

sembla un intent per a acabar de definir la sociologia. I és que les constants reflexions sobre la mateixa disciplina ens indiquen que en certa manera la sociologia a Catalunya encara s'està construint. I això es fa especialment evident a l'hora de trobar, curiosament, indicadors que donin compte de l'estat de la disciplina. De fet, s'observa una escassa tendència a pensar i a valorar tot allò que s'ha fet en recerca sociològica. En conjunt, hi ha pocs indicadors que permetin fer un seguiment de les activitats i dels seus resultats a favor d'una perspectiva global. Cal que la sociologia també s'estudii a si mateixa, cal una sociologia de la sociologia. La sociologia, i, per tant, també la recerca que es realitza en aquest camp, manté un cert caràcter fragmentat que fa necessària la construcció d'una visió global i integradora, d'uns instruments que permetin centralitzar la informació i unes xarxes que afavoreixin la connexió de les institucions i professionals que treballen en el camp de la sociologia. Inicatives com les activitats de difusió de recerca o els congressos de joves sociòlegs sumades a les tendències en la recerca auguren una nova etapa de consolidació de les dinàmiques positives heretades. El repte ara és aprofitar aquestes dinàmiques i superar els compartiments estancs en què ha estat fragmentada la disciplina a favor d'una sociologia més madura, integrada i innovadora.

5. UNA VISIÓ DE CONJUNT A TALL DE CONCLUSIÓ

Els indicadors utilitzats ens permeten constatar que l'antropologia, la ciència política i la sociologia han anat consolidant-se a Catalunya. Tot i seguir processos i ritmes diferenciats, el nombre de professors en augment i l'increment d'estudis de tercer grau, així ho demostren.

5.1. Els recursos per a la recerca: centres i personal

Una ullada als recursos de què es disposa a Catalunya per a la recerca en ciències socials ens duu a considerar el nombre de departaments universitaris que hi ha i dels professors que hi són vinculats. Com ha quedat palès, hi ha diferències força importants entre les tres disciplines. L'antropologia segueix sent un estudi de segon cicle, situació insatisfactòria per als membres d'aquesta comunitat universitària —tant pel que fa a la curta durada com als mateixos plans d'estudi, com ha quedat recollit en l'anàlisi qualitativa analitzada com a conclusió de l'informe. Es denota un cert neguit entre els investigadors en antropologia. La

ciència política és una llicenciatura de primer i segon cicle, excepte a la UB, que és tant sols de segon cicle. La sociologia és una llicenciatura —amb primer i segon cicle. Aquest mapa fa que el nombre de departaments i el de professors de cada matèria sigui ben diferent ja que s'ajusta a la potència i particularitat dels estudis. El nombre més important està vinculat a la sociologia. L'any 2002 té cent vint-i-set professors —tant professors ordinaris com associats (més cinquanta-cinc professors que consten com «d'altres categories», probablement es tracta de contractats)— i vint-i-tres ajudants i becaris. El PDI és de noranta-dos professors en ciència política i de seixanta-un professors en antropologia. Malgrat les diferències que hem constatat, totes tres disciplines experimenten en el període estudiat un creixement considerable.

Un aspecte que en el primer report s'assenyalava pel que fa a la ciència política, i que resta inalterat, és que els departaments són unitats de recerca compartides amb altres àrees de coneixement. En diferent mesura ho trobem en les tres disciplines. Cap de les tres té facultat pròpia (tant sols en la UAB hi ha una Facultat de Ciències Polítiques i Sociologia) i els seus estudis s'imparteixen també en altres ensenyaments universitaris. En el cas de l'antropologia, aquesta dispersió —i tal vegada la manca d'un primer cicle— fa que també hi hagi adscrits a diferents departaments de geografia, història o humanitats, professors titulars de l'àrea de coneixement d'antropologia. La sociologia i la ciència política, tot i que també imparteixen docència en diferents ensenyaments, mantenen una unitat d'adscripció departamental en gairebé totes les universitats.

Una segona consideració pel que fa als recursos són les possibilitats de formació de nous investigadors. Hem d'entendre els estudis de tercer cicle com els específicament formatius per a la recerca. Els doctorats, postgraus i màsters que s'ofereixen han crescut també d'una manera considerable. El nombre de tesis lligides és l'exemple dels recursos esmerçats en la formació d'aquest nou potencial de la recerca. Durant el període estudiat s'han llegit seixanta-cinc tesis dirigides per antropòlegs, encara que en diferents doctorats; vint-i-quatre tesis en doctorats de ciència política i cinquanta-tres tesis en doctorats de sociologia. És interessant observar com, d'una banda, s'ha donat un procés de concentració en programes de doctorat (tant a la UAB com a la UB hi ha un sol doctorat en sociologia), i, d'altra banda, s'han anat especialitzant altres estudis de tercer cicle en aquests anys estudiats. Un cop més es pot observar que l'arrelament de la democràcia al nostre país obre espais per la preocupació i l'interès d'estudiar noves dimensions de les relacions socials i això es concreta potenciant aquestes disciplines.

Durant el període estudiat cal destacar la consolidació d'importants grups de recerca. No és encara una situació generalit-

zada, però hi ha hagut especialitzacions dins les universitats i és fàcil trobar avui on adreçar-se per trobar especialistes en determinades matèries. Podem saber en quina universitat o centre trobarem el grup que està treballant en una línia de recerca específica. Els informes precedents en donen una panoràmica exhaustiva d'aquesta dispersió/concentració de l'especialització en la recerca.

No sols els grups s'han anat consolidant. Els centres i els instituts vinculats a les universitats han crescut també d'una manera considerable. La política de les universitats ha estat potenciar, en primer lloc, que entre diversos grups es conformessin centres de recerca i, en segon lloc, que diferents centres poguessin constituir un institut de recerca. Aquesta línia ha estat impulsada de manera significativa per la UB i també a la UAB, on destaca, pel seu potencial, l'IGOP, dins de la ciència política.

L'interès pel coneixement de les dinàmiques socials ha fet desplegar —a banda de les universitats—, d'altres centres o institucions —tant públics com privats—, on es duen a terme estudis relacionats amb l'antropologia, amb la ciència política o amb la sociologia. Val a dir també que aquestes disciplines produeixen recerques en centres o institucions on no són l'àrea de coneixement principal.

5.2. Les línies de recerca: projectes i finançament

El finançament de les propostes de recerca que hom fa s'aconsegueix, d'una banda quan es demostra que l'equip té els coneixements suficients per a dur a terme la recerca, i, d'altra banda, quan l'objecte a estudiar té prou interès per a la comunitat científica del país. Per tant, sembla que una bona manera de poder valorar el que s'ha fet o s'està fent és conèixer les fonts i el volum del finançament aconseguit pels grups de recerca de les nostres universitats.

El finançament públic pot ser competitiu i no competitiu. El primer és el més important pel que fa a la valoració externa. Així mateix, és la font principal tant pel nombre de projectes com per les quantitats que s'han rebut. Prové de les convocatòries que fan —o han fet—, el Ministeri d'Educació o el de Ciència i Tecnologia, i també dels programes marc de la UE. En menor importància, d'altres organismes i institucions públiques. Convocatòries públiques on cal competir amb altres projectes per a aconseguir els recursos necessaris per a dur a terme el treball. El nombre de projectes competitiu finançats ha estat de vint-i-cinc en antropologia, de quaranta-quatre en ciència política, i de cent quaranta-dos en sociologia.

És significatiu el gran increment que hi ha hagut dels fons de la UE per a finançar la recerca catalana en antropologia i sociologia. Podem prendre com exemple la comparació entre els projectes finançats a la UB en antropologia. En dos anys, el 2000 i el 2001, la UE va finançar projectes per més de quatre-cents trenta-vuit mil euros, quantitat superior a la rebuda en tot el període estudiat, provinent de les institucions espanyoles, que va ser de tres-cents trenta-tres mil euros. Pel que fa a la sociologia, el 40 % dels projectes ha estat finançat per institucions europees en aquest període. La comprensió dels fenòmens socials obliga moltes vegades a comparar les dinàmiques de diferents societats. En aquesta línia, la majoria dels projectes europeus responen a l'establiment de xarxes per a l'estudi de la dinàmica de determinats fenòmens en diferents països. En ciència política han estat set els projectes finançats per institucions europees, que representen un 15,6 % del total de recerques finançades per institucions públiques en aquesta etapa. Un d'aquests projectes, de singular importància, és la direcció de la recerca estatal sobre l'enquesta social europea que es duu a terme des de la UPF.

En antropologia cal destacar, també, la importància que ha tingut el desenvolupament dels treballs de l'IPEC, on s'han esmerçat més de quatre-cents mil euros en els tres darrers anys per part del Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana depenent del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. L'element que cal destacar en ciència política és el pes significatiu que té l'IGOP de la UAB, que és el centre que concentra el nombre més elevat de projectes de recerca amb una presència molt significativa de finançament europeu. Deixant de banda l'IGOP, la UPF és la universitat que rep més projectes, la major part dels quals són finançats per la Generalitat de Catalunya, a través del DURSI. Finalment, un 18,8 % del total de les recerques en sociologia ha estat promogut per l'Administració catalana (Generalitat de Catalunya, consells comarcals, diputacions o ajuntaments). Si hi afegim les recerques promogudes per institucions privades, podríem pensar que gairebé una tercera part dels projectes en sociologia ha fet referència a estudis d'àmbit local. És a dir, l'estudi de fenòmens relacionats amb les comunitats de convivència.

Cal cridar l'atenció sobre l'estreta relació que hi ha entre finançament i productivitat. Es va donant una concentració en grups, instituts i, fins i tot, universitats. Es produeix el que s'està anomenant *el efecto Mateo*. Un increment en els fons de que disposa un determinat grup permet anar incorporant nous investigadors, i això repercuteix amb més probabilitats de tornar a aconseguir nous finançaments. Aquells que han anat aconseguint finançament, n'aconsegueixen més i tenen més possibilitats d'ampliació en el futur. Aquest procés influeix també en l'especialització de grups i universitats que abans s'ha comentat.

Finalment, és imprescindible remarcar que el volum de finançament de la recerca en totes les ciències socials a Catalunya és alarmantment baix i insuficient. Comparat amb allò que s'inverteix i esmerça en altres ciències, la diferència entre unes i altres sempre és notable a favor de les segones. Tanmateix, en el nostre cas, i un cop més, cal recordar que la situació és força greu. Contrasta amb la forta demanda informativa sobre els resultats que hi ha, perquè és evident que els problemes urgents del país —immigració, demografia, civisme o desigualtats, entre d'altres— mereixen un millor tractament científic i, per tant, més atenció a l'hora de distribuir els recursos.

5.3. Els resultats de la recerca: la seva difusió

Una primera línia de difusió dels resultats de la recerca és la que es realitza per mitjà de revistes científiques i d'edició de llibres. Una segona línia es canalitza cap a la premsa popular i els mitjans de comunicació. En aquest report ens hem centrat en l'anàlisi de la primera i, bàsicament, en les revistes especialitzades. Caldria poder establir per a propers estudis criteris objectius que permetin avaluar en profunditat la qualitat en l'edició de llibres. De revistes especialitzades n'hi ha que tenen un àmbit semilocal, d'altres abarquen el territori espanyol i, finalment, les de més ressò són les d'abast internacional i que vehiculen la informació en llengua anglesa. Són les de més difícil accés per a la publicació de treballs i alhora les considerades de més qualitat.

La publicació en revistes internacionals és encara un front en el qual cal esmerçar més esforços. Tot i el seu increment, encara es fa notar que els objectes d'estudi prioritaris —com no podia ser d'una altra manera—, tenen la tendència a estar relacionats amb la dinàmica política o social de l'univers català. Pel que fa al nombre d'articles està en consonància amb el nombre de recerques que s'han pogut dur a terme. En antropologia, en deu anys s'han publicat vint-i-vuit articles i no en les publicacions de més gran impacte; en ciència política, un total de cent setanta-dos articles durant el període estudiat, trenta-set dels quals en revistes internacionals; és a dir, un 21,6 % del total dels treballs han aconseguit una difusió en àmbit internacional, i, en sociologia, un total de quatre-cents cinquanta articles, dels quals un 18 % ha estat en revistes internacionals.

Pel que fa a l'avaluació segons les revistes i la catalogació elaborada pel CONACIT, en les de màxima qualitat, catalogades en el grup A, hi ha hagut, tant sols, dos articles de ciència política. En les considerades del grup B, un article de ciència política i dinou articles de sociologia. En el grup C, dos articles de ciència política i tres de sociologia. Finalment en el grup D trobem setanta-quatre articles de ciència política i cent trenta-sis de so-

ciologia. La resta d'articles han estat publicats en revistes sense classificació.³⁹

La cerca de més difusió en els treballs dels investigadors catalans comporta que el català com a llengua de publicació en els articles vagi minvant. Pel que fa a ciència política, han estat publicats un 14 % dels articles en català i en sociologia han estat cent quaranta-vuit articles, que representen el 32 % del total.

Pel que fa a l'estudi de la recerca en antropologia, s'hi han incorporat els resultats d'una enquesta tramesa als investigadors que hi són vinculats. Sembla interessant que, a més de les dades, es pugui tenir accés a les opinions de les persones que estan fent el seu treball en aquest àmbit. No sempre les comparacions numèriques aporten suficient informació. Els matisos i les diferències entre les anomenades *ciències pures* i les ciències socials en poden distorsionar els resultats. Val la pena tenir-ho en compte per a propers estudis.

Cal destacar, també, l'estudi comparatiu que s'ha fet en l'àmbit de ciència política entre les publicacions d'investigadors estrangers i les publicacions fetes per investigadors catalans. S'han comparat els objectes d'estudi i la metodologia emprada. És molt interessant veure alguna de les diferències que permeten extreure algunes conclusions. Per exemple, que la major diferència es dona en temes relacionats amb l'Administració i polítiques públiques. Mentre que a Catalunya aquesta línia representa el 33,7 % del total dels articles publicats, en àmbit internacional tant sols arriba al 18,3 %. Sabent que hi ha una correlació entre articles publicats i projectes de recerca duts a terme, podem veure que a Catalunya el pes de la recerca en temes d'Administració i polítiques públiques és gairebé el doble que la que es fa globalment en àmbit internacional. Pel que fa a la metodologia, les anàlisis quantitatives han estat utilitzades, tant sols, en un 9,3 % dels articles publicats per investigadors catalans. Som molt lluny del nombre d'investigadors internacionals, que les han fet servir en un 60 % de les seves publicacions. Sembla, també, una anàlisi interessant per a futurs reports. Saber quines són les similituds i les diferències que hi ha entre la recerca que es fa a Catalunya i la que s'està fent en el nostre entorn cultural.

Finalment, l'informe sobre la sociologia parla també d'un potencial que val la pena destacar. S'han celebrat ja tres edicions del Congrés Català de Sociologia —els anys 1996, 1999 i 2002— impulsats per l'Associació Catalana de Sociologia (de fet, hi van

haver unes Primeres Jornades de Sociologia l'any 1984 que fan pujar el nombre de congressos efectius a quatre). Sense analitzar aquí l'abast de la seva qualitat, de ben segur que és un símptoma de l'interès de la comunitat de sociòlegs catalans per contrastar i donar a conèixer els seus treballs. Els estudiants de sociologia, per la seva banda, sembla que han heretat aquesta dinàmica i han celebrat ja dues edicions del Congrés de Joves Sociòlegs i Sociòlogues de Catalunya, el 2000 i el 2002. Serà interessant fer un seguiment de l'evolució.

Finalment, una tendència encoratjadora que hom detecta és l'increment del nombre de professionals de les ciències socials que treballen i fan recerca fora dels centres clàssics universitaris —com ara museus etnològics, consultories o periodisme. Això significa una normalització i entrada de científics socials a la vida del país que fa pensar en la consolidació del seu progrés.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

GOODIN, R.; KLINGEMANN, H-D. *A New Handbook of Political Science*. Nova York: Oxford University Press, 1996.

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. *Reports de la recerca a Catalunya: Les ciències socials: antropologia, ciència política, comunicació i sociologia*. Report coordinat per Salvador Giner, amb la col·laboració de L. Calvo, I. Molas, M. de Moragas i S. Sarasa. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1997.

JEREZ, Miguel. *Ciencia política, un balance de fin de siglo*. Madrid: Centro de Estudios Políticos y Constitucionales, 1999.

MAÍZ, Ramón. *Informe de evaluación de la Revista Española de Ciencia Política*. 2002. [Text inèdit]

MOLAS, Isidre. «Ciència política». A: INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. *Reports de la recerca a Catalunya: Les ciències socials: antropologia, ciència política, comunicació i sociologia*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1997.

SANZ, Luis. *La investigación en la universidad española: la financiación competitiva de la investigación, con especial referencia a las ciencias sociales y económicas*. Madrid: Unidad de Políticas Comparadas. Centro Superior de Investigaciones Científicas, 2003. [Document de treball 03-06]

VALLÉS, Josep Maria. *Political science in contemporary Spain: an overview*. Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials, 1989. (Working Papers; 01).

— «Ciència política». A: FONT, Pere Lluís [coord.]. *Les idees i els dies*. Barcelona: Proa, 2002. (La Mirada Social; 58).

39. En el cas de sociologia hi ha articles no considerats en aquesta valoració perquè foren publicats en revistes d'altres disciplines.

ANNEX 1. LLISTA DE LES REVISTES OBJECTE DE L'ANÀLISI BIBLIOMÈTRICA

Sigles	Denominació de la revista	Àmbit d'edició	Idioma
ACID	<i>Agenda CIDER</i>	Amèrica	Espanyol
AFERS	<i>Afers</i>	Catalunya	Català
AGEN	<i>Agenda. Revista de Gobierno y Políticas Públicas</i>	Espanya	Espanyol
AJPS	<i>American Journal of Political Science</i>	Amèrica	Anglès
APSR	<i>American Political Science Review</i>	Amèrica	Anglès
ASUR	<i>Archivio di Studi Urbani e Regionali</i>	Unió Europea	Italià
AUT	<i>Autonomies</i>	Catalunya	Català
AVENÇ	<i>L'Avenç</i>	Catalunya	Català
BCNPSD	<i>BCN Political Science Debates</i>	Catalunya	Anglès
BJPS	<i>British Journal of Political Science</i>	Unió Europea	Anglès
CCF	<i>Cuadernos Constitucionales de la Cátedra Fadrique Furió Ceriol</i>	Espanya	Espanyol
CEPSR	<i>Central European Political Science Review</i>	Unió Europea	Anglès
CGA	<i>Cuadernos de Gobierno y Administración</i>	Espanya	Espanyol
CJPS	<i>Canadian Journal of Political Studies / RCEP</i>	Amèrica	Anglès/francès
CLAV	<i>Claves de Razón Práctica</i>	Espanya	Espanyol
CORTS	<i>Corts: Anuario de Derecho Parlamentario</i>	Espanya	Espanyol
CP	<i>Comparative Politics</i>	Amèrica	Anglès
CPS	<i>Comparative Political Studies</i>	Unió Europea	Anglès
CRIT	<i>Crítica</i>	Espanya	Espanyol
DAG	<i>Documents d'Anàlisi Geogràfica</i>	Catalunya	Català
DCIDOB	<i>Dcidob</i>	Catalunya	Català
DIAL	<i>Diàlegs</i>	Catalunya	Català
DIV	<i>Diversa. Revista de Cultura Democràtica</i>	Amèrica	Espanyol
DT	<i>Debats Tecnològics</i>	Catalunya	Català
EDU	<i>Estudios Demográficos Urbanos. Colegio de México</i>	Amèrica	Espanyol
EIALC	<i>Estudios Interdisciplinarios de América Latina y el Caribe</i>	Amèrica	Espanyol
EJER	<i>Ejército</i>	Espanya	Espanyol
EJPR	<i>European Journal of Political Research</i>	Unió Europea	Anglès
ENV	<i>Envío</i>	Amèrica	Espanyol
ES	<i>Electoral Studies</i>	Unió Europea	Anglès
ESO	<i>Educació Social</i>	Catalunya	Català
ESPILL	<i>L'Espill</i>	Catalunya	Català
EVA	<i>Evaluation</i>	Unió Europea	Anglès
GAPP	<i>Gestión y Análisis de Políticas Públicas</i>	Espanya	Espanyol
GOV	<i>Governance</i>	Amèrica	Anglès
G&O	<i>Government and Opposition</i>	Unió Europea	Anglès
GRI	<i>Grial</i>	Espanya	Espanyol
IDEES	<i>Idees</i>	Catalunya	Català
IJHS	<i>International Journal of Health Services</i>	Amèrica	Anglès
IPSR	<i>International Political Science Review</i>	Amèrica	Anglès
ISSJ	<i>International Social Science Journal</i>	Amèrica	Anglès
IyD	<i>Instituciones y Desarrollo</i>	Espanya	Espanyol
JD	<i>Journal of Democracy</i>	Amèrica	Anglès
JPAM	<i>Journal of Policy Analysis and Management</i>	Amèrica	Anglès
JPR	<i>Journal of Peace Research</i>	Unió Europea	Anglès
LEV	<i>Leviatán</i>	Espanya	Espanyol
LGS	<i>Local Government Studies</i>	Unió Europea	Anglès

Sigles	Denominació de la revista	Àmbit d'edició	Idioma
LN	<i>Lua Nova</i>	Amèrica	Portuguès
MIGR	<i>Migraciones</i>	Espanya	Espanyol
MT	<i>Mientras Tanto</i>	Espanya	Espanyol
NdE	<i>Nota d'Economia</i>	Catalunya	Català
NH	<i>Nous Horizons</i>	Catalunya	Català
NOT	<i>Notas</i>	Unió Europea	Espanyol
NS	<i>Nueva Sociedad</i>	Amèrica	Espanyol
OLA	<i>L'Ordinaire Latino-Américain</i>	Unió Europea	Francès
PAF	<i>Parliamentary Affairs</i>	Unió Europea	Anglès
PAP	<i>Papers de la UAB</i>	Catalunya	Català
PEPS	<i>Perspectives on European Politics and Society</i>	Unió Europea	Anglès
PH	<i>Parliamentary History</i>	Unió Europea	Anglès
P&P	<i>Policy and Politics</i>	Unió Europea	Anglès
PMP	<i>Politiques et Management Public</i>	Unió Europea	Francès
POLEX	<i>Política Exterior</i>	Espanya	Espanyol
POLSCI	<i>Policy Science</i>	Amèrica	Anglès
POLSOC	<i>Política y Sociedad</i>	Espanya	Espanyol
POU	<i>Pouvoirs</i>	Unió Europea	Francès
PROS	<i>Revista Prospectiva</i>	Espanya	Espanyol
PS	<i>Politics & Society</i>	Unió Europea	Anglès
PSQ	<i>Political Science Quarterly</i>	Amèrica	Anglès
PST	<i>Political Studies</i>	Unió Europea	Anglès
PSUD	<i>Pole-Sud</i>	Unió Europea	Francès
RAAP	<i>Revista Andaluza de Administración Pública</i>	Espanya	Espanyol
RarAP	<i>Revista Aragonesa de Administración Pública</i>	Espanya	Espanyol
RCAI	<i>Revista CIDOB d'Afers Internacionals</i>	Catalunya	Català
RCEC	<i>Revista del Centro de Estudios Constitucionales</i>	Espanya	Espanyol
RCG	<i>Revista de las Cortes Generales</i>	Espanya	Espanyol
RDPUN	<i>Revista de Derecho Político</i>	Espanya	Espanyol
RdO	<i>Revista de Occidente</i>	Espanya	Espanyol
REALA	<i>Revista de Estudios de la Administración Local y Autonómica</i>	Espanya	Espanyol
RECP	<i>Revista Española de Ciencia Política</i>	Espanya	Espanyol
REG	<i>Le Regioni</i>	Unió Europea	Italià
REIS	<i>Revista de Investigaciones Sociológicas</i>	Espanya	Espanyol
REP	<i>Revista de Estudios Políticos</i>	Espanya	Espanyol
RFS	<i>Regional & Federal Studies</i>	Unió Europea	Anglès
RFSP	<i>Revue Française de Science Politique</i>	Unió Europea	Francès
RIFP	<i>Revista Internacional de Filosofía Política</i>	Espanya	Espanyol
RIPC	<i>Revue Internationale de Politique Comparée</i>	Unió Europea	Francès
RISP	<i>Rivista Italiana di Scienza Politica</i>	Unió Europea	Italià
RMS	<i>Revista Mexicana de Sociología</i>	Amèrica	Espanyol
RSPL	<i>Revista de Serveis Personals Locals</i>	Catalunya	Català
RTS	<i>Revista de Treball Social</i>	Catalunya	Català
RVEA	<i>Revista Valenciana d'Estudis Autonòmics</i>	Espanya	Català
RVAP	<i>Revista Valenciana de Administración Pública</i>	Espanya	Espanyol
RyD	<i>Reforma y Democracia</i>	Espanya	Espanyol
SA	<i>Scottish Affairs</i>	Unió Europea	Anglès
SESP	<i>South European Society & Politics</i>	Unió Europea	Anglès
SIST	<i>Sistema</i>	Espanya	Espanyol

Sigles	Denominació de la revista	Àmbit d'edició	Idioma
SOS	<i>Sostenible</i>	Catalunya	Català
SPP	<i>Science & Public Policy</i>	Unió Europea	Anglès
SSM	<i>Social Science and Medicine</i>	Amèrica	Anglès
TR	<i>Tranvia. Revue der Iberischen Halbinsel</i>	Unió Europea	Alemanys
TRANS	<i>Transversal: revista de cultura contemporània</i>	Catalunya	Català
WEP	<i>West European Politics</i>	Unió Europea	Anglès
ZA	<i>Zona Abierta</i>	Espanya	Espanyol

ANNEX 2. REVISTES AMB CLASSIFICACIÓ CIRIT OBJECTE DE L'ANÀLISI BIBLIOMÈTRICA

Sigles	Denominació de la revista	Àmbit d'edició	Categoria
AJPS	<i>American Journal of Political Science</i>	Amèrica	A
APSR	<i>American Political Science Review</i>	Amèrica	A
AUT	<i>Autonomies</i>	Catalunya	D
BJPS	<i>British Journal of Political Science</i>	Unió Europea	A
CJPS	<i>Canadian Journal of Political Studies / RCEP</i>	Amèrica	B
CLAV	<i>Claves de la Razón Práctica</i>	Espanya	D
CP	<i>Comparative Politics</i>	Amèrica	A
CPS	<i>Comparative Political Studies</i>	Unió Europea	C
EJPR	<i>European Journal of Political Research</i>	Unió Europea	B
ES	<i>Electoral Studies</i>	Unió Europea	C
GAPP	<i>Gestión y Análisis de Políticas Públicas</i>	Espanya	D
G&O	<i>Government and Opposition</i>	Unió Europea	C
IPSR	<i>International Political Science Review</i>	Amèrica	D
JPR	<i>Journal of Peace Research</i>	Unió Europea	B
LEV	<i>Leviatán</i>	Espanya	D
LGS	<i>Local Government Studies</i>	Unió Europea	C
PAF	<i>Parliamentary Affairs</i>	Unió Europea	C
P&P	<i>Policy and Politics</i>	Unió Europea	B
POLEX	<i>Política Exterior</i>	Espanya	D
POLSOC	<i>Política y Sociedad</i>	Espanya	D
PS	<i>Politics & Society</i>	Unió Europea	A
PSQ	<i>Political Science Quarterly</i>	Amèrica	B
PST	<i>Political Studies</i>	Unió Europea	A
RCG	<i>Revista de las Cortes Generales</i>	Espanya	D
RdO	<i>Revista de Occidente</i>	Espanya	D
REIS	<i>Revista de Investigaciones Sociológicas</i>	Espanya	D
REP	<i>Revista de Estudios Políticos</i>	Espanya	D
RFSP	<i>Revue Française de Science Politique</i>	Unió Europea	D
RIFP	<i>Revista Internacional de Filosofía Política</i>	Espanya	C
RISP	<i>Rivista Italiana di Scienza Politica</i>	Unió Europea	D
RMS	<i>Revista Mexicana de Sociología</i>	Amèrica	D
RVEA	<i>Revista Valenciana d'Estudis Autònoms</i>	Espanya	D
SIST	<i>Sistema</i>	Espanya	D
WEP	<i>West European Politics</i>	Unió Europea	D
ZA	<i>Zona Abierta</i>	Espanya	D